

MEDGYESI EMESE

PONTOS IDŐ

NOVELLÁK

KRITERION KÖNYVKIADÓ
BUKAREST 1992

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG
BALLA ZSÓFIA
BOGDÁN LÁSZLÓ
EGYED PÉTER
MARKÓ BÉLA
MÓZES ATTILA
SZILÁGYI ISTVÁN

ISBN 973 26 0221 X

AZ UTOLSÓ VAGON

Vacsorára megérkezem. Micsoda meglepetés!... Nem számítanak rám. Utolsó percben kezdtem csomagolni – kapkodva szuszakoltam bőröndömbe az apró ajándékokat. Remélem, senkiről sem feledkeztem meg. Kifulladásra érkeztem a megállóba; persze akkor már bántam hirtelen készülődésemet. Latolgattam, hogy magamban szilveszterezzek. Tömött villamosok zörögtek el mellettem – megadóan visszafordultam legénylakásom felé. A jelzőlámpától mégis visszarahantam a mentesítő járáshoz. Zötyögés közben átszabtam gondolatban a rendelkezésemre álló percek: átszaladok az útesten... nagy kerülő az aluljáró... Végző esetben potyázom, hogy a pénztárnál se veszítsek időt... Vakon bíztam a vonatok késésében. Ám hasztalan ugrottam le elsőnek a villamosból – életveszélyes lett volna nekivágni az autórengteteknek. Mire felbukkantam az aluljáróból, döccent és indult a szerelvény. Szaladtam, de elbátortalanodtam. Mégis szerencsém volt: segítő kezek elkapták csomagjaimat – így már sikerült fölugranom az utolsó vagon lépcsőjére. Teljesítményem lenyűgözött: nevelésesen esetlen szoktam lenni. Az elégedettségtől nagyobbakat szuszogtam a kelleténél. Elállingáltam valameddig a folyosón, aztán bevonultam az utastérbe. Ülőhelyre gondolni sem mertem. Percek múltán figyeltem csak fel arra a töpörödött anyóra, aki a szemközti ajtó mellett, a sarokban kucorgott. Mondikált vagy dalolt? Időnként felé néztek az utasok. Mosolyogtak, vagy a fejüket csóválták. Senki sem telepedett melléje. Én boldog tanácstalansággal topogtam az egyedüli szabad hely előtt, melynek hátlapja hamvasan tündökölt a portól: nem akartam összekenni magam. A mozgékony kis öregasszony rám villantotta csupasz ínyét. Barátságosan, ám érthetetlenül kotyogott valamit. Mozdulataiból értettem meg, hogy feláldozza bő szoknyájának felém eső részét: letörölte nekem a padot. Köszönetül biccentettem.

Közben a keskenyvágányú teljes sebességgel vágatott. A nagyvilág felé dőcögtünk. Hamarosan megülte lelkünket az egyhangúság: vonatunk összefolyt a tájjal. Mindent átfestett és lehangolt a szürkület. Bámultuk a szakadt

hófoltok között ridegen kuporgó házakat – kéményeikből laposan lopózott a füst. A csupasz tájon meghalt az élet: maga a gyanakvás gomolygott közöttünk.

Eszembe jutott, hogy nincs jegyem. „Hátha szemmel tart valaki?” – feszengetem a gondolatra. Éreztem, hogy vigyorgok.

– Jó kedved van! – csapott térdemre a keszeg termete ellenére nagyhangú öregasszony. Tört hangsúllyal, de nagy jóindulattal beszélt hozzám, egyenesen az arcomba. Mintha varázsigéket is mormolt volna – nem értettem minden szavát. Társalogni akart. Nehéz dolga volt; megsajnáltam. Miért pont neki sikerült volna szóra bírnia? Lehetetlen különcként tartanak: sóatlan, szerencsétlen fráternek. Anyókámnak imponált hallgatásom. Kudarcának dacára többször és percekig fürkészte profilomat. Mikor lehunytam szemem, csakhogy szabadulhassak szűrő pillantásától, dudorászni kezdett valami régi bölcsődalt.

Egyébként hármásban szunyókáltunk. Szemközt, az ülésen, két vagányos, kortalan alak dőlt a külső karfákra. Szimmetrikusan helyezkedtek, egymást támasztva. Vilyanagyújtáskor, emlékszem, mintha rebegett volna pillájuk. Feltételeztem, hogy ráláttak egymásra. Hecc... játszanak... vagy potyások – mint én. Furcsállottam, miért egyedül engem tüntetett ki fürkésző figyelmével az öregasszony: ezek ketten jóval rejtélyesebbek voltak, mint én, és egész idő alatt hallgattak, mint a sír. Amikor a cukorkaárus megállott előttük, és óbégatva utolsó szopókáit ajánlgatta, őrangyalom ráripakodott. Anyó kizárólag miattam szállt síkra, az én álmomat féltette. Az öreg nyigócás méltatlankodva hadonászott utolsó mondott rudacskáival: az ő áruja eladó!... A lehangolt csendben egyre súlyosabban koppantak szavaik. Kamaszos kedvvel vitázott az árus – élvezte férfias fölényét. A vénasszony egyre tehetetlenebbül berzenkedett. „Jóézés...”, „higiénia...” – ha jól értettem, efféle elvontságok hiányát olvasta a daczból sem tágító öregre. Holott mint elcsúszott állkendő lebegett a vádlott télikabátján valami fehérés fodrászlepel, másrészt a háttérben neszelő utasok között akadtak bőven vásárlók, akik a forrongó hangulatban ingerülten licitáltak, ám a duett nem figyelt rájuk, elmerültek a vita sodrában. Az öreg egyszer csak sarkon fordult, és a hozzá

legközelebb állók kezébe nyomta a kérdésem szópókákat. Paprikavörösen távozott – azt sem várta meg, hogy fizessenek.

Anyóka úgy vélte, ő győzött. Nyomban megenyhült. Felállt, sétálgatott, magyarázkodott. Készséggel idézgette az elhangzott replikákat. A hitelesség kedvéért a székso-rok közé penderült, és akivel tehettem, bizalmaskodott. Meglepett, hogy kevesebb érthetetlen szót használt. – Mondtam én! – lihegte körbe, ahogy kipillantott az ablakon. – Tíz éve ezzel az olcsó trükkel szabadul áru-jától!... Mindig az utolsót árulja, és közben tömve a szatyra! – rikácsolta magánkívül. Lehetetlen volt föl nem „ébrednem”. Az öregasszonyt fölvilanyozta éberségem, és most már rosszállóan nézett szomszédainkra, mert ők mí-meltek tovább. – Sebaj! – dörzsölgette elégedetten a kezét, és bátorítólag csapott a vállamra, mielőtt az ablak-hoz lépett volna, hogy apró manóarcát kíváncsian az üveghez nyomja. – Amott megy! – rikoltotta a dülő-útra fölkapaszkodott kupecre mutogatva. Felkacagott: – S a kezében másokat lóbál!... Ú-ja-kat!

Azt hiszem, más is haragudott az öregasszonyra: meg-rontotta az utazás unalmának és áhítatának örömét. Va-gonunkba befészkelte magát a nyugtalanság; elképzelhe-tetlen lett a csend. Mormogás, langyos zaj terjengett: leg-jobb, ha kibeszéli magát ilyenkor az ember. Elemózsiás zacskók zörrentek a felsötétben. Irigyen neszeltünk a bosz-szantó bájjal hetvenkedő fiatalok élénk csoportjára. Jó-magam eladdig nem sokat törődtem velük. Fiúk-lányok... Játékos bizalmasságuk, egymás iránti közvetlenségük meg-ejtő volt, csak hamisnak tűnt. Az én korombeliek már nem fetisizálják a ninestelen fiatalok feltétel nélküli kö-zösködését – minket, ugye, megmérgezett a „magántu-lajdon”... Különösen valami Zsigát, heccmesterüket ké-nyeztették. Neki vihogták vagy dörmögtek vicces meg-jegyzéseiket a fiúk, és neki nyafogtak a lányok. Őt dor-gálták, hogy „jaj, milyen vagy!”, „hülye” vagy „ne izélj!”. Az elemózsiából is őt kínálták először. Ültömből jól rá-láttam csoportjukra. Megállapítottam, hogy nagyszerű fic-kó. Az ajtó mellett ült, akárcsak én, s bár helye nem volt kifejezetten „központi”, rutinosan irányította a töb-bieket. Idősebb... Tapasztaltabb társainál – méregettem.

Szemügyre vett ő is alaposan. Farkasszemet néztünk, majd mindketten azt az erősen szőke hajú, magas fiatal férfit bámultuk, aki a jobbközép „páholy”-ban, a kismamák és gyermekek számára fenntartott padon mozdulatlanul ült. Kesztyűs keze élettelenül csüngött. Arcát eltakarta a sapka. Poros, sötét ruhája oly idegen volt! Megmagyarázhatatlan, miért társítottam szemközti szomszédaimhoz. Határozottan tudtam, hogy ezek teszik az alvást, ő viszont komolyan ült. Később tudatosodott bennem a hármuk közötti hasonlóság alapja: környékünkön napok óta havazott; tartós, kemény hó telepedett a vidékre, ami lefagyott, az ő bakancsaik talpát mégis ujjnyi sár magasította. Mintha lepényen járnának – undok, fekete alátéten.

Már alig láttunk valamit: a félhomály újabb csendhullámot hömpölyögtetett felénk. Kilométereken keresztül hallgattunk. Számígtattam, mikorra érkezem haza. Lassan lemorzsolódott az út egyharmada. Úgy véltem, ha minden jól megy, elérem a csatlakozást.

Kántálók közeledtek vagonunk felé. Kurjongattak, messziről kiabálták újévi jókívánságaikat. Nem fogom hallani a csíptető zaját... Félsötétben pláne mögöttük orozkodhat a jegykezelő...

Még mielőtt pislákolni kezdtek volna vagonunk fáradt villanykörtéi, felálltam, és úgy tettem, mintha zsibbadt lábam dörzsölgetném. Az öregasszony segíteni akart: ugrott, hogy megmasszíroz. Kétségbeesetten szabadkoztam. Néhányan megmosolyogtak; a fiatalok röhögtek. – Nincs jegy a zsebedben – figyelmeztetett anyó váratlanul bizalmasan. S mintha csak az én kétségbeesésemet énekelné ki, hirtelen kendős fejére szorította kezét, és éles hangon siratni kezdte szülővárosát. – Vááá-rosom, vááá-rosom – vajákolta oly nagy átéléssel a háborús dalt, hogy azt hittem, ezután megfeledkezik rólam. Miért épp ezt a siratóéneket juttattam eszébe?! Holott gazdag repertoárral büszkélkedett. Osztatlan sikert aratott. Megtapsolták. Én azonban kimenekültem a folyosóra. Néhányan kíváncsian pillantgattak utánam – az arcomat fürkészték. Többek között Zsiga is. Dühögtem, mit érdekli őket az én véleményem.

Lassítottunk. Percekig tempósan töfögtünk, pedig – ismertem a terepet – messze volt még a jelzőlámpa. – Biztos a mozdony, az vacakol – vélte vacogó szomszédom, egy bekecses ember. Ekkor már sikoltó, hosszú fékkel vánszorogtunk. Káromkodó pályamunkások füttyszava kísért. Nemsokára megálltunk. Türelmetlen utazók, főleg a messze igyekvők azonnal kipattintották az ajtókat, de mert hiába kérdezősködtek, hogy miért nem megyünk, gyorsan cukkolni kezdték egymást, hogy vonaton ér benünket az éjféli. Öklüket koccantgatták poharak gyanánt, és jókívánságaikat harsogták. Nőknek-férfiaknak egyaránt tetszett a megjátszott éjféli.

Körülöttünk mint kietlen senkiföldje nyúlt el a táj. Abból az irányból, ahol a távoli fényszennyeződés nyomán valamely települést sejtettünk, két alak bukácsolt a mezőn át. Úgy tetszett, alig mozognak; furcsán ugrálgatva közeledtek felénk. Nem értem, miért húzódtam közelebb az ajtóhoz. Utóbb bánhattam – sajgó hátam sokáig őrizte a két türelmetlen leszálló, a benti poros, alvó szomszédaim öklének nyomát. Egyszerre ütöttek, szó nélkül. Nemcsak engem... sokan álltunk útjukban. Az alsó lépcsőn kucorgókat egyszerűen lelökték. Leugrottak, körülnéztek. Egyikük hátrament, megkerülte a vagon. Morogtunk: zúgolódtak a sértettek. Felröppent egy-két bátorosan fenyegetés is, de csak megjegyzésszámba ment. Jókor érkeztek a felénk igyekvők: nekik köszönhetően méltóságteljesen felejtettük el megaláztatásunkat.

Izzadt, vigyorgó legények voltak a jövevények. Örültek a váratlan alkalomnak: húsz kilométernyi gyaloglás várt volna rájuk. Egyikük nagybögőt szorongatott, melyet mint táncpartnerét ölelgette, hegedűt a másik. Lagziból jöttek, és szilveszteri multságba igyekeztek. Csorgott róluk a veríték, mégis egymás szavába vágtak, amint a dicsőséges futamot részletezték, az országúttól a töltésig. Szellemesen adogattak, ugratták egymást. Körülálltuk őket. Idősebb, bekecses szomszédunk becsukatta a folyosó- és csapóajtókat, majd mindnyájunkat figyelmeztetett, hogy ezek ketten megfázhatnak, húzódjanak be az utastérbe. Parancshoz illő határozottsággal beszélt. Nyomban felajánlottam a furcsán eltávozott alvók helyét; eszembe sem jutott, hogy időközben mások el is foglalhatták vol-

na... Kivágódtak hirtelen a csapóajtók: mogorváink visszaszálltak. Még inkább a szemükbe húzták nagykarimás művészkalapjaikat, melyek alól végignézték bennünket, aztán hátat fordítottak nekünk, és nézték a havat – csendbe burkolóztak.

Bekísértem a muzsikusokat. Időközben leszerepelt az öregasszony – már unatkozott: rettenetesen megörült nekünk. Mint vendégeit ültette le a legényeket. Kiráncigálta csíkos átalvetőjét az ülés alól, és hosszan kotorászott benne. Engem cinkosan megfenyegetett, aztán mindhármunk kezébe vastag szelet házikenyeret és arasznyi szárazkolbászt nyomott. Az utasok között elterjedt a hír, hogy azok ketten visszajöttek. Eladdig mindenki csak alva látta őket, a végállomástól utazók is. Mindnyájuknak feltűnt mély álmuk. A „galeri” csintalanabb lányai csípős megjegyzéseket kockáztattak a rovásukra – ezért sopánkodott néhány középkorú nő, valamint a kövérkés hivatalnok az új generáció gátlástalanságán. Zsiga némi habozás után latbavetette vezéri tekintélyét, és elhallgatatta rajongóit. Majszolva figyeltünk. Hármunk csodálkozó arckifejezése fölvilványozta az öregasszonyt. Láttam rajta: eposzi beszámolóra készülődik, de mint figyelmes családanya, kímél, egyelőre nem akarja megzavarni táplálkozásunkat. Uzsonnánk azonban hamar elfogyott, és akkor meg kellett hallgatnunk. Megköszörülte torkát, mély lélegzetet vett és magyarázni kezdett. Nagy feneket kerített az esetnek; azt hitte, amit ő mond, az a legfontosabb... Méghogy valamennyi utas közül ő szállt volt föl leghamarabb a vagonba!...

– A kis pioníír! – morogta csúfondárosan Zsiga. Figurázó próbálkozása hatástalan maradt: mi kosztosok valami álszent réműlettel figyeltük a vén nótafa beszámolóját.

– Ők azonban már itt voltak... – mesélte meglepetését az öregasszony.

– Mind a hárman? – kérdezett rá valamelyik kotnyeles. Anyóka elbizonytalanodott: – Háát... ő... ő már akkor aludt – mutogatott a sapkás, poros alak felé. – Társait akkor pillantottam meg a túlsó vagon folyosóján, amikor betolták a vonatot a csarnokba.

– Felugorhattak... – jegyezte meg valaki. Az öregasszony gondolkozott. Rám nézett, és úgy válaszolt, mintha engem cáfolna:

– Nem hallottam lábdobogást... sem ajtócsattanást...

Határozott kijelentésén illedelmesen elmerengtünk. Nagyszerű mesélő volt a mami, pedig törte a nyelvet. Beszédének dallama idegen – nem volt idevalósi. A kíméletlenségig hosszú hatásszüneteket tartott; kereste a szavakat. – Honnan pottyantak?!... Nem érdekelt... Őt sem... – bökött a két „páhollyal” odébb szunyókáló szomszédunkra.

– Halkabban! – kapott észbe a nagybögős legény. – Hátha ébren van.

Az öregasszonyt nem lehetett lecsendesíteni. – Jó annak az alvókája! – bizonygatta fennhéjázva. Felállt, és csontos ujjával merészen megbökölte a hosszúhajú sapkást. Csakugyan nem mozdult.

– Így ült végig... Először melléje telepedtem le... Kötöttem... Énekeltem... Megmondtam, mennyi a nyugdíjam... hogy mire költöm... Mindegy volt neki... A felszállók közeli ismerősöknek véltek volna... Vagy nem?! – nézett körül.

Egyszerre válaszoltak; csivítelve a lányok, okoskodva a hivatalnokféle és fontoskodva a műszörbundás nagyságosasszonyok. Aztán hirtelen elhallgattak, pedig ekkora hangzavarban nem hallhatták a folyosóajtó kilincsének kattánását, vagy ha igen, csakis nekem kellett volna megremülnöm, hogy jön a kalauz! Bekukkintottak hozzánk a visszaszállt mogorvák, de szó nélkül visszacsukták a folyosóajtót. Zsigával összenéztünk.

– Húzok egyet – ajánlotta jókedvűen a nagybögős. Többen helyeseltek, pedig kár volt bátorítani: rettenetes falsot fogott. Igaz, rajtam kívül senkit sem zavart. Anyó ütötte lábával a taktust és hadonászott: rendelésre biztatta az állva utazókat. Rockos, kopogó foszlányokkal csatlakoztak a fiatalok. Kedélyesen ingatta fejét, és egy-egy ismerős fordulónál bekapcsolódott a kishivatalnok is. Többször nyílt a folyosóajtó: aki csak tehette, közelebb húzódott hozzánk. Mellém furakodott bekecses ismerősöm – boldogan izzadt az ülőpad karfájához préselten. Egyre

szorosabban álltak körülöttünk. Azzal vigasztaltam magam, hogy hasonló tömegben nem kényelmetlenkedhet a Kalauz – hasznomra válik a zsúfoltság... talán egy kis szerencsével mégiscsak megúszom...

Annyit néztem az órát, hogy végül nem tudtam, mikor lódultunk újra neki a hátralevő útszakasznak. Sejtettem, hogy elszalasztottam a közvetlen csatlakozást... Úgy éreztem, legalább két napja utazom.

– Micsoda szilveszter! – suttogta a fülembe egy mellett álló ismeretlen férfi. Bocsánatkérően tette hozzá: – Tudja, a meghitt hangulatot kedvelem...

Nem emlékszem, ki csendesítette le a duhaj mulatózókat. Gondolom, a kintrekedtek közül lehetett valaki. Körülöttem fokozatosan csitult a jókedv; muzsikásaink rövidítettek, meg-megugratták a szólamokat, habár kitarítottak: becsületes tuszt húztak, és csak azután pillantgattak kérdően az ajtóhoz közel álló hangulatrontókra. Valaki felröppentette a hírt: azok ketten, azok a marcona lökdösődők az imént kiugrottak a robogó vonatból.

Néhányan kikémeleltünk: a tökéletes sötétség ellenére megállapíthattuk, hogy állomás nincs a közelben. Anyó-kánk átérezte a meggondolatlanok tettének kockázatát. Örült, hogy kedvére sápirozhatott. Áá-tól az úú-ig jajgatva skálázott, és hányta magára a keresztet. Gyorsan felnyitotta az étkezőasztalkát, hogy legyen min lekopognia háláját saját testi épségéért, aztán sorra köpködött bennünket, szívéhez nőtt legközelebbieket. Óvott a rontástól. Rajtunk derült az egész vagon.

– Az ember könnyen meghalhat – leckéztetett –, minek az életet kockára tenni?!... Ugyi?!...

Jókora távot haladtunk már. Percek múlva Zsigának eszébe jutott, hogy fel kellene rázni a poros öltözetű, sapkás alvót. Felállt a helyéről, és engem nézve közeledett ama középső rekeszhez. Később megértettem, hogy megérezte: egyformán gondolkozunk. Sáros bakancsuk, elhanyagolt külsejük alapján mindketten úgy véltük, együvé tartoznak. Azt hittük, e szegény alvó komisz tréfa áldozata – megszöktek előle társai.

– Hallja!... – szólította tétován. Semmi válasz. Őszszevillant a muzsikások tekintete; látszott rajtuk: örömezt zenebonát csapnának. – Atyafi! – hajolt a sapkával egy

vonalba Zsiga. Megpróbált bekukkantani az ismeretlen arcába.

– Az ilyen hétalvót fel kell rázni – vélte szuszorászva a nagy csomagjai miatt kényelmetlenül szorongó hivatalnokféle. A bekecses ügy-ügyokkal helyeselt.

– Egészséges! – védte felcsattanva az öregasszony, mintha sértést kellene megtorolnia. – Leelkem!... – segített aztán gyengéden szölongatni, pedig épp ő böködte oly kíméletlenül, amikor a sapkás álmának mélységét bizonygatta.

Az ébresztő kudarca mindannyiunkat türelmetlenné tett: csüggtünk az ismeretlenen, majd hogy ki nem löktük a vonatból. Társainak távozása elfeledtette velünk a szorongást, hogy lekéssük az otthoni szilvesztert – neki szurkoltunk, hogy térjen minél hamarabb magához. Közben vagonunkba érkeztek a kántálók, de egyelőre hallgattak... Zsiga megrázta, majd maga felé rántotta az ülő alakot. Gondolta, a lendület magához téríti. Csakhogy a merev test meglódult, teljes súlyával az állók felé dőlt. Sivítottak, és elugráltak előle az asszonyok; az ülők felugráltak helyükről. A szőke férfi fejéről lerepült a simléderes kötött sapka. Tátott szája levegő után kapkodott, úgy merevedett meg. Arca szederjes volt és zilált. Most vettük csak észre: kesztyűs kézzel, behajlított ujjaival mintha meg akart volna kapaszkodni valamiben...

Azt hiszem, a vészféket a bekecses húzta meg. Közel állt hozzá, és ő volt a legmagasabb. Összevissza borultunk – én előreestem. Közénk repültek apró csomagjaink. Első gondolatom az volt, vajon a nálam levő készpénz futja-e a büntetésre. Ha ankét lesz, elcsípnek... Mint potyás, eleve gyanús vagyok... Nem emlékszem pontosan, kik álltak a közvetlen közelünkben, mindenesetre elhúzódtak, az ajtó felé igyekeztek. Hümmögő és szörnyülködő emberek tűntek fel melletttem. Kíváncsiskodók menete hömpölygött át a vagonunkon: topogtak egy keveset, aztán továbbálltak. Nagy részük leszállt, és a talpfákon toporogva találgatta az áldozat kilétét és a gyilkosság okát. Pánik, esztelen tolongás nem volt. Az utolsó vagon körül ácsorogtunk a legtöbben.

Ráérősen csellengtünk, mintha megfeledkeztünk volna a szilveszterről. A halál szorongatóan tisztos nyugalmat pa-

rancsolt ránk. Halkan beszélgettünk; kis csoportok alakultak és rebbentek szét, ha már nem volt több szörnyülködőnivaló. Csak a kalauz száguldozott fel-alá a vagonok mellett hivatalához illő komolysággal. A rendkívüli eset kétségbe ejtette. Idegességében üresbe csettintgette jegycsípőjét, elemlámpája pedig úgy imbolygott a nyakában, mint viharban a vészjelzés.

– Azt hittem, vicc... Újévi tréfa az a fék... hogy semmi az egész... – hebegte nekem panaszosan. – Ha ez nincs, majdnem idejében érkezünk... Idejében, érti?! – bizonygatta.

Előhozakodtam neki a magam gondjával, de a csatlakozás említése ingerültté tette – azt hitte, vállalatának mulasztásait ostorozom. Szerencsére hozzánk lépett a bekecses.

– Meg kell várni a rendőrséget! Egy órába is beletelhet, míg járgánnyal idáig hajtányoznak – jelentette ki. Becslésének helyességét a kalauz szapora főbólintása igazolta. – Intézkedni kell, megszervezni a tanúkihallgatást! Minden perc számít!... – magyarázta. – Ki tudja, mi vezet majd nyomra. Figyelmeztetem, hogy magát kötelezi az egyenruha – tette hozzá nyomatékkal –, hiszen felelős beosztású tisztségviselő!

Megrémítette, de nem akarta elveszejteni az ijedt vasútit. Felfedte neki kilétét – jelenleg városi tisztviselőként dolgozik, de rendőrtiszt volt, meglehetősen tapasztalattal.

– Ahogy gondolja... Csak rendelkezék az elvtárs... – egyezett bele mindenbe a megrémült kalauz.

– Beszállás! – harsogta a szomszéd felém fordulva. Úgy éreztem, hogy kiszemelt, valamiért megjegyzett magának. Eszembe jutott a vándor cukorkaárus. Bezzeg ő megúsza a vesztegzárat – hamar leszállt. És bizonyára túladott már utolsó darabjain...

Visszatessékelték a vonatba. Mindenki a korábbi helyét kellett elfoglalja. A bekecses sorra járta a vagonokat. Felszólított, játsszuk újra az utat! Megfenyegetett, hogy a legkisebb változtatás bajba sodorhatja az engedetleneket. Büntetőjogi felelősségünket emlegetve vélt a lelkiismeretünkre hatni. Az áldozatot végigfektettette a padon. A vele szemben levőt, amire ültömből éppúgy rá-

láttam, mint Zsiga, leürítette, és maga telepedett rá. Megfigyelni. Szembekerültünk egymással, mint az ellenfelek.

Feszélyezett karvaly orrának ideges rángatózása – mintha folyton szaglászna – és apró szemének szűrő tekintete. Egyelőre csak ült újonnan nyert kiváltságos helyén. Csak ő és az eredeti helyéről elűzött hivatalnokféle ültek máshol. Nekem mégis úgy tűnt, kevesebben vagyunk, megcsappant az állva szorongók száma. Figyelmeztetni akartam a bekecsest, aztán mégse tettem. Ehelyett magam is seregszemlét tartottam. Észrevettem, hogy mindnyájan gyanakodtunk. Akinek volt némi tartaléka, elkeseredett falatozásba kezdett. Hirtelen én is megéheztem. Ránk nehezedett a csend, melyet olykor megtört a muzsikások kesergése. Óbégattak, hogy eddig a faluban lehetnének... Várják őket... Oda a banda becsülete...

Anyóka döbenten ült mellettem. Melléből olykor fölszakadozott egy-egy rekedt sóhaj. Petyhüdt ajka mozgott – magában beszélt. Ismét sok érthetlenséget szörtyögött. Kezét oda-odakapta horpadt szájához – szörnyülködött szegényke.

Igazam volt: többen utaztunk ebben az utolsó vagonban. A bekecsest határozott és kissé ingerült utasítására a kalauz ímmel-ámmal újrafésülte a szerelvényt... Ismételten ellenőrizte a jegyeket... Potyásaitól megint csak legombolta a sápot, mintha nem is ő egyezkedett volna velük, és az utasok segítségével végül is korábbi helyükre toloncolta az utolsó vagonokból elmenekülteket. A bekecsest exfelügyelő az ellenőrzött szakaszon szigorúan lezáratta az ajtókat. Megfordult a fejében, hogy előreszököm, jelentkezem a kalauznál. Kimagyarázkodom, nem hagyok neki időt a gyanakvásra. Azt reméltem, nem szállt le mindenki az erős kezű, kedves ismeretlenek közül, akik csomagjaimat elkapták és fölsegítettek a mozgó vonatra. Késésem és a rohanás lesz az alibim... Sejtettem, hogy ennek hiányában gyanúba keveredem – szerencsétlen potyás vagyok, akiről nem tudhat a kalauz, mert az első ellenőrzés során nem jutott el hozzánk az utolsó vagonba. Csak lesznek tanúim – biztatgattam magam. Nyugtalanúságom egyre nőtt. Többször felálltam, és kiszédelegtem a folyosóra. Zsebeimet tapogattam, mint a vérbeli dohánnyosok. Valaki megszánt, és megkínált egy szűrő nélküli,

erős cigarettával. Tüzet is adott – rá kellett gyújtanom... Bár ne tettem volna: köhögni kezdtem. Láthatták, hogy kocadohányos vagyok. Épp velem szemben szorongtak a kántáló kamaszok. Nem tudták, hova húzódnak. A kaulauz vagy a bekecses utasítására vártak. Vigyorogtak ügyetlenségemen.

– Hol szálltatok föl? – kérdeztem tőlük könnyes szemmel, két köhögésroham között. Szánalmas lehettem, mert egyszerre többen és komolyan válaszoltak. – Ahol úgy bedől a szerelvény... Falunkbeli a cukorkás – segítettek emlékezni, látva, hogy mit se mond számomra a magyarázatuk.

– És maga? – viszonyozták érdeklődésemet. Megmondtam, elég kelletlenül.

– Onnan jönnek a legtöbben – bólogattak. Semleges válaszuk feltüzelt; azt hittem, kétségbe vonják állításomat.

– Oda szól a személyi igazolványom! – bizonygattam hevesen. Furcsán méregettek. Köpcös, koravén legényke torkollt le megvetően:

– Mit idegeskedik?!... *MI* nem kételkedünk! – hangsúlyozta a többes számot.

Igaza lehetett. Elszégyelltem magam. Zavaromban a falra szerelt hamutartó tetejét babrálgattam, míg a kis tartály tartószege ki nem akadt. Ünnepi pantallómat megszurkította a hamupernye – okkal bámultak a ténfergők.

Majdnem egy órája álltunk meg. Gondoltam, perceken belül megérkezik a vasúti rendőrség... Szinte kívántam az ankétot, csak hogy indulhassunk. Tervezgettem, hogy ha csak ünnepek után hallgatnak ki, bőröndöm aljáról esetleg előkotorászom bankóimat, hátha sikerül vállalkozó kedvű magántaxist találnom, aki még éjfél előtt hazaröpít. Anyámra gondoltam: állítólag engem sirat éjfélkor, mert gyermekei közül – bámész hajlamom miatt – én vagyok a legszerencsétlenebb...

Odabenn az utastérben megint én kerültem anyó figyelmének a középpontjába. Észrevettem, hogy tettekre-szen sóhajtozik mellettem; legalábbis beszélgetni akart. Hirtelen eszembe jutott, hogy korábbi elbeszéléséből nem derült ki, végül hogy lettek a szökevények közvetlen szomszédaink. Hiszen csak azt bizonygatta, hogy régóta

jóval öelötte fölkapaszzkodhattak, és hogy az áldozat már akkor aludt. Megkérdeztem, mikor ült át a mostani helyünkre és miért. Megismételtette, hangosabban. A bekecses felénk nézett, érdeklődve, de nem jött közelebb.

– Válaszoljon! – sziszereztem dühösen anyónak. Elvigyorodott. Akkora száját tátott, hogy felelet helyett újabb siratóénekre számítottam. Sokára felelt, és előbb keresztet vetett. Rekedt hangja valósággal reszelte a várakozás csendjét – válasza nem maradhatott titokban.

– Mielőtt te fölszálltál volna... Mert éreztem, hogy mellém kell ülnöd. Nem akartam ott középen maradni – terhes nőknek, kisgyermekeseknek át kellett volna add a helyett... A szőke aludt, vagy már halott volt – susorászta –, őt nem zavarhatták volna. Miattad ültem át – szögezte le ellentmondást nem tűrő határozottsággal.

Megdermedtem. Talányos, de érthető válasza elgondolkoztatott. Percek múltán kaptam észbe, mit is fecsegett!... Félttem, valakik cinkosává tesz, ha meg nem cáfolom: – Maga nem tudhatta, hogy jövök. Indulás előtt egy órával döntöttem el, hogy hazautazom.

– Mindenki egyformán gyanús – intett le a bekecses, mert elértette félelmemet. Kajánul hozzáfűzte: – A potyások pláne... És heherészni kezdett, majd folytatta: – Mivel igazolják, hol szálltak fel?! Tapasztalatból tudom, meg kell szorítani az embereket. Okos vallató mindent kiderít. Az ijedt tanú például cinkosszámba mehet – nézett az öregasszonyra. – Gondolja meg, miket beszél! – tanácsolta hátborzongató jóindulattal.

– Végül hárman ültek magával szemben? – sietett Zsiga az anyóka segítségére, hogy elüsse a hajdani felügyelő fenyegetésének élet.

– Iiigen – válaszolta ingerülten az öregasszony –, volt úgy is! – Izgalmában akkorát csapott csontos kezével a saját keszeg combjára, hogy csak úgy csattantak téli rokolyái.

– Mikor a végállomáson betolták a szerelvényt, anyó a hullával szemben ült. Az előbb pedig úgy mondta, azok ketten a folyosón voltak – foglalta össze a bekecses. – Hagyja csak, elvtárs, mindenki egyformán gyanús, nem győzöm eleget hangsúlyozni!... – sandított rám. – Maga meg ne okoskodjék, hallja?! – vetette oda az ifjúnak.

– Ott-ott – sápgta szeppenten anyó –, és mielőtt más is jött volna, intették, hogy jöjjen át ide. Ők az utolsó pillanatban ültek le, mielőtt valaki fölszállhatott volna. Lökdösődve értekeztek; nekem csak mutogattak... Beszélni nem hallottam őket – szípgta.

– Sok csomagja van? – kérdezte erőltetett mosollyal a bekecses.

– Az átalvető és az a két nagy – mutatott állítólagos régi helyének csomagtartójára. Félelmében elpityeredett. Nem ismertem rá – mintha nem is ő danolászott volna az út elején. Többé nem volt kedve beszélni. Csomózott zsebkendőjét felváltva nyomogatta ráncokba ágyazott szeméhez és beesett szájához. Összevissza beszélt, sópáncodott. Közrefogták, és pátyolgatták az asszonyok. Mi férfiak csak váraoztunk megkövülten. A hajdani felügyelő most kezdte elemében érezni magát, s ellentmondást nem tűró modorban kifejtette, hogy alighanem az öregasszony lesz a koronatanú. Bár az is lehet – fűzte hozzá –, hogy tévútra vezet az a töpörödött emlékezete...

Míg beszélt, oktatóan szánkázta fel-alá a hangját, és engem nézett.

Odakinn feltámadt a szél. Nagy, puhány hópelyheket lapított az ablaküveghez. – Még betemeti ezt a luxuszószot – nyafogta a kövérkés hivatalnok. – Hangja oly vékony volt és oly kétségbeesett, mint egy kisgyereké. Vihogtak rajta a lányok, de Zsiga nem csendesítette le őket.

Észre sem vettük, hogy éjfélt van. Amikor a mozdony sípolni kezdett, a kántálók megrázták csengős botjaikat, és éltették az új esztendő, bennünket, az egész világot. Mindenki összevissza kiabált; elemózsiás zacskók pukkan- tak, csengettyű- és kereplőhanggal vegyes ostorcsattogás, veszett gajdolás hallatszott. Tombolt az egész lezárt vonat... Az ünnepi lelkesedésben meg sem hallottuk a vasúti rendőrség érkezését. Azt sem vettük észre, hogy megmozdult velünk a szerelvény – lassan vontattak a legközelebbi város rendőrorse felé.

A folyosóajtóban egyszer csak megjelent a kalauz. Üresbe kattogtatta jegycsípőjét, és a muzsikásokhoz vág-

ta a sapkáját: rosszalotta, hogy mi akkora csendben vagyunk itt az utolsó vagonban.

– Hát itt mindenki hallgat?!... Húzhatnátok! – rikantott a muzsikásokra – sze' újév van!... Ami volt... a tavaly volt... – magyarázta akadozva a bekecsesnek mint legtekintélyesebbnek. Más szabad hely nem volt a vagonban, leült hát melléje. Elemlámpájával sorra az arcukba világított, jó hosszan, hogy hunyorogjunk.

– Hu-huú! Sü-kü-tü-kü-ss! – sustorgott rejtélyesen, mielőtt bejelentette volna, hogy utasították, hirdesse ki: a célállomásig nem áll meg a vonat – mindenki ott fog leszállni. Fölveszik adatainkat, de nem tartóztatnak, utazhatunk tovább, szabadok vagyunk.

– Nyomozás csak az ünnep után lesz – oktatgatott bennünket kába vigyorral. – Mit szólnak hozzá?! Addig minden gyanúsított hazamehet, elvtársak!... Sőt: minden gyilkos és minden áldozat is – röhögött. – Különben van magának jegye? – hajolt közelebb hozzám. Még kacsintott is, mintha csak tréfálna.

ARARÁT-EXPRESSZ

Hajnal óta egyenletesen nőtt az ár. A régi töltésen túl senki nem merészkedett, pedig a víz nem vette még birtokba árterületét. Gyutacs is ott csellengett. Nézelődött, alkalomadtán együttérzett a jórészt ismeretlen kétségbeesettekkel. Alig derengett, mikor a városnak ezen a részén – az alacsony fekvést okolták – feltört a víz a kanálisokból. Rossz álmú némberek eszeveszetten jajveszéltek kitért ablakaikból. A felriadtak egy része megfontoltan számigált, számba vette élelmiszerkészletét, becslgette az építkezések megbízhatóságát, ők nem mozdultak. Mások magukhoz vették nélkülözhetetlennek vélt haszontalanságaikat, belegázoltak az iszapos áradatba. Jó részük az ácsingózók segítségével vergődött fel a töltésre, többnyire ragaszkodásuk tárgya nélkül. A menekülteket közrefogták a bámészkok, kérdésekkel zaklatták, s ők, ha a csődületben nem akadt ismerős, sem a Felsővárosban rokon, kinél meghúzódhattak volna, vacogva támaszkodtak a korlátnak.

Pici Laji sokáig habozott. Végül a helyzettel összeegyeztethetetlen étvágya és üres kamrája bírták távozásra.

Utolsók között érkezett a töltésre. Tempósan úszott. Vállán foltokból tákolt bőrzsák. Bal kezét magasra tartotta, gyöngyházberakásos ládikót menekített. Ötven méterről kinézte magának Gyutacsot. Kilégzéskor, két karlendítés között neki rikoltzott. A „cél” dühöngött, s hibáztatta magát, minek állt az első sorba s a töltésnek épp ezen a szakaszán!... Morogva üdvözölte a partraszállót. Elálldogáltak még egy keveset, aztán nekivágtak a Daragambnak.

Reggeli csendben, riadt utcákon szivárgott utánuk a vízzúgás, lopakodott az iszapos pizsokszag.

A Víztelep utcától érezhetően csökkent a hőmérséklet. Pici fogai mambo ritmusban kocogtak, nedves ruháját testére feszítette a szél. Gyutacs helyrajzi magyarázattal szórakoztatta. Növényneveket is emlegetett, egy-egy il-

latsávbán megállt, húzta az időt. Megszenvedtette Picit. Szándékosan ködösített:

– Különbejártatú fürkéd lesz, öregem!... Ágyad három szinten. Tükör, lenyitható kisasztal, hamutál. A falon képek, fejed felett ládikód, degesz zsákod... (Végigvágott védenca poggyászán. Csalódva tapintotta a ruhagöbököt s fémgombokát valami veddfelkén.) – Aranyélet! – harsogta hamisan. Fulladt hegynek fel, bár bevallása szerint nyaranta napjában kétszer tette meg az utat a vagonig és vissza a városba. Egyre gyakrabban pihent s hosszabban rostokolt. Bosszantotta Pici vacogó érdeklensége: eszébe jutottak régi sérelmei. Laji tavaly kölcsönkérte és leette ünneplőjét. Gátlástalan fickó – számtalanszor bebizonyosodott. Vendégszeretete lelohadt, előrukkolt kikötéseivel:

– Öt percnél többet nern ülsz a budin, mosdóvizet ki ki magának hord, üríti a piszkosvedret. Szappant, borotvát kaphatsz, ha megtéríted... Csak én használhatom törülközőmet... A folyosón nem füstölsz, nem illetlenkedsz. Betársulsz az élelem árába.

Gondolkozott, nehogy kifelejtse valamit. – És – nyomatékossította szavait himbálózva – rokonommal rendesen viselkedsz, semmiben kárt nem teszel. Semmiben!

Pici apró bölintásokkal helyeselt. Mindenbe beleegyezett, Gyutacs mégis ötlött-hatolt. Visszapillantott, szörnyülködött. Az Alsóvárost mintha vízre építették volna, kávábarna, ellenséges árra. Szidefess szitakötők a helikopterek; itt-ott pontok zubognak belsejükből. Elsősegélycsomagok, kenyér, pokróc, konzervek.

– A Gyártelep – érzékenyült el Gyutacs. Aggodalma átkomorlott Pici miatti bosszúságán. Gyomorszája, torka összeszorult. – Nagyon alacsony házak. A munkások maguk építették. Nem túl magasra, a fűtés miatt, Apám is... – kezdte volna, de hogy Laji magában előreindult, utánasietett. Ha a vendég felnéz, a Víztorony irányában, a törpefenyősor fölött megpillanthatja az első osztályút, és Gyutacs semmit nem akart elszalasztani.

A Daragamb teraszos kiszögellése szabályos téglalap, zsenge fű borítja. Szőlősök övezik, pepita telekfoltok. Raj-

ta sínpárdarab, s azon első osztályú vagon, Gyutacsék családi öröksége. Domború teteje vidám spenótszínű. Alumínium ablakkeretei messze fehérlenek, mélyítik az alájuk pingált óriáskeresztek mályvaszínét. Nem kirándulók vagy a légielő megtévesztésére festette Gyutacs; szimbólumnak sem szánta mázolmányát. Alsóvárosi garzonja északkeleti fekvésű, s bár messze a Daragambtól, a Víztorony s a keresztek színe támpontot nyújtanak tekintetének, ha az örökség látványában – rendszerint szürkületkor – megnyugvást keres. Ilyenkor enyhe bizsergést érez tarkóján.

Pici Lajit annyira igénybe vette kiszolgáltatottságának tudata és a hideg, hogy észre sem vette: a Víztelep utca kaptatóvá szűkült, az pedig ösvényre váltott, gyepszőnyegbe torkollt. Védencének érdektelensége elgondolkoztatta Gyutacsot – az előnytelen perspektívát hibáztatta. Gyorsan Pici elé került, távolabb húzta, és szembefordította büszkesége tárgyával. A látványtól? Laji jóságos arca kiismerhetetlenül ráncosra zsugorodott, elcsitult ajkának vitustánca. Az óriási I-es megtette hatását; a mályvaszín keresztektől tanácstalan lett.

– Hányas vagyok? – fordult Gyutacshoz mint tájékozatlan, ám civilizált utas.

– Harminchatos, a bal felében – válaszolt a vendéglátó készségesen, és elhatározta, hogy felkíséri; emlékeztetni akarta kikötéseire. Pici azonban nem mozdult. Hosszú másodpercek kercegek víztől megkínzott karóráján.

Gyutacs méltányolta vendégének áhítatos csodálatát. Hogy Pici ocsúdott, nyomban ugrott, nyitotta az ajtót. Felszállt, és felsegítette, mint egy gyengébb nembélit.

Plüss, évtizedes doh-, elhanyagolt illemhelyek ammónia- és vonatok ősi karbolszagának keveréke fogadta a belépőket. Pici a hivatásos becsüs tapintatával nézelődött: az ablakokon nincs függöny, viszont örökérvényű rajtuk a drapp lerakódás. Jobbra étkezőtér – asztal, kármentőrácsos söntés; sajnos, 00 feliratos beugró szomszédságában. Utána fülkesor, első a mosdó. (Majdnem) hagyományos vagonkép. A folyosón, az ajtók fölött sáf-

rányszínű szárítókötél. Két import női bikini, egy pár térdharisnya és szakadt szvetter szárad.

– Nőstényeket is menekítettél? – kezdte nagy hangon faggatózását Pici. – Azt hittem, én vagyok az egyetlen!

Gyutacs másféle kérdezősködésre számított; utálta a heccet, mint a késelést.

– Beszélj tisztességesen – válaszolta elutasítóan.

A fülkeajtókon Pici hiába kereste a helyek számozását.

– Harminc...

– Hat, hogy fontosnak érezd magad. De még apám lefeszegette őket. Fiókomban tartom, dominózni. Itt a helyed – közölte. Száraz hangja, előrelelendített mutatoujja elől Pici behátrált a kijelölt fülkébe. Gyöngyházberakásos ládikóját feltette a csomagtartóba. Először feje fölé, aztán lábtól és átlósan, nehogy kontár kezek prédájává essék.

– Az én vagonom – vihogta mutogatva. – Egyszer megmutatom, mi van benne – ígérte, bár óvta a csalódástól: – Jóra ne számíts, bikinik kizárva!

És levágta magát az ülésre. Porzott lendülete.

Gyutacs megbánta hajnali döntését – hogy bokáig érő vízben elsők között menekült az Alsóvárosból – és kíváncsiságát, amiért nem mozdult a töltésről még akkor sem, mikor a földszinti lakásokban a vízállás elérte az egy métert. Flórenc – tudta Gyutacs, hogy unokahúgának készpénze kevés, de gyanította, hogy takarékbetétje jelentékeny – elboldogult volna, míg visszahúzódik a víz. Most nem rettegné Pici kártékonyságát.

Nem először érezte tehetetlennek magát amiatt, hogy egyidős Pici Lajival. A fátum packáz személyével – szögezte le diákkorában letargikusan egy filozófiaórán. A tény következményei – Gyutacs mostani kényszerű együttlétük jövőjét fontolgatta – koruk előrehaladtával súlyosodtak. Gyerekkorukban Lajka miatt Gyutacs több fenekest kapott, mint egyéni csínytevéseiért. Pici kitörte volt Gyutacs íróasztalának lábát, majd a kamaszt megszegyenítette szerelme előtt. Tavaly kölcsönkérte és tönkretette ünneplőjét.

– Barátom... – kezdte volna szemléjének kiértékelőjét a vendég. A megszólított azonban elsietett. Leszállt, és eltűnt a teraszos fennsíkról. Pici utánanézett. Azt hitte, Gyutacs visszatér a városba, de észbekapott: az út ellenkező irányban van. Gondolta, a szőlősök között rövidít. Felállt, tapogott. A tapintatlan emberek éber érzékeivel vette birtokba fülkéjét. Újra kipróbálta az ülés rugózását, le akarta nyitni az ablakot, de mert nehezen járt, elállt szándékától, belevicsorgott a tükörbe. Illetlennek ítélte házigazdája szótlan elvonulását, még akkor is, ha – korgó gyomra ihlette a mentséget – élelemért ment; figyelmébe kellett volna ajánlja az összkomfort többi tartozékát!

Gyutacs alakja mint zsongó húr vagy bizonytalan pálcika bukkant föl a láthatáron, melynek közepén – ölénben – fehér pont éktelenkedett. Az „elmetszett” alak letette terhét, s ráült pihenni. Pici Laji közelebb hajolt az ablakhoz: nagy követ hurcolt Gyutacs. Lehetetlenül fogta, kínja messze látszott. „Akarnok vakond” – mormogta a vendég. Indult, hogy segítsen, de Gyutacs elutasította. Annyit és úgy akadékoskodtak, hogy Pici attól félt, megmagyarázhatatlanul dühös társa végül a lábukra ejti. Félreállt. Gyutacs a sánteredékeknél lepakolt, de visszaindult, újabb kőért. Négyszer fordult. Egyre fáradtabban, növekvő időközönként. Pici fázott szikkadó vászonnadrágjában, mégsem menekült fülkéjébe. Nem tudott betelni sem a processzió, sem a mályvaszín kereszték látványával. Foglalkoztatta a talány is: minek az óriáskövek?

Gyutacs mint nyugtalan pillangó cikázott a vagon körül. Végül csak fellódult a magas vaslépcsőkön, s látható indulattal csattogtak léptei a folyosón. Vastárgyak kocolódtak, závár csattant. Ismét láthatóvá vált kezében – mit Pici fegyvernek hitt – rugós nyelvű játékosója. Sorra vette a sínpár csücskeit. Mindenik előtt letérdelt, s az odahurcolt kőnek göbbenőt kapart. Aztán rögzítette támasztékjait. Előszeretettel nyomkodta őket, mint ki fát ültet. Később fel is állt rájuk. Arccal a város felé fordult – pillanatnyira sem feledkezett meg az eseményekről. Bár látszólag nem törődött vele, Picit sem vesztette szem elől. Mindent az ő kedvéért tett. Nem bosszúból,

ahogy kamaszként megfogadta; féltette a vagont, Flórencet, magát.

Pici Laji jelenléte rossz ómen, pedig arca jóságos – renyhe elégedettséget sugároz –, természete szelíd. Viszont érzéketlen, s ezért magabiztos. Jellemének ecsetelt vonásai beláthatatlan következményeket rejtegetnek. Gyutacs sohasem gondolta volna, hogy családi perpatvar hőse lesz íróasztalának törött lába miatt, sem hogy gátlásosan feszeng majd olajfoltos öltönyében, és végül agglegény marad kamaszszerelmének csődje nyomán.

Laji jóvoltából lett fatalista, mégis óvintézkedésekre fanyalodott, annyira megrémült pártfogoltjának bimbózó biztonságától, testi erejétől. Nem kételkedett Pici szándékainak nemes voltában, még a fenekesek okozta szenvedések vagy az íróasztal-incidenst követő vallasok idején sem. Ma azonban, ahogy leült és beleremegett lendületébe a kocsi, messzehangzó dörrenéssel lecsapódott az úgy felejtett vécetető. Gyutacs elhatározta, hogy rögzíti a kerekeket.

– Hallod-e – szólította érdeklődő hízélgéssel Pici –, enni hol fogunk?

– Ki-ki magánál.

– Mit? – türelmetlenkedett.

– Mi szem-szájnak ingere – vetette oda Gyutacs, de megszánta a csapzott melákot. – Reggelire a vendégem vagy. A söntésráacson, az ebédlőben tojást, savanyúságot találsz.

Pici nem kérte magát.

Gyutacsot marcangolta aggodalma. Sötétbarna a lát-határ a szőlősök fölött; víz alá került az Alsóváros. Fortyogott tehetetlenségének indulata. Pici után nézett – rossz szájjal gondolt a hétvégére. Azt tervezte, sosem veszíti szem elől a vendéget. Ha az ár apad, elhíti vele, hogy odalenn szükség van erejére. Hálás lesz, hogy távozhat...

– A tojások! – kapott észbe. Fájdalmasat nyögött, hogy Flórenc fürkén megrebbent a függöny. Bosszantotta unokahúgának érdeklődése. Rohant az étkezőfülké-

be. Üresen égett a turistatűzhely; Pici arcán, a mosogatólábos fölött, boldog emésztés jele éktelenkedett.

– Takarékoskodni kell! – sziszegte neki szigorral Gyutacs. Nem voltak illúziói az elfogyasztott tojások számát illetően; gyakorlatiassága ösztökélte kérdését.

– Hányat ettél? – bökött a szakajtó felé.

– Tizennégyet – közölte teljesítményét Pici. Beszédes mozdulattal igazított foltos ingén.

– Az Alsóváros víz alatt van – kezdte szónokias megrovását Gyutacs. Pici kételkedett, mert jóllakottan merészebb volt.

– Honnan tudod?

– Kiszámítottam.

– Bakot lőhetsz – akadékoskodott.

– Elismerem, mégsem fogsz ekkora adagokat zabálni.

– Betársulok... Magad mondtad – alkudozott Pici.

– Rendben. Tojás helyett azonnal tojást hozol, hús helyett húst – bármilyent, nem válogatunk –, s így tovább.

– Miért következik mindez a vízállásból? Idáig sosem ér el, vagy ha igen, sokunknak minden mindegy lesz!...

– Ha tőlem függne... – Gyutacs türelmes magyarázatba kezdett, de fellengzősnek vélte felütését. Helyesbített: – Ha jól okosodom, a felsővárosi boltokban hosszú ideig csak elsődleges dolgokat fognak árulni. Vándoroknak és gyerekeknek kenyéret, tejet... talán konzerveket is.

– Akkor mit akadékoskods? – fortyogott Pici.

– Mert piciny gyomrod telhetetlen, holott nem tarthatasz a kivételezettek közé.

Pici egyetértett a közléssel, mégis megbotránkozott Gyutacs udvariatlanságán. Szembenézett vele: éreztetni vélte sértettségét. Eszébe villantak az úton elfogadott kikötések. Eredetileg ki akarta mosni a rántottás lábost, de úgy vélte, hasonló esetben semmi nem kötelezi. Felállt; köszönetét letudta a sértésben. Döngő léptekkel távozott.

Gyutacs összeszedegette a zaba romjait. „Csak ne nőne tovább az ár...” A kicsipegetett kenyérbelet papírzacs-kóba, a karéj darabokat üres cipősdobozba, a lábost a mosatlanhegyre tette. Lekecmergett a kocsiból. A mosdó alól,

a talpfákról kiemelte a piszkosvedret; fintorogva indult vele a gödör felé. „Holnaptól ő viszi...” – fogadkozott, bár nem emlékezett, leszögezték-e idejövetelekor.

Felindultan ereszkedett alá a városba. Gombócféle állandósult torkában.

Dohogása felvidította Picit. Röhögött, hogy elképzelte: ha a sín nem torzó, Gyutacs elgördíti a kerekek támasztékjait, s ládikóstól, vagonostól visszalódítja őt az Alsóvárosba!...

Flórenc megvárta, hogy unokabátyja alásüllyedjen a törpefenyők mögött. Sikerült nesztelenül megpattintania fülkéje ajtaját, mégis kikémlelt, mielőtt elindult volna. Savószín szemei megszurkáltak a fürkészsben. Krákogás, köhintés eligazíthatta volna, hol tartózkodik kíváncsiságának tárgya, de a martalóc honfoglaló példás csendben ült. Pici bizonyára szívesen tett volna kedvére, de – szokatlan tünet – lefoglalta helyzetének ízlelgetése. Szikkadt farzsebén dobolt tenyere.

Riadt tipegéssel száguldott a folyosón Flórenc. Dioptriái miatt félénknek tűnt s ellenszenvesnek, pedig kíváncsi volt. Kezével – mintha fékezne – végigpengette az ajtók fogantyúit. „Líbiai futótyúk” – gondolta róla Pici. Szőke sörénye szárnalmas kóc – „kontya nehéz göb parányi eszén.” Mégis izgatta a tünemény, ki az ebédlöben nekilátott felszámolni a mosatlanhegyet, s a szokásosnál zajosabban rakosgatott. Pici utána settenkedett. Ujjai szambát kopogtak az ajtófélfán, aztán megszólalt:

- Gyuti mióta szállásol kerubinákat?
- Az Úr szándékai kiismerhetetlenek... A szükség, lám, szatírokat is idekényszerített! – Flórenc nyelvét a düh oldotta meg. Aggodalmas pedantériája, melyet – mint a vagon – nagyapától örökölt, tette unokabátyjának szövetségesévé. Kevés pénzből, egyedül élt. Telente mozgalmas albérleteket váltogatott; kora tavasztól késő ősziig Gyutaccsal a Daragambon, a vagonban húzódtak meg. Olykor, néhány hétre, hárman lakták. Nők csapódtak kettősükhöz, kik Flórencel tartózkodóan viselkedtek. Távozásuk okát Gyutacs eltitkolta, utólag makogva men-

tegette őket. A nők nyomán a rokonok dühös indulattal renováltak: rúzsfoltoktól tisztították a poharakat, kefélték a púderport az ülések bársonyáról; némán sok mindenre fogadkoztak.

Flórencet nyugtalanította az új vendég. Nemcsak neme volt szokatlan; rossz jelnek tekintette, hogy az Árvíz reggelén hozta Gyutacs, s ráadásul milyen szaggal! Biztosra vette: ő rondított a mosogatófazékba. Miközben szavainak hatását leste, egyúttal fintorgott.

– Lököttek vagytok – fitymált Pici.

– Én és még ki?

– Gazdánk.

– Én – egyenesedett fel Flórenc a sikálásból, mert végzett a kérdéses lábossal – társtulajdonos vagyok. (Öntudata saját magát is meglepte.)

– Rokon?... – visszakozott Pici. Azt méregette: Gyutacs inas alkata nőben nyühetetlen. A száradó bikini mégsem illettek hozzá. Válasz helyett érdeklődött Flórenc:

– Odalenn?

– Nő a víz. (Ez volt az egyetlen lehetséges felelet.)

– Melyik részen lakott?

– Bolgárréten.

– ...(A nőn meglátszott szégyene, s az, hogy mérlegel.)

– Ott-ott – röhögött Pici, mert kitalálta, miért hallgatott el. Közelebb húzódott hozzá, s feltette sorsdöntő kérdését:

– Hogy hívnak? – vakmerősége tudatában várt két-három kislábosnyit. Mielőtt sorra kerültek volna a lapítók, rávillantak a dioptriák:

– Flórenc.

Pici hallgatott. Várta, hogy ismét ránézzen új ismerőse. Mikor végre felpillantott, a nő apró mellére bökött: – Pici – mondta. Kis szünetet tartott; később fűzte hozzá – Laji.

Flórenc elpirult.

Rossz, de színes hírekkel tért meg Gyutacs. Annyira a látottak hatása alatt állott, hogy fel sem tűnt neki, hogy unokahúga fürkájében találta Picit. Ezek ketten megmo-

solyogták szabatos szólamait, melyekkel az eseményeket ecsetelte. Hangosbemondók kliséit harsogta. Szemforgatva előntötte az ivóvizet – a frisset fel kell majd főzni, a vedret fertőtleníteni. Általánosságokat mondott, de meggyőzően rendelkezett. Annyira, hogy Pici engedelmesen indult a forráshoz, s egyúttal a piszkosvedret is vitte.

– Az alsóváros fő utcáin olyan erős az ár sodrása, hogy csak mellékutcákon merészkedik egy-egy csónak kenyérért, ivóvízért. Így szállítják ismerősökhöz a magukra maradt gyerekeket, orvos közelébe a terhes nőt. Az útkereszteződéseknél köteleket feszítettek keresztül-kasul; erkélypárkányokhoz, zászlótartókhoz erősítették... Maga látta a Vértoronynál: többeknek sikerült megkapaszkodniuk. „Életmentő kezdeményezés” – harsogta átszellemülten, majd hozzátette: „És a vízszint még emelkedik...”

Flórenc tekintete kifürkészhetetlen a dioptriák mögött; Pici arca újra ráncos.

– A töltésről mindenki elmenekült – részletezte Gyutacs. – Utoljára az a bicegő, könnyes öregasszony, aki hajnal óta ott állt, mikor átgyalogoltam a vízen. Üzenni akart valakivel a lányáéknak – magyarázta, mert szégyellte személyes kötődését –, várta, hátha menekülnek. Hazaszaladt főzni is... meglehet, hogy azalatt találkoztunk, Laji.

– Mi történt vele? – kérdezte csendesen Flórenc.

– Erővel hoztuk el. A Hangya utcai kerteken keresztül menekültünk, mert a Híd alatti út is víz alá került. Hokedliket támasztottak a kerítéseknek; az öregeket át kellett lökni a túloldalra.

Flórencet elborzasztotta a hajléktalanság gondolata; tovább faggatózott: – S onnan?

– Egyenes út a Kálvária. Helikopterekből katonai sátrakat dobtak oda le, s kenyereket.

– Lehet rajtuk vitatkozni, miattuk tülekedni.

– Biztosok ereszkedtek alá a kötélnek. Kijelölték a sátrak helyét, és hozzáláttak a perváták ásásához. Feljegyezték a személyi adatokat, statisztikákat rögtönöztek. Egyenlően osztják el az élelmet, bár van, aki különleges

elbírálás alá esik. Napiparancsokat függesztettek a sátorlapokra...

– Melyben elrendelték az elrendelnievalókat – következett Pici. Gyutacs legyintett, de a közbeszólás eszébe juttatta korábbi elhatározását.

– Szamba kell vegyem tulajdonunkat – szögezte le. Flórenc, aki sosem merete volna megkérdezni, miért nem hagyta kinn az ebédnekvalót, elérte. Igénytelen volt, nélkülözött már többet is.

Pici ocsúdott; Flórencel hamar telt a délelőtt; ő még nem mosdott. Az iszapszag ingerlékenyvé tette; azt hitte, ruhájából árad, pedig a Daragamb környéke telítődött vele. Gyutacs kijelentése gyanakvóvá tette.

– Minket is koplaltatni fogsz?

– Egy étkezéstről kell lemondanod. A kábelek nagy része a folyó felső szakaszánál elszakadt – magyarázta máris, miért s hogyan. – Míg a víz vissza nem húzódik, szünetel az áramszolgáltatás. Flórencnek és nekem van elemlámpánk – most tudatosodott benne, hogy a lány fülkéjében talált rájuk, bár tudomása szerint nem ismerték egymást –, de az annak jár, ki este megy a gödörhöz. Hamar, fekszünk – győzködte Picit. – Álmaid álmának hódolhatsz: nincs vekker a Daragambon. Az alsóvárosi szirénákat sem húzzák meg az elkövetkezőkben. Én majd friss jelentésekkel érkezem – vigasztalta, mert szavai láthatóan, elkésérítő hatást gyakoroltak a férfira.

Gyutacs Flórencet utasította: – Nagyapa mérlegén kimerjük a kenyeret!...

Befejezte Picivel a beszélgetést; szerette volna, ha távozik, de ő nem mozdult. Gyutacs elvesztette türelmét. Fejét rendszeresen a fülkeajtó irányába biccentette; jelzése félreérthetetlen volt. Flórenc soha semmit nem tett unokabátyja ellenére, valószínű, nem is esett nehezére a különbségekhez idomulni: rokonságuk szokásaikban is megmutatkozott. Mint hajléktalan, nő léteire ő volt a kiszolgáltató, bár anyjának halála után Gyutacs is rászorult. Kritikus szótlansággal figyelte „fivére” udvariatlanságát. Káröröm piroslott pattanásos arcán, hogy megértette: Pici szándékosan nem mozdul.

„Nyomorult blattosok” – Gyutacsnak szemet szúrt a dacszövetség.

Kudarca nyomán elbarikádozta az étkezőfülkét. Pici a kitámasztott ablak ajatt szitkozódott; éhes volt, venyigét mégsem rágsálhatott. Valahonnan aprópénzt kotort elő – a kármentőrács pultja kívánatos célpont volt. Ha talált, Gyutacs felkapta fejét. Egyszer eltévesztette a kalkulust, felállt, közölte a dühöngővel, mekkora összeget vételezett be: tervezett vacsorájuk ráeső részét. Kifeszítette a pockot; hagyta felcsapódni az ablakot. Integetve mentegőzött, hogy nem szeretné jobban költségbe verni.

Sötétedés előtt befejezte a leltárt; lelakatolta a kármentőrács ajtaját. A söntéslenyílót belülről reteszelte el. Füttyszóval hívta Flórencet, átadta a vacsoraadagot, és rendelkezésére bocsátotta a fülkét.

Gyutacsot nyugtalanította Pici, aki míg tiltakozott, legalább szem előtt volt. Feje fölött a vízállásra is figyelhetett, és rálátott a Kálváriára. A sátorutcákon csend honolt. Elhaltak az egzotikus illatok – állandósult a víz- és iszapszag. Töredezett segélykiáltásokat hozott az Alsóváros felől a szél. Körbejárta a vagont, alája is bekukkantott. A veder tele volt. Megragadta, és elindult vele a gödörhöz. Mire visszaért, Pici fülkéje sötét volt, csakúgy, mint a többi. Nézelődött. A Daragambról messze ellátni; gyakorlott szeme máskor megakadt a szőlősök között ácsingózókon. Pici Lajinak nyoma veszett. A felfedezés elragadtatta Gyutacsot. Rohant, hogy elújságolja Flórencnek, pedig unokahúga délután szó nélkül is ellene fordult.

Az étkező ajtaját zárva találta. Rángatta, dörömbölt. Odabenn Flórenc a vacsorát készíthette; talán tálalt; időnként csörömpölt. A tartályból folyt a víz. Alól a veder újratelt, túlcordult. Dühöngött, mert nem tudta, mi történhetett. Unokahúga nem merésznél kizárni – ebben biztos volt; tehát Picire gyanakodott. Mégsem üvöltözött. Szeretett volna nesztelenül távozni. Odabent valaki elzárta a csapot, de a túlcordult vederből még sokáig lötyögött a víz. Az utolsó fülke előtt fejét engesztelően megsimogatták Pici ingének ujjai. A bikinik helyére terítették, az ő törülközője mellé. Megtapogatta. Valamennyi nedves volt, és erről eszébe jutott, hogy ma még meg sem mosdott.

Második zarándokútján – a gödörig és vissza – a másnapi menüt tervezgette. Kiszámította Pici tartozását, és azt latolgatta, milyen indokkal bírhatná távozásra. Besötétedett. Ismerte a járást, léptei mégis meg-megbicsaklottak, gondolatai összerázódtak. Karcolások villantak eszébe, horzsolások a fülkeajtókon, a figyelmeztető és üdvözlő táblácskákon. Törülközőjének idegen szaga és a kihasított ülések képzete mindennél jobban riasztotta. Helyére akasztotta a vödröt, és sorra járta a fülkéket.

Az étkező ajtaja ezúttal engedett. Nagyapa karbidlám-pája merészen büzlött. Mellette Flórenc ült, egyenes háttal, kezét ölébe ejtve. Pici fél könyékkel az asztallapnak támaszkodva. Az ő tányéruk üres, viszont a szemközti terítéken a Gyutacs által megszabottak: két téglalapsajtocská, egy szelet szalámi, fél kocka tejsokoládé, nyolc grammos tasakban cukor. A csésze karimáján szelet kenyér. Kifogástalan csendélet, bár ellenséges.

Gyutacs szerette volna, ha magyarázkodnak; elégtétellel hallgattatta volna el őket. Azt sem bánta volna, ha együtt esznek. Ingerültsége kezdeményezésre sarkallta.

– Reggel körülnézek. A víz egyre bőszebb...

Keserűn itta teáját; a cukrot felmutatta, majd tüntetően távolra rakta terítékétől. – Bár – folytatta – a veszélyeztetettek biztonságban. Te is – bökött csészéjével Pici felé. Kattogó állkapcsa örölt – körülötte mozdulatlanság. Elfogyasztotta adagját, majd támadásba lendült. Fortyogásának bevezetőt rögtönzött. – Szappant s műanyag borotvát hajítottam ülésedre – az árát felírtam...

Kíméletlen memóriája előhozakodott a higiénia alapszabályaival; síkra szállt a rendszeres tisztálkodás és az egyszemélyes törülközőhasználat mellett. A fogmosással kapcsolatosan szó szerint idézte néhai középiskolás tankönyvének előírásait. Malasztal ecsetelte az emberi szabadság mibenlétét, egyes fordulattal előtérbe helyezte a kötelezettségeket, valamint a felebaráti megértést. Jellembeli fogyatékoságokat ostromozott, melyek társait sorvasztották. Példálózott sorscsapással, ígéretszegéssel, hűtlenséggel; fenyegetőzött megbánással. Önkéntelen kirohanását retorikai szabályok szerint komponálta. Dominikánus

düh fröcsögött szemrehányásából, mégis hatástalan maradt.

Pici – őt okította vendéglátója – igyekezett titkolni erős nyálelválasztását. Bal kezével támasztékot keresett az asztal alatt: szoríthatót, dühe levezetésére alkalmasat. Flórenc térdére tévedt a keze. A savószín szemek meg sem rezzentek. Fellibbentette hát a kockás harangszoknyát. Óvatosan csúsztatta kezét – Gyutacs épp megbánással fenyegetőzött.

Hasonlósági alapon bizonyosságot nyert, hogy a száradó bikinik a Flórencéi.

Gyutacs visszavonhatatlan kijelentésekre ragadtatta magát. Becsmérelte unokahúga fizikumát, s megvádolta, hogy ő okozta az apró sérülések jó részét a vagon berendezésén. Élősködőnek nevezte, és közölte vele, hogy a víz-hordás – forrástól és a gödörhöz – az ő dolga!...

Pici úgy fejezte ki ellenvéleményét, hogy eloltotta a karbidlámpát. Gyutacs kapkodva tapogatózott a kis cukortasak után.

Éjfél körül Pici hátracsapta Gyutacs fülkéjének ajtaját. Elemlámpával az alvó arcába világított s közölte:

– Húgod kártyázni akar. – Gyutacs egyértelműen reagált; – Aludjon!

– Tanácsokból – pillantott karórájára a betolakodó – mára, holnapra elég. Öltözz! – utasította Pici.

– Csak piroslibáznai tud!

– Azt játszunk – szerelte le parancsolója. – Az ebédelőben várunk! – hangsúlyozta fenyegetően és elsietett.

– Agyamra mentek! – dűnnyögte Gyutacs bosszúsan, míg szedelőzködött. – Parancsolgass a kisöcsédnek! – háborgott halkán. Inge, nadrágja után tapogatózott. – Rohangászol fel s alá... Rom-bol-ni, za-bál-ni – húzta a cipőjét –, a pöcéhez persze én járok!...

Odakinn sötét volt. A Kálvárián tüzek pislákolnak, meg-megvillantak az örök lámpái. Az étkezőfülkéből fény szivárgott a szabadba. Korgó gyomra a szükségállapotra emlékeztette. „Apadna az ár...” – biztatgatta magát. Csömör rügyezett szája szélén. A folyosóajtót kinyitották; friss, éles levegő csapta meg.

Tüntetően kelletlen volt Gyutacs. „Udvariatlan” – csilant Pici leleményes tekintete. Az iszapszagban diadalaromát érzett. Jóságos képén kaján vigyor nyújtózott; nagyot ásított. Vérpezsdítő veszekedésre számított – igyekezett lépéskényszerbe tolni kortársát.

– Nem tudunk aludni – zsörtölődött ártatlanul. A többes szám láthatóan ingerelte Gyutacsot, mert körül nézett, mire ülhetne s hova. Flórenc jobbját választotta, a lenyitható padon. Beugrott.

– Esti mesét mondjak nektek? Ahogy nézem, regéltetek ti már egymásnak.

– Micsoda stílus! – cinnegtetett Pici Flórencnek. – Figyelmeztetnünk kellett volna egymást, hisz régóta ismerjük.

– Mit játszunk? – próbált kievickélni Gyutacs a figyelem középpontjából.

– Álszent pacikám! – becézte jóságos gúnnyal Pici. – Félálomban rosszaltd, hogy húgod kizárólag piroslibázik!...

– Bestiáriumba keveredtem – szögezte le Gyutacs, és a csomóért nyúlt, hogy osszon.

– Örökségetek szimbólum és misztika – hatástalanította Pici a sértést –, jellemző, hogy a tiétek, s hogy nem illik a Daragambra. Éhgyomorral soha rá nem jövök, hogy került ide... Lakályossá tételét kinézem belőled – tapogatózott, hogy Gyutacs semmit sem szólt.

– Libázunk vagy mehetek aludni? – feszengett.

Feltűnt, hogy szinte engedelmes. Az első három partit elvesztette, de gyanúja, hogy Pici csal, éberré tette: Nyerni kezdett; beszédes lett. Aggodalmas alkata irtózott a csendtől, arról azonban, hogy került a vagon sínestől a Daragambra – nem tudott vagy nem akart beszámolni. Foglalkoztatta a vízállás; ismételte magát, míg Pici megsokallta.

– Szükségállapotot hirdettél – emlékeztette. – Hasonló esetnek hallgatag tisztelettel adózik az ember – és ismét nyerni kezdett. Flórenc épp csak rakosgatta lapjait; érdektelenül játszott, mert álmos volt. Pici fente fogát a heccre; Flórenc a folyosón hallotta, hogy Gyutacs előtt a férfi rá hivatkozott.

A meleg bepréslődött a fülkébe. Ígérkező elégtétele is izzasztotta Picit.

– Áldatlan állapot tulajnak lenni – kezdte nagyon messziről kötözködését. – Sok mellékest nyel, emészt az ember.

– Tapasztalatból beszélsz? – csattant Gyutacs, mert újra vesztett.

– Megfigyelés alapján és rólad.

– Nem szorulok sajnálatra.

Gyutacs a Flórenc kezét nézte, hogy oszt. A szögletes, ismert kézfej megváltozott.

– Nem is – nyugtatgatta vendége –, de apró örvénykéket látok, alattomos helyzeteket, mik elragadják a magadfajta rúgkapálót.

– Ha így társítasz, magad is áldozat vagy és befolyásolható.

– Nem az egyedüli, kit metamorfózis suhintott – érvelt Pici.

– Ha Flórenc manikűrözött kezére tekintek, egyetértek veled.

– Végzetes melléfogás kirekeszteni magad a sereg-szemléből – figyelmeztette a menekült.

– A ti érdekekben teszem.

– Ugyan, Gyuti – méltatlankodott Pici látványosan –, hajnali gesztusod, hogy befogadtál, a helyzet kozmoszába röpített. Zümmögtél – semmi sem tökéletes –, és most fullánkoskodsz holmi manikűrön.

– Véget vethetnél állattani hasonlataidnak – csattant fel Gyutacs. Vesztett.

– Hogyne... kérlek... – enyhült meg Pici, és előhozakodott sérelmével – Nem elég, hogy cirkuszi lovak cukoradagjára fogsz; koppanjon nyálunk a nagyapád patikamérlegén, míg a kenyeret porciózzuk!...

– Szemléletes panasz – értékelte Gyutacs –, de alaptalan. Nem ismered a nagyapa... módszerét – módosította mondatának befejezését, mert ha délután Flórenc!... dühe unokahúga ellen fordult.

– A tiedből következtek rá.

– Mint én bizonyos dolgokra – nézett szúrósan Flórencre, Picire.

– A kölcsönösség hátránya – vont vállat kortársa –, csakhogy te felszínes vagy s ráadásul önző. Elveszejtenek a részletek, ha alkalomadtán nagylelkűt alakítasz.

– Becsmérelhetsz, de mi lenne veled nélkülem?! Ár-víz idején! Menekült vagy! – fenyegette boldogan. Ráadásul újabb partit nyert. Ezzel letudta bosszúját az olajfoltért.

– Mint én, ugye bácsikám? – szólalt meg váratlanul Flórenc.

– Hálátlanok ha támadnak – morfondírozott válasz helyett Gyutacs. Flórenc nyert; győzelme meglepetésszámba ment.

Robbanás rezegtette meg az ablakokat. Felálltak nézeledni. A távolság miatt futkosó mécsfénynek tűntek az óriáslángok. Ár ellen úsztak, s felgyújtották, mi útjukba került.

– Apokalipszis!... – dünnyögte Gyutacs.

– A Hídfő – torkollta le Pici, bár mint tűzszerész, kevesellte a robbanás erejét. Visszaült helyére és osztott. Csapdosták Flórencel a lapokat; hatékonyan várakoztak. Gyutacs hiába próbálta lenyitni a fülke ablakát. Kudarcaiba mégsem nyugodott bele. Időnként úgy tett, mintha báméskodna: pihent, majd újult erővel ficáncolt a zár fogantyúján. Pici lekicsinylően gondolt vendéglátójára. Elhatározta: ha Gyutacs a játszma végéig sem boldogul saját ablakával, holnaptól fekvőtámaszokat csináltat vele, hiszen a vízfordáshoz is erő kell. Ötletére mély lélegzetet vett. Elégedett volt szőrös kézfejének látványával. Gyorsan passzt mondott, s az asztal alá csúsztotta csodálata tárgyát. Gyakorlottan libbentette fel partnerének nagykokás szoknyáját. Keze sietősen melegedett; szórakozottan csipkedte a combhajlat puha, pihés bőrét. Újra rákeült a sor. Tettette a gondolkodást, bocsánatkérően helyreigazította a bő szoknyát. Rossz lapot húzott; Gyutacs súlya alatt lecsapódott az ablak.

– Igazad volt – nyöszörögte válla fölül. – Nézzétek – magyarázta volna, de azok ketten tovább játsztak –, a lángok fényénél jól látni a sérült Hídfőt. Ha virrad, közelebb merészkedem. Csak ne emelkedne a vízszint –

kommentálta –, mert ha átcsap a Hídon, összetöri a karfákat, s minden fontos vezetéket leszakít.

– Nekték semmi sem árthat – szögezte le Pici. – Flórenc térdig érő vízben is lehordja a piszkos vizet a gödörhöz, köldökig érőben is hoz innod a forrásról, csak parancsolnod kell, és imádkoznod, hogy áldozatul ne essék hülyeségeidnek, s meg ne betegedjék. Gondolnod kellett volna hogy a mérlegadagtól alultáplált lesz – ecsetelte.

– Miért vagdalkozol? – kérdezte Gyutacs elfordulva az ablaktól.

– Mentőakciót folytatok. Spenótszínű univerzumodból, mályvakeresztjeid szövevényéből igyekszem kirántani unokahúgodat. Mint te, hóbortos fegyelmet örökölt, s ráadásul ezt a vagont. Nem kölöncöd, sem a szennyesed.

– A tiedhez kevesebb köze van, mégis kimosta – mentegetőzött Gyutacs. Bár Flórenc nem osztott neki, leült s szóvá tette:

– Ezt reggel is közölhattétek volna. Egyúttal kiadom az adagot...

– A készlet hány napra elég? – szakította félbe Pici.

– Kettőre bő választékkal. Négy-ötre szerényebben.

– És a víz? – szólalt meg Flórenc. A férfiak értetlenül nézték. – Azt kérdem, vajon meddig emelkedik?

– Ekkora még sohasem volt – vágta ki Gyutacs. Kerülő válaszával megőrizni vélte rokon tekintélyét. Aztán hozzáfűzte, kevésbé meggyőzően: – Kisegíthetnek a helikopterek. Neked – fordult Flórenchez – a Sátorvárosban adnak talán némi pótlást.

– Nem nagy étkü.

– Nem, de esettnek látszik. Védtelen...

– A vödörrel is az. Dioptriái domborodnak az erőlködéstől! Ma te vitted, de egyébként...

Gyutacs megsokallta a betolakodó merészségét. Rendreutasította.

– Pici Laji! – szólította félhivatalosan, nyomatékkal.

– Megvoltunk nélküled, s figyelmeztetek, hogy elleszünk ezután is. Emancipálj eperajkú, időtlen idők óta manikűrözött hölgyeket. Nagymellűeket, kiknek életében nem esemény a bikini. Nekik mesélj bőségszaruról...

- Mert nekem minden a nagyapa mérlegén méretik!
- egészítette ki Flórenc. Eldönthetetlen, kinek szegezte szavainak élet. Meglibbenni látszott kockás szoknyája.

Gyutacs hajnalban leereszkedett az Alsóvárosba; kilométernyire megközelítette a Hídfőt. Egy magaslatról láthatta a kiégett olajtartályok roncsait, az Üzemanyaglerakat sétányának üszkös fáit. Visszafelé elálldogált a Sátorváros bejáratánál. A tábor riadt volt, hangos és – főleg ezt rosszalotta – szervezetlen. Épp reggelihez kongattak. Az éhes igyekvők között megpillantotta a tegnapi bicegő, könnyes öregasszonyt.

Rövidített a szőlősök között. Sietett híreivel, meg éhes is volt. A vagon mindkét ajtaját nyitva találta. Cinnegtetett, mert az a gyanúja támadt, hogy ezért fázott az éjjel. A piszkosvedrek nem voltak a kocsi alatt. Azt gondolta, Pici szánta meg kedvencét. Furcsállotta, hogy érzékeny szimata – az iszapszagra már nem reagált – nem ígér reggelit. Aztán felszállt, és feltűnt neki, hogy minden fülke ajtaja tárva-nyitva. Flórenc nem volt a magáéban. Az étkező üres – az asztalon érintetlen hármuk napi adagja. Visszahátrált oda, ahol a 36-os helyet mutatta tegnap a vendégnek. Az ajtó mellett, fenn a csomagtartón ott volt a gyöngyházberakásos fadoboz.

Tüzet rakott a Daragamb-erkély jobb sarkába. Míg az első rakás fa leégett, három darabba vágta a szalonnát – kettőt visszatett az étkezőfülke asztalára –, zsebre vágott két szem kockacukrot s a kidekázott kenyéradagját. Pici tegnapi maradékából, a papondeklidobozból elcsent egy darab karéjt. Törökülésben melegedett, még a tűző napon is. Olykor felállt, s háttal a vagonnak szükségét végezte.

Annyi gallyat gyűjtött, hogy tüze csak szürkületkor aludt ki. Ekkor körbejárta a vagon. A sín párat és a támasztékokat vizsgálta. Csákánnyal kilazította a köveket, majd kihengergette gödreikből. Mire végzett, beesteledett. Hátával nekifeküdt az ütközőnek, lábát megvetette a talpfán. Valamikor, időtlen kinnal sikerült elmozdítania a va-

gont: egyre gyorsabban lépegethetett. Aztán megállt. Robajjal dőlt mögötte a furcsa összkomfort.

Aznap éjjel telihold volt. Pici Laji gyöngyházberakásos ládikája a kisiklott kocsi roncsától nem messze villogott. „Azt ígérte, megmutatja, mi van benne...” – jutott eszébe Gyutacsnak. Az árról megfélekedett, pedig a vízállás szüntelenül emelkedett. A Sátorvárosban figyelemzetésül negyedóránként riadót fújtak.

ÖRÖKLAKÁS KIADÓ

Késő délutánok egész sorát egy-egy zsíros, döngő hús-
léggel együtt csapta agyon a hátsó kisablak mellett ku-
corogva. Körötte apró pókok szőtték a már elszáradt áldo-
zatok faltjaihoz a hálót, melyet csak akkor szedett le, ha
selyme majdnem őt is körülbugyolálta, és ha sötétebbik
kockás ingében volt – mert a világosra, mellyel az előb-
bit hétfőnként váltotta, éppúgy vigyázott, mint a vasár-
napi fehérre. A tornácoszlopok közül a messzeségbe né-
zett, míg be nem esteledett. Ekkorra anyjának poros, el-
feketült tornacipője fájósan csoszogott a döngölt agyagon,
ahogy a gádorból előhozta számára a vacsorának mara-
dékolt déli tokányt. Felmelegítette a kemencébe betusz-
mókolt aprófán. Mikor kész volt, hangosabban nyögött,
amiből ő megérthette, hogy jöhet enni, de aztán induljon,
különben elkésik.

Hétvégére az egyhangúság ki-kicsattant szája szélén.
A zsírkörök közt tányérjában kelletlenül lökdöste a vil-
lára szúrt puliszkadarabokat, mert öblös harapását a seb
mindig összébb rándította. Elkedvetlenedett; ilyenkor ha-
marabb rukkolt hátra az asztaltól, mint rendesen. Köszö-
netül/köszönésül biccentett a tornacipők felé, mielőtt be-
vágta volna maga mögött az ablaktalan faajtót. Nem in-
dulattal; lomhán, ahogy szokta.

Munkahelye, a parányi kuckó felé battyogott, és se-
merre sem nézett. A járdának lefektetett cementtestek kö-
zül csak minden másodikra léphet – ezt régen, még az
első munkanapon kiszabta magára munkafegyelmi előírás-
ként. Madárlépései néha megrebbentek, meg-megugrasztotta
egy-egy pocsolyagödör. Azt hinnéd, ettől fölmordult. De
szótlanul haladt tovább; úgy is érkezett a telepre, és a
mindenkori „jóstét”-tel pontosan tízkor átvette a szolgálá-
tot. Az ajtót nyomban betette maga után. Kirekeszteni
vélte vele a szúnyogokat a fürkéből, pedig azok már bent,
a kormos plafon világos faltjában, a lámpa fölött sűtké-
reztek. Várták, hogy amint a dohos olajszagban, padló-
percegésben elkókad, megcsapolhassák.

A tornacipő vélt csosszanásai fel-felrezzentették álmából. Horkantott; azt motyogta, máris!... – mintha a nappaliak előtt tenné. Indult. Nagy szolgálati lámpájának fénykörét maga előtt tolva, a szögesdrót mentén körül-lomposkodta kényelmes lépteivel a lerakat területét. Tavalyig még érdeklődve tette, el-elállingálva az előre gyártott elemek szigorú sorai előtt... Nem tudta, miért támasztottak néhányat a kerítés tartófáinak. Végigcsúsztatta a hosszúfényt az elemek dudoros felületén, és elismeréssel nyugtázta a végeken kiálló vasrudak erős kampóját. Az ő lakását is – azt a két szoba összkomfortot – ilyenek szorítják. Mióta egészen kifizette, talán még megbízhatóbban. A félreállított elemek ablakkeretein átsüvített a szél. Hirtelen lenyomta a kilincset. „Akár egy tolvaj” – gondolta. Tíz centivel a föld fölött, mint a maguk erkélyén, suttogva magyarázott Ilonkának. „A lurkók még otthon, falun,, de nemsokára behurcolkodunk... Alól, az ott a Sáros utca, a fák mögött meg a piac...”

Nem volt kedve távolabb világítani. Rájött, hogy a repedt selejtelemekből ezt a kis kétszobást a nappaliak neki rögtönözték. Az ajtóra ragasztott, kerek sajtodobozon a „kiadó” szó durván magábahengergőzött, ahogy hirtelen ráirányította a lámpafényt. Lengeni hagyta maga mögött az ablaktalan ajtót, ahogy a valóban kiadott, igazi lakását is.

Visszasietett a szolgálati fülkébe. Leült. Kihúzta a fiókot. Sok behasított nyugta, koppanásra aszalódott kenyér, átlátszóvá keményedett csutkák, penészvirágos barackmagok, egyenletesre simogatott sajtospapírok, illetve menekülő hangyák közül előkotort egy rozsdás kést. Az asztal-lap védőkartonja szürkére zsírosodott sokévi elbóbiskolásainak nyomán. Heccelték is váltáskor, főleg a frisskedvű reggeliek, a pihentek: fordítsa csak meg, ki azzal a kartonháton számigált tervvel!... Jobb is lehet, mint a tervezőké, ha annyi éjszakán át dolgozott rajta! Tudták, hogy huszadik éve őrzi az építkezés vándorlerakatait. Számláit, számításait tavaly óta már mint gondos tulajdonos őrzi. Rebesgetik: valami nincs rendben körülöttük.

Ő mindenre csak hümmögött, kitért a kérdések elől. Még rövidebbre harapta a reggeli váltásnak odavetett „na-

pot"-jait, és változatlanul sietett. Késével most felfeszegte a kajla rajzszegeket, hogy ismét átfussa a kartonlap hátán őrzött tervét, mely keltezéses oszlopokból állott. A legelső élén a menyasszonytánc bevétele, alatta alapfizetésének gondos 12-es szorzata. A többiekben egyre csak az utóbbi, tizenkét részletben, ahogy kézhez kapta. Görcsös összegtagokként jegyezte őket, helyszűke miatt túlszűfoltan. Az eltelt évek oszlopai alá tántorgó egyeseket húzott. Azt jelentették: lejárt, annyival kevesebb a tartozás. Idén tavasszal abbahagyta az összeadást. A beköltözés költségeinek szellős négyzetet választott le az ívből. Miután betelt; nem volt érdemes tovább írnia...

A Sáros utcában eltöltött nyár után őszi befőzésre sem tellett, pedig ő lemondott egyetlen fényűzéséről, az apró csemegesajtról. Visszajött Ilonka után az apja. Főleg a gyerekek miatt. Az öreg dérrrel pakolt a szekérre, s a három gyerekfej mellé odakuporodott lányára bökve fojtottan magyarázott hazaérkező vejének: otthon legalább lesz mit egyenek!...

Elhajtottak. Ő sokáig álldogált az út közepén... Rádudált egy autó. Vaktában ödögött a városban. Betévedt a zümmögő piactérre. Kérdezett egyre, de nem alkudott, nem is ígért; az utánakiabált, leengedett árak elől elhümmögött. Ugyanezt tette az önkiszolgáló áruházakban. Minden megcsodált polc elől odébbállt, miután felleltározta magában, hogy melyik gyereknek mire lehetne szüksége. Csak ezek után ment végig a hosszú utcán, hogy betérjen a régi köves udvarra, rálépjen a lefele görgő kútvízszalagra, és odasúrolja cipője friss sarát a falépcső korhadt szálkáihoz... Benn az agyagos konyhában ezúttal az ő hosszú nna-ja megérteti, az eltátott szájú tornacipővel, hogy ismét visszajött, mert Ilonka is hazament a gyerekekkel. Így olcsóbb. A vásárnapok azóta, hogy a telepről kilépve ama kisablak és nem az Ilonka faluja vagy a Sáros utca felé gyalogol, nem kerülnek túl sokba. Naphosszat kucorog a tornácduc alatt, ujjain kiapróztatva az évek számát, amikor újabb spórolt pénzen visszaköltözhetnek és örökre ott is maradhatnak a Sáros utcában.

A kiadott lakás béréért is vásárnap megy, a hó első vásárnapján. Abból a pénzből visz Ilonkának és a gyere-

keknek. A Sáros utcából egyenesen hozzájuk megy, de siet vissza, még a távolsági járatra sem vár, mert nem drága a jegy, mégis kiadást jelentene, ebédnél pedig, ha addig elidőzne, még elkívánná a levest, holott az a kicsiknek kell...

Még egyszer megkerülte a telepet. Űzve caplatott az előrevetített fényív mögött, gyorsabban, egyre gyorsabban...

Hamar visszatért. Újabb kotorászásba kezdett, türelmetlenebbül, szinte vakkantva. Felugrott, bekukkantott az asztal és a deszkafal közé. Kikerült onnan a fiókból kedvenc csorba vonalzója... ahogy benyúlt érte, sötétkockás ingujja magára göngyölt egy puha porfátylat. Merev ujjal újabb éveket szorított egymás mellé a papírra. Ügyelt a közök egyformaságára. A kiadott lakás bevételétől megkétszereződött, de változatlanul tizenkét tagú összegeket előlegezve, gondolkodás nélkül karcolta be két vonal közé, épp csak levonta hasznos leltárának tanulságaként a gyerekek számára szükséges minimumot. Tizennyolc – a mostanin kívül ennyi évi lakbért és fizetést kell még a kartonoszlopokba beszorítani, míg a felgyűlt fölöslegből kenyér-tej naponta, a vasárnapi csirke kéthetente kijut.

Felborult lomha nyugalma a maga huzigálta vonalrács előtt. Légzése meggyorsult... Rácsodálkozott feltáplált nulláira. Eszébe jutott, hogy a nappaliak azzal ugratják: mire az évszázad, addigra ő is kikerekedik – pedig messze még a századvég, öbelőle mégis csak akkorra lehetne pozsgáskedvű öröklakásos... Nem merte megszámolni az oszlopokat. Ő két-két vonallal zárta le számjegyeit, azaz harminchat kellett volna ráférjen a kartonra, de húsznál – érezte – semmiképp sem juthatott tovább. Minek is; ő csak tíz „oszlopnyit” ülhet még nyaranta a reccsenő asztalnál. Azután csak a dúc alatt, a kuckóban, hozzáöregedve a tornacipőkhöz, várva, hogy a postás havonta hozza a pénzt... A felírt tagoknál jóval kevesebbet.

Alkarjával az asztalra támaszkodva leguncsorodott az elgurult rajzszegekért. Az előtte meredő két rozsdáslábúval együtt visszanyomkodta őket az avasszürke kartonba. Az összeszáradt, fanyelű kést visszagörgette a fiókba, és a hétvégek egyhangúságát enyhítő csemegesajthoz

kapott. Ahhoz, amit zsebében tartalékolt. Nehéz tenyere a zseb teljes felületére ránehezedett. Várt egy keveset, aztán a sztaniolt is összezúzva, ujjgöcsei közül egyetlen szorítással kipréselte a sajtmasszát, hogy csak úgy tapadt a vékonyposztó elkopott bolyhainak helyére, felvetők-bevetők érdes kockáiba.

Nem bánta már a szúnyogokat, felrántotta a fülkeajtót. Jóreggelt habogott füttyszóval érkező váltótársának.

A kövekre sem figyelve loholt végig a hosszú utcán, egészen a lejtős udvarig, mert – kiszámíthatod – így olcsóbb...

GÁBRIEL

– Figyeled? Elült a por... Piheg... emészt... bőfög a Walter-köz... Az egész külváros – toldotta meg magyarázatát a férfi. Lábujjhegyre emelkedett, hogy az asztallap fölé magasodjék. Várt. Hallgatott. A csend mintha letorkollta volna. Gondolkozott. Legyintett, mert elégedetlen volt magával. Poshadt söréből kortyolgatott, aztán intett, hogy amit addig mondott, érvénytelen, – Nagy dolog a monotónia... Minden vasárnap egyforma. Főleg a délutánok... Az élet is egyhangú – tette hozzá.– Mesebeszéd, hogy zajlik. Az emberek pedig... úgy hasonlítanak egymáshoz! Vannak mondjuk: csalók... csúfak és... betegek... Bár lehet, te csak jókkal találkozol, akik virulnak és nagylelkűek. Hm?!... Megcáfolhatsz, de ha teheted, kerüld őket: ártalmasok. Azok, azok... Mind... Kivétel nélkül. Hiába próbálsz te... Eh! Ne szakíts félbe! – követelte a csend ellenére. Felemelt mutatójja folytatást ígért, előbb azonban körülnézett, hogy felbecsülje hallgatóságát, melyet kevesellt talán, hogy finto-rogva ivott, köhintett, s a semmibe bámulva várakoztatott. Szállingóztak még néhányan – állhattunk vagy tízen a magas asztalok körül; tétlenségében még a csapos is ránk figyelt, szomszédom mégis csak percek múltán bökte ki következtetését: – Okos embernek nagy bosszúság az idő... Hány óra van? – tettette, hogy siet. – Különbö mindegy... Gondolkoztál már rajta? Sohase fogom megérteni, mért múlik el minden, ami szép... Hát nem?! Kinn narancsfény van... mire szedelőzködsz, kész a szurokfeketeség... Nagyon vigyázz!... Helyes irányba tedd első lépéseid, különben... Kattasztrófa... Kérlek, ügyelj magadra – óvott nagy szeretettel, és értetlenségünk miatt szinte könyörgésre fogta a dolgot, bár láthatóan nehezebb esett magyarázkodni. Végül engem tüntetett ki bizalmával – közelebb hajolt hozzám. Veszélyérzete sarkallhatta, hogy jelentőségteljesen hunyorgott, míg tenyerének szócsöve mögül hangtalanul suttozta: – Azt mondom... Borzalmas idők jönnek...

Fennhangon folytatta, töprenkedve: – Hogy mért múlik el minden, ami szép?!...Míg klappolnak a snittek

– illesztette halántékához a mutatóujját – embernek számítász... Hallgass meg! Ha okos vagy, tudod előre, mikor szakad a film... Ez a monotónia előnye: nem érhet meglepetés... Főnyeremény... kárpótlásul, amiért egyformák a napjaid... Nehogy kukorékolni kezdj, miért nincs apelláta!... Bennszülött létedre... egy... egy Walter!... Hogy más a neved?... Mit számít? Azt mondom, csúf vagy, s ahogy elnézlek, beteg! – tácsolt le, viszont megenyhült: – Lám, besoroltalak...

Felhajtotta maradék sörét, mintha hazafele készülődne, pedig korán volt még, mindössze egy-két árnyalatot sötétedett odakinn a narancsfény. – Vagy tudjátok, mért múlik el minden, ami szép? Igen vagy nem?! N-na ugye!... Nem kell finnyáskodni. Egyszerre ebédeltünk – egyszerre emésztünk. Türelem: magamfajta kopott ordas lesz belőletek, ha megéritek. Éldegélni... emészteni... mindent a maga idejében. Ráértetek töprengeni, miért múlik el... Egyelőre... Nem vagy szomjas?

Hazudtam volna? Dühös lett tagadó válaszmától. Elkeseredett, s bár restellte kiszolgáltatottságát, suta színjátszásra kényszerült: enyhén remegő kézzel megemelte poharát, és belekacsintott, mintha hitetlenkedne. Azt figyelte, elértették-e idétlen célzását. Önérzete közben éberen vizsgáztatott: ha vigyorgunk, végünk. Valaki megkoccantotta a söntés nikkelezett burkolatát, rendelt. Töltött a csapos mindannyiunknak.

– Nagylelkű vagy – morogta a férfi maga sem tudva, kinek, mert meg nem fordult. Szokás szerint az fizetett, akinek éppen pénze volt. Percek teltek kortyolgatással. – Mit hallgattok?... Hány óra?... Persze, lényegtelen: nem sietek, és ti úgysem tudjátok, miért múlik el... Egyformák vagyunk – esett meg rajtunk a szíve. Magával szemben is elnéző lett: – Részeg vagyok – szögezte le mentségül, de kihúzta magát. – Az én generációm... naagy dolgokra készülődött... Szál ingben jéghegyet törni... Kiállni... merni... szóval... – lelkesedett, ám hamar elcsüggedt. Visszakanyarodott próféciajához.

– Vigyázz magadra! – óvott meredt szemmel, mintha megérintette volna az apokalipszis szele –, mert...

Éppen jövőnket részletezte volna, amikor kicsi, koszos kéz taccsant asztalunk szélére; nyomban fölé bukkant egy kortalan, kópé arc, mely ránkvigyorgott. Gazdája, a törpe, visszahuppant a földre, de ismét felugrott, maga felé húzta a kenyeres kosarat, megragadta, és tarisznyájába ürítette. – Köösz – nyekegte vékony hangon, mielőtt elillant. Szólni sem tudtunk, minden asztralól összerámolta a maradékot.

– Magának viszi s a vak énekesnek – csitítgatta hökkent méltatlankodásainkat a csapos. – Ő vezetgeti... védelmezi... eltartják egymást.

– Mégiscsak előlünk – önérzeteskedtek némelyek.

Hogy megnyugtasson, töltött mindenkinek, potyát.

Duruzsolt, közénk jött, ide-oda csapdosott kétes tisztaságú tálalókendőjével. Megpattintotta a szitaajtót, hogy a bizzarr pár után mutogathasson, és hogy légyűzés ürügyén a kegyeinkbe ajánlhassa. Félte klientúráját, főleg a törzsvendégekhez ragaszkodott. Néhányan a küszöbre tódultunk. Szomszédom nem mozdult, utóbb mégis ő terelte a kettősre a szót.

– Minden mindennel összefügg... – kezdte nagyon távolról, ellentmondást nem tűrő hangon. – Nem tudom, miért múlik el... Habár visszatérhet!... Mint ezek ketten....

– Ritkán tünedeznek fel a környéken – ma még nem is jártak erre – figyelmeztette valaki a sarokból. Ő válaszként megrázta fejét – háttal replikázott: – Az én időmben...

De a csapos letorkollta. Ügyesen érvelt, éppen vendége rögeszméjével: – Vasárnap volt a vasárnap, és pont ilyen unalmas!

– Igaz – ismerte el asztaltársam. Elnémult. Zavarában ujjbegyével matt virágokat tapogatott üres poharának falára. Hosszan nézegette a szabálytalan mintázatot; elfeledkezett rólunk, el az elmúlásról. Összerezzen, amikor a következő rundot töltötte a csapos. Törlesztésképpen kezdett tán újra beszélni – nehogy legközelebb mellőz-zék. A hallgatásban letisztultak gondolatai; többé nem okított, és nem hetvenkedett sem élettapasztalatára, sem keserűségére hivatkozva: érthetőbben gyöngyöztek szavai.

– Véded őket... oké... – paláverezett a fehérkötényes legénnyel. – Enniük adhatsz, kegyes úr lehetsz! – hajlongott gyorsan, zilálva – elég marad utánunk malacnak, patkánynak... Mióta ismerlek, teszed a nagylelkűt – azért utállak!

A csapos röhögött; tetszett neki a fordulat. Velünk együtt leste a folytatást, melyet ügyes közbevetéssel sürgetett : – Ezek szerint mégsem múlik el minden...

Javasolta, emeljük poharunk a vasárnapokra, a változatlan Walter-közre!

– Járt erre vak énekes az én gyermekkoromban is – kezdte indulatosan a köszöntgetések csitulásával a férfi. – Csendórában... sokszor hétköznap is... felhallatszott éneke a vakudvarból... Kezdetben rövid volt – pár perc, és elhallgatott. Néhány szólamú dalocskákat, csupasz refréneket adott elő... áártatlanokat. Sem vidámakat, sem szomorúságosakat, nehogy valakit sértsenek. Nagyanyám jó darabig azt hitte, álmodik, mert a tető alatt laktunk, valószerűtlenül magasban: hozzánkig korábban nemigen hatolt patvarkodás zaja, alagsori zűrzavar, holott a betonkerengő akusztikája tökéletes volt, mint egy amfiteátrumé... Kíváncsiak lettünk a diszkrét énekesre, aki lassanként megbátorodott, rendszeresen megjelent, és egyre hosszabban időzött... Egyszer a szokottnál hamarabb jött – asztalnál ültünk éppen... „Nem hiszem, hogy evett volna” – szabadkoztam mentemben, s boldogan iszkoltam az ebédőtől. Vittem, amit sebtében összekapkodhattam. A tűzcsap mellett kuporgott, szemben a belső erkélyekkel. Rögtön feltűnt nekem, hogy nem alattuk, mint aki védelmet keres. Figyelmeztetni akartam, leöntik, vagy leköphetik... Hallhatta lépteimet, de sokáig nem vett tudomást rólam; befejezte az éneket, sőt, miután végzett, sem fordította felém sovány, sima arcát. Mozdulatlan maradt; szemrebbenés nélkül hallgatott. „Nem érdekli, mit akarsz? És egyáltalán: az eget nézi vagy az ablakunkat?” Emlékszem, megadó volt szoborszerű tartása és kiáltóan kiszolgáltatott. Éreztem, hogy figyel, de mert nem szólt, nem tudtam mit kezdeni a maradékokkal.

– Vissza kell vigyem a tányért – nyögtem ki végül. Félttem, hogy mire fordulok, elmegy. Kétségbeesve ígértem, hogy visszatérek. Bólintott.

Hallgatóságunkból senki nem merészelt röhögni a hajlongó előadón, ki e pillanatban gémeskútra emlékeztetett bennünket. Lehunyta szemét, úgy utánozta néhai énekést.

– Mit mondtak, mit énekeljek? – kérdezte kezében az étellel. Nem akarta megenni, mert olyan rendelésre számított, melynek – attól félt – nem tud eleget tenni... Vállat vontam, makogtam. Válasz helyett felfele sandítottam, és igyekeztem háttal állni a szemécsőnek, mert környékén rendszerint patkányok promenádoltak. – Lehetnek itt is szép példányok – toppantott elbeszélőnk a hepehupás padlón, hogy mindnyájan megrezzentünk. Körbevigyorgott; torz diadal mocorgott arcán – szívesen élcelődött volna a rovásunkra, de meghátrált: nagyra tartotta a tiszteletköröket, melyekből, ha kajánkodik, kihagyják. Inkább emlékezett.

– Unalomból szegődtem kísérőjéül – legalább kedvemre csatangolhattam... Kéreznem sem kellett, mert nagyanyám filantróp volt és megértő – helyeselte vállalkozásomat; maga biztatott, menjek csak! Közeli udvarokban még felismertek – ételt nekem nem adtak, de ha nagyon tetszett Gábiel éneke – az ennivaló mellé könnyű alumíniumötösöket szórtak felénk, rendszerint párosával. Természetesen, megfeleztam az összeget. Adakozáskor védencem merőn figyelt; új dalba nem fogott... És mindent megköszönt. Furcsállottam, hogy ha körbe is állt közönségünk, Gábiel mindig eltalálta, kinek és miért hálálkodják.

– Látok én a magam módján – motyogta rejtélyesen, amikor titka felől faggattam. Honnan tudta, mikor adakoztak reszketeg fejű, beteges öregek, gyengén öltözött vagy nyűtt kontyú, nagylelkű asszonyok? Visszaadatta velem apróikat, aztán újra énekelt nekik, engesztelésül... Az összegyűlt pénzt nálam hagyta; azt hittem, mert megbízott bennem... Mit vigyorgtok?! Olyan hihetetlen?!

Leszidott.

– Apró dolgokat kért, hogy vegyek neki. Cipőfűzőt, néha fehérneműt... kis lábast az ételének. Igénytelen volt. Egyébként közönségünk ellátta a legszükségesebbekkel – ritkán kellett vásárolnom... Számtalanszor be akartam neki vallani: magamnak is gyűjtök! Ám aprócska hasznom nyilvánvalóan nem érdekelte. Idővel rá kellett jönnöm: tud róla!... Hüledeztem, mikor azt ecsetelte fél-szavakkal, szerényen, hányan s mi módon, mi mindennel rászedték. Alkalmi pártfogói, a kísérők megszedték magukat – őt viszont éhezettették. Többen azzal zsarolták, hogy feljelentik. „Koldulásra, fiú, nincs iparendély...” mosolygott rögtönzött védőbeszédemen. Esténcént megszá-moltam a napi bevételt – külön fecniken könyveltem „vagyunkáink” gyarapodását. Részesedésem eltitkoltam, csak gondnoki tisztemről számoltam be nagyanyámnak, hogy továbbra is akadálytalanul csámbolyoghassak délu-tánonként. Teltek napjaink, észrevétlenül és egyformán... Azazhogy változatosan, hiszen egyre több helyre merész-kedtünk el. Kinőttünk a Walter-közből – már a belvárost ostromoltuk. Napról napra nőtt jövedelmünk; ismerős ud-varokba ritkán tértünk vissza... Gábriel éneke minden-hol öröm volt, meglepetés és – ma bizton mondhatom – hm... katarzis... Értitek, ugye?...

– Ő munkának tekintette – nézett körül szavainak hatását mérlegelve – egyszer búcsúzaskor megkönnyeb-bülten sóhajtott: „vége a műszaknak...” Míg vándorol-tunk, gyakran beszélgettünk. Főleg ő kérdezett. Mesél-tetett mindenről – mi történt az iskolában..., a have-reimről...; olvasmányaimról a legrészletesebben. Szíve-sen hallgatta a negyedben kerengő szóbeszédet – néha állást foglalt pizslicsáré ügyekben. Rettentően érdekelte hallgatóságának élete; jobban, mint a környezet, melyet kezdetben nagy igyekezettel festettem le neki: lépcsők vagy alacsony boltívek előtt aggodalmasan figyelmeztet-tem, de mindannyiszor elhallgattatott: tudomm!... Bosz-szúból meg sem mukkantam göbbenők, sem lejtők előtt – estében kaptam vézna karja után, s vihogtam, ha üres-be lépett. „Láttam pedig!” – hajtogatta makacsul. Elő-fordult, hogy ráförmedtem: – Akkor figyelj jobban!

Szóval, kifaggatott, de magáról keveset árult el. Sen-kije sem volt – ezt valahogy kikövetkeztettem. Rájöttem,

hogy sok embert ismert, és sokan ismerték. Köszöntek neki vagy megszólították – főleg magamkorabeli suhancok s fiatalabb korhelyek. Nők nagyon ritkán, bár kedvesen. Bőrük színét – akár az övét – mindannyiszor megcsodáltam: mintha dióval barnították volna... Sohasem fogadott igazán a bizalmába – rebegte üres pohárának falán dobolva a férfi. – Örült nekem, közeledésemet messziről megérezte, de tartózkodása közénkfeszült. Mit csinált a kora esti órától másnap délig? Hol lakott – ma sem tudom. Beszélgetett engem, mint egy bábfigurát; tetszett neki kamaszos lendülemem, nagy szavaim, s a légvára, miket belőlük tákolgattam, lenyűgözték. Tapasztalatom szerint érdeklődése vagy tisztelete jeléül nézett szembe az emberrel, mintha látná partnerét. Ilyenkor szégyelltem, hogy meglopom; jobbik énem ösztönzött: legalább vegyek neki valami fontosat... Hangszerre gondoltam, furulyára, mert egy elhanyagolt, belső udvarról kijövet, hol szemmel láthatóan parádéztak a patkányok, és vannyogásukat ő is jól hallhatta, elmeséltem neki a hammelni muzsikás legendáját... Egyszer nektek is el fogom... Annyira tetszett neki, hogy egy-egy szereplésének végeztével lopva többször is hátrapillantott. Ő, a vak!... Kérésére hamarosan megvásároltam a csodás eszköznek egy szerény, hazai változatát.

– A törpe védenca bármilyen hangszeren tud játszani – tromfolt boldogan a csapos.

– Llényegtelen... Magának különben sincs semmi érzéke a poétikához!...

Ám ezúttal megsértődött a férfi: gyorsan körbekérdezte, hány óra. Senki sem tudta pontosan; vállat vontunk, s kifele mutogattunk: sötétedik! Szomszédom elsétált lassan az ajtóig. Állt, állt... Keze a kilincsen – marasztaló szóra lesett. Mindenki hallgatott. Néztük esetlen tartását, hajlott hátát... Végül csak visszabotorkált közénk. – Még nincs szuroksötét – heherészte zavartan.. Rostokolt szemben velem, remegő ujjait a vászonabrosz pecsétjein szánkóztatta. – Ha... ha rendelsz... elárulnám, mért múlik el... akár a narancsfény is...

Mentegetőztem, hogy sok lesz, de nem lehetett lerázni: tudja ő, mi az elég. Fiatalabb vagyok – nálam hama-

rabb szakad a film... Susogott, kunyerált; történetének folytatását ígérgette. Proféciaja, a sötét jövőkép és a muzsikusz-story helyett hirtelen a magasságról kezdett beszélni. Igézetét nemes italok aromájához hasonlította, bódulatát túlzott ajak-csücsörítéssel és ellenszenvesen hunyt pillákkal érzékeltetve. A néhai nagy gyaloghídat is emlegette, s a róla nyíló kilátást. – Kánikulában reszketett körülötte a lég... úgy, mint nálunk a lakásban, a forró bádogtető alatt...

– Mi köze ennek Gábrrielhez?! – heveskedtek körülöttünk.

– Csúfak vagytok... csúfak – hajtogatta lemondóan. Azt hittem, elbátortalanították, nem folytatja többé fantáziajátékát.

– Az utolsót! – szóltam a csaposnak, és intettem, hogy mindenkinek. Nagylelkűségem megtette hatását; hála vendégem máris szónokolt, mint egy beszélő automata.

– Gábrriel imádta a magasságot. Napos, száraz időben, a műszak végeztével blokktetőkön ücsörögtünk. Hajmeresztő mutatvány lehetett kecmergésünk. Tűzoltólétrákon kúsztunk föl, egymás nyomában: elől a vak muzsikusz, szájában boldogságának eszközével, nyakában – nyári mikulászsák – a napi kereset egy részével. Utána jómagam. Dühömben sokszor rávicsorogtam szájtáti aggodalmasokra.

– Megmutatná, hogyan? – ugratta a csapos, aki rosszszallotta, hogy a prímet megint a főpotyás kaparintotta meg. – Ha túltesz a törpén, becsületesemre, ingyen kosztolom egy hónapig! Tanúm rá a Walter! – kurjantotta lelkesen, de kudarcot vallott: a férfi semmibe vette ajánlatát, komoly képpel részletezte a különös koncertek előkészületeit.

– Fenn, a karfán már biztosan ült – nem féltettem, hogy lezuhan. De hogy kászálódott fel rá! Sokáig tapogatta a karfát; kipróbálta, mennyire stabil. Profilját szélnek feszítve hallgatott, hosszan, az unalomig. Nem szólhattam – készülődött, akár egy rigolyás éltornász. „Nyerregben” szokása ellenére igen beszédes lett... Repülni vágyott, szállani... Akkoriban szervezték az első sétatrepüléseket. „Kispóroljuk, meglásd...” – biztatott, mint

egy igazi kenyérkereső. Hol hallhatott róla? Én mindig röghözkötött dolgokról meséltem neki.

Egy alkalommal, lefele jövet, a tűzoltólépcsőn állj!-t vezényelt. Rémülten engedelmeskedtem. Elnevette magát, és a semmibe mosolyogva azt kérdezte, vajon furulyaszóra fölmásznak-e utánunk a patkányok?

– Jól megvannak idelelnél nélküled és ellenedre is!... Mit akarsz: szálldossanak a nyomodban?! Repülni oda-fenn, irtani idefenn szokás! Ne zagyvárd össze a dolgokat... te patkánypilóta!

A nyomaték kedvéért le is hülyéztem. Valósággal meggörnyedtem, mintha hirtelen megnehezedett volna zsákja. Többé nem akart a magasban muzsikálni, sem kikecmeregni a tetőkre, pedig ajánlottam néhányszor biztonságos tűzoltólétrák, takaros padlásfeljárók láttán...

– Ennyi?!... HA-HA! – harsogta merev arccal a csapos – mondhatom, jól elszórakoztatott. Tanulság nincs, vagyis van: legközelebb kevesebbet itatjuk, mert lám, itt a szurokfeketeség! – mutogatott kliensének a fejére.

– Nem érdekel, mi lett vele?... Nem mondtam még, mi volt a hídon – nézett rám riadtan az ócsárolt vendég. – Ezek úgysem számítanak – mutatott hüvelykjével lekicsinylően a jelenlevőkre. Félkönyékre ereszkedett, s intette, hajoljak közelebb. – Azóta egyhangúak az én vasárnapjaim... Ti kell tudjátok, miért azok a tieitek... De hogy mért múlik el minden?! Figyelj csak!... Híd magaslott a folyó fölött. Díszes, kecses – mint egy minaret. Kő mellvédje oly széles! Valóságos erdei ösvény. Kárpótlásul vezettem arra Gábrielt, hogy feledtessem vele otrombaságom; gondoltam, új színhely furcsa fóbiája számára, hiszen a belvárosi zsúfolt utcákon fölöttébb védtelennek láttam. Tétován lépkedett, és a forgalomban sohasem ismerte ki magát. Restelltem, miféle vezérnek tituláltam, bár élveztem is kiszolgáltatottságát – többet kérdezgettem, lubickolhattam fontosságom tudatában. Nyíltan célozhattam rá, hogy ha már a tetőn nem muzsikál, próbálja ki a karfát – akad talán adakozó sétáló – a siesta nagylelkűvé tesz...

Eleinte húzódozott – valósággal fel kellett tuszkolnom... Oldalt, a csövek között patkányok sündörögnek

– lódítottam, hogy kedve kerekedjék. – Muzsikára, meglásd, előmerészkednek, s mind odavesznek... vízbepotyognak...

– Milyen magasan vagyunk? – kérdezte hirtelen a hömpölygő iszapszagot ízlelgetve.

– Vízsint fölött negyven méter – böktém ki türelmetlenül. – Toronyblokknyi.

Kezembe nyomta a furulyát. Azt hittem, addig kell tartanom, míg elhelyezkedik a mellvéden. Elképedve láttam, hogy föláll rá, és visszakéri a hangszert. – Nem érem el a kezed! – zsémbeltem a lábszárába kapaszkodva. Közben körénk gyűltek az emberek – hatásos mutatvány ígérkezett.

– ZÁR-Ó-RA! – recsegett fülünkbe a csapos türelmetlen basszusa. – A törpe régen hazavezette énekesét! Nincs kivétel, Urak!

A férfi leintette, idegesen. Mozdulatán látszott, mennyire fontos neki, hogy beszélhessen.

– Össze kellett szednem az adományokat; lábam elé pengve, gurulva hullott az apró. Mire összekapkodtam – képzeld, azegyszer nem érdekelt a részem –, Gábiel elépelt mellőlem. Kedvenc áriáját messziről hozta a szék már a hídfő közelében járt.

– Gábiel! – kiáltottam iszonyodva – Gábiel!

Megállt, visszaneézett – vagy csak nekem tűnt úgy? Arccal a víz felé fordult, és a mélybe repítette furulyáját. Megvárta, hogy csobbanjon... Tőle búcsúzott? Vagy imádott magasságát simogatta oly átszellemülten? Rohantam felé, ahogy az erőmből tellett... Tekintetem elhomályosult...

– Ne piszkálj a szemüvegemhez! – csapott ingerülten a kezemre, mikor a csapos intésére bele akartam karolni, hogy hazavezesse. – Tudtam előre... Hiszed, ugye?... Borzalmas idők jönnek... Akkor megéreztem... Vigyázatok magatokra! – fenyegetett, már a jelenbe bonyolódva: – Kattasztrófa, ha szakad a film!... Szerencsére... tipikus vasárnap volt a mai is... Mit tehetek, ha oda a narancsfény?!... Nem tudjuk, mért múlik el...

A MÉSZÁROS IS HAZAMEGY?

Krétarajzparkolójába sohasem sikerült egyből beállnia. Többször megtöfögtette a motort, felpörgette, mintha ingerelné. Visszafarolt és újra próbálkozott. A járdaszegélyhez imbolyogva igazodó vonalakat okolta. A kocsit megvárta a hirtelen fék; felvinnyogtak a kerekek. Hangos érkezéséhez hozzászokott a környék; valamikor többen számítottak rá. Elvéve akadtak most is pénztelen, inas és a huzamosabb koplalás ellenére jó erőben levő lézengők, akik szándékosan ácsorogtak a közelben, és fenyegetően egymást méregetve, szótlanul versengtek a megbízatásért: kiemelni Memét a kocsiból, feszülő inakkal, mégis könnyedén tartani, míg rikító színű ingét a hasán fölhúzva, a nyakában függő kis aranykulccsal kikattintja a lakatkampót, és kapaszkodó szorítással belépést vezényel.

Meme Korrò apai örökségének tekintette mozdulatainak méltóságát. Bambusznád, gyaloghintó, ismeretlen, törzsi és az általa is elsajátított francia államnyelv, illetve – valószínű utóbbi révén – a Marseillaise tartozott az apjáról gondolataiban kialakított képhez, melyet azzal gazdagított, hogy Dahomeyról mindent megtanult, amit csak megemlít a Népszerű Kisatlasz.

A dohányboltot „Patyolat kocká”-nak keresztelte. Emlekeztetőül. Bérleti szerződésébe ugyanis belefoglaltatta, hogy minden újévi leltárkor kimeszelteti a Kereskedelmi Vállalat. A munkálatoknál mindig jelen van. Ragaszkodik hozzá, hogy a falakat lemossák, pedig a pállott deszkaillat egész január folyamán árad a recsegő padlóból. A vevők fintorognak és fizetnek. Glettoláskor ide-oda tolat, kis köríveket, kusza egyeneseket, merész, derékszögbe feszülő párhuzamosokat húz tolókosijának gumiabroncsával a mészpernyében. A gipsz minőségéért aggódik a legtöbbet – érzéketlen térde fölött áthajolva minden zsák tartalmát ellenőrzi. Figyelő ujjbeggyel, gondosan morzsolgatja leleteit. Némelykor, ha tapintásában nem bízik, megmegnyal egy-egy csipetet, pedig utálkozva teszi. De a

halott gipsz lepotyoghat, sebhelyes falak között viszont lehetetlen élnie! Egyébként ritkán, csak áruátvételnél vagy záróra előtt gördül ki a pult mögül, melynek külső peremén felsorakoztatja legnépszerűbb árucikkeit: olcsó kölnivizet, faragott tollszárat, ragasztós téglékéket, ceruzahegyzöt, csúnya és élettelen műanyag játékokat, élükre állított, különböző vastagságú füzeteket.

Bevételének fő forrását a tolószék két oldalán tasakokban tárolt cigarettafajták jelentik, valamint a diszkrét hivatású papírtekercsek, melyeket egyenként és némi szégyenérzettel gurít a kedves vevő felé.

Az árugyűrűben rejlik jó közérzete. Mélyeket lélegzik: a szag az ő szaga, kitölti a parányi helyiséget. Ha nincs vásárlója, kedvtelve nézegeti kínálatát, egy-egy tétel értékét össze is adja fejben. Holt percekben egyébként nem mindig számokon görgeti gondolatait. Kézfejjével gépies, öncélú mozdulatokat tesz. Mindig ugyanazokat; mint ha feszes figyelemmel gyakorolna valamit. Rózsaszín tenyere, melynek kocsonyás puhányságát nem az izomsorvadás ernyesztette, ki-kiviláglik sötét kézfeje alól. Ahogy csuklóját a szélrózsa minden irányába elfordítja, lassuló mozdulataiban betegségének súlyosbodása révén az időt látja (nem a nagybetűset: sohasem szeretett elvonatkoztatni), hanem a napok érlelődését.

Nyitáskor az utca képe – évszaktól függetlenül – me-rev, bábszerű; célirányos a forgalom, az emberek – jó részt ismerősei – kötelességtudóak, munkahelyük felé cikáznak. Előfordul, hogy bebiccentenek neki. Az asszonyok sietősebbek... És eszébe jut, hogy lényegesen kevesebb a női vásárlója, mint az átellenben nyílt mézárszéknek. A megrögzött dohányosok a korai időpontban loholva szerzik be tartalékaikat, békétlenkednek a megfontolt kiszolgálás miatt. Közel egy óra múltán – miután az utca feléledt – zúdul a kisiskolások hada. Ők változatlanul kíváncsiskodóak, szemtelenek. Elvonulnak, és nyomukban már csak a mézárszék előtt, nyitáskor ajzódik fel a mozgás.

Lézengő ritterek, akik a „Patyolat kocka” körül az ő kegyét és szolgálatát lesték valamikor, valamint fekete kendős, aszott asszonyok, illetve pozsgáskedvű menyecs-

kék – karjukon báméskodó apróságokkal – gyülekeznek jóval kilenc előtt. Kiszolgáltattottan toporognak – gyűrött szatyraik lehangolóak. Átellenben, a dohánybolt felé csak nagy ritkán tekint egyik-másik, ha elunja társainak vonásait, tartását vagy – ha férfi, a nők – alakját vizsgálgatni. A várakozás tehetetlenné teszi mindannyiukat. Az asszonyok egymást méregetik, gondolatban minden napjaikat hasonlítgatják, esetleg a kampókra képzelt hús-darabokon osztoznak. A férfiak között hagyomány a nagyotmondás.

Csupa üveg kirakatát a béna trafikos ezekben a percekben véli a leghasznosabbnak, pedig oly hangosan átkozódva óbégat, ha egy-egy dülöngező részeg vagy hancúrozó gyerek nekizuhanva – véleménye szerint túl gyakran, évente legalább kétszer – betöri. A látvány frissessége meglódítja az időt: mire a testes, mestersége szabványainak megfelelő mészáros megérkezett, és a sokaság bekísérte őt az újonnan épült, impozáns helyiségbe, Meme gondolataiban lepergett a nap nagy része. Ezután már csak a déli és a kora délutáni órák hoztak némi változatos-ságot, forgalmat. Azt is nehezebbre esett lebonyolítani, anynyira igénybe vette sötét bőrszínének és az üzletecske fehér falfelületeinek tanulmányozása, az ácsorgók látványa, ismeretlen apjáról alkotott vagy Dahomeyhez, II. szülőföldjéhez kötődő elképzelései, a magában untig ismételtetett francia kifejezések.

Anyjának a fentiekre hivatkozva mentegetőzik, hogy mért tölti ebédszüneteit is a boltban. Az igazság az, hogy – különösen nyáron – déli órákban minden inas és éhes lézengő a mészáros körül lesi szerencsését, és nagyokat nyel a gondolatra, hátha neki is jut a hátsó udvarban süttötött peccsenyéből. Nevezett időben Memét nincs ki a kocsiba emelje; gyomorműködésének is ehhez kellett igazodnia.

Jóval záróra előtt, miután elkészítette kimutatását a napi bevételről, az aprót merev rudakká tekercseli. Azt az összegecskét pedig, amit a vállalkozó „daru”-nak szán (az infláció ellenére évek óta ugyanannyit), a pult belső szélére, keze ügyébe teszi, a műanyag autók sora és a köl-

nisüvegoszlop mögé. Teendői kisajátítják: köztudomású, hogy délután mogorva és elutasító. Véletlenül betévedő, válogató vevőire érthetetlen, pergő nyelven ripakodik. Dorgálása rikácsolásban tetőz, melynek utolsó akkordja egy hörgésszerű, francia indulatszó. Soha senki sem torolja le. Magyarul, ahogy kézenfekvő lenne, kíméletből nem, franciául pedig... rajta kívül kinek van kedve és köze a franciához?!

Magára hagyták. Egyre többször és hosszasan igazgathatja a pult szélére kikészített fémpénzeket, nézegetheti sorakozó árukészletét, míg a mészáros kései vásárlói közül valaki meg nem szánja, át nem szeli az úttestet. Friss hússzagot árasztó csomagját a „Patyolat kocka” ajtajának támasztja, a látszat kedvéért vásárol egy csomag olcsó cigarettát (az esetek többségében nemdohányzó az illető), és felajánlja segítségét. Ezen jószándékú emberbarátok ölében Meme Korrò korántsem érezte olyan biztonságban magát, mint a lézengőkében. A filantrópok ina reszket a megerőltetéstől. Kipirosodnak. Némelyikkel megesik, hogy el is szellenti magát.

Karancsi Károly 5 kg 10 dekával született az éhínség esztendejében. Testsúlya szemtelenség számba ment. Az újszülött sok ellenséget szerzett családjának. Gyanútlan bátyjaira rosszabb napok jártak a homokozóban, mert a szüleik által befolyásolható játszótársak sokszor megdobálták őket, büszke apjára rossz szemmel néztek munkahelyén. Az újszülött anyjától örökölhette ambícióját, mert ifjabb Karancsiné a nehéz szülés ellenére élénken közölte a szülészorvossal, hogy reméli, mészáros lesz az erőteljes csecsemőből...

Az Irodák Központi Tanácsa egy havas, februári reggelen – bár szabad szombat volt – székhelyére verbuváltatta a környék minden mészárosát. Az érintettekkel a helyszínen közölték feladatukat; előzőleg utasították őket, hogy hozzák magukkal nélkülözhetetlen szerszámaikat. Huszonhét – ennyien voltak – préselt lemezekből összeszegezett építmény fülkéit kellett elfoglalniuk, névsor szerint, az udvar kapuja felé eső rekesztől kezdve. Ka-

rancsit a Strandnapok alkalmával rendezett tréfás öltözőversenyre emlékeztette felsorakoztatásuk és a füttyszavas irányítás. Szakavatott hajtók terelték feléjük az egymástól súlyban és fajtájuk alapján eltérő állatokat, a feldolgozandó „anyagot”.

Balszerencsés versenyzőknek, ráadásul a legsoványabbaknak, kétszáz kilót is meghaladó jószág jutott. Két-két fogdmeg segédkezett mindeniküknek, de csak a leszúrásig. Előre gondoskodott mindenről a Szervező Bizottság. A forró vizet az épület hőközpontjából vezették ki, külön e célra beszerzett, egyforma vastagságú gumicsövekkel; a szalmarakások ott díszeltek a rekeszek sarkában, mellettük gyufa, újságpapír.

A mézárások szakmai felkészültségét a Vegetáriánus Egyesület Vezető Tanácsának tagjai páratlan kívülállóként vizsgálták. A zsüri kijelölése célzatos volt. A Központi Irodák Tanácsa és a Szervező Bizottság a Karancsiéhoz hasonlóak szaktudásában bízva remélte, hogy legnagyobb ellenfelét, a Vegetáriánus Egyesületet az alapítók átnevelésével megsemmisíti.

A Városrendészeti Tervezet évekkel ezelőtt kijelölte az új mézárszék helyét: az üvegházak és a paprikaföldek végében. Nem volt ez félreeső hely – vérbeli kereskedő csakis oda álmodhatta üzletét. Közel a Mamutnegyed főbejáratához, a fűszer-, csemege- és dohánybolttal átellenben, menthetetlenül a háziasszonyok útjában. Ráadásul napos oldalon. A kényes áru minőségét ez a földrajzi elhelyezkedés nem ronthatta, mert a bejáratától mintegy ötméternyire álló százados fenyők sora megfelelő árnyékot tartott a viszonylag magas hőmérséklet ellensúlyozására. „Méltóságos illatot árasztanak, megszűrik a dögszagot...” Meme is hasonlóan vélekedett a fák szerepéről. Bosszankodott, hogy a szél legtöbbször a mézárszék irányából fúj az ő üzlete felé, és a fenyők olyankor tehetetlenek...

Ahogy az udvarra belépett, Karancsi megsejtette az akció célját. Nekipirosodott a munkának: normálisnál amúgy is magasabb vérnyomása felszökött, agyában apró hangyaként motoszkáltak gondolatai. A kikanyarított sonkákkal, egy-egy nemesebb húsdarabbal, mint ősi áldozattal

szívesen bírálója felé fordult volna, letérdelve neki ajánlhatta volna... Képzeletben valamennyit az új hentesbolt nagy, nikkeles és nemrég kiélezett kampóira akasztja... Mögöttük a csempén kövér vízcseppek fénylenek, néhol egy-egy pirosas maszat virít. A szag, a bensőséges hússzag terjedt; lám, kitölti langyosan az Irodák Központi Tanácsának udvarát, nemhogy azt a takaros, napsütötte üzlethelyiséget...

Karancsi Károly jóval a többiek előtt végzett, pedig felettesei nem tekintették esélyesnek. Fecsegőnek ismerték, s bár ereje közmondásos volt, termetét nem előnynek, akadályozó tényezőnek vélték.

A mészárosnak szokása volt ráreccsenni határozatlan vevőire. „Itt nem álmodozunk!... A Meme-boltban, ha parancsol...” Jól főző, felvágott nyelvű nőekkel értette meg leginkább magát, azokkal, akik ki tudták követelni maguknak a nyakaskarajt vagy a bélszínt. Mint a mesterség lelkes gyakorlója, mindenkinek a legjobb falatot kínálta. Az elvárásokra a vásárló testsúlyából, arcáról következtetett – változó sikerrel. Feldühödött, ha valaki – jószándékában kételkedve – ismételten visszautasította ajánlatát, és ráadásul bizalmával, a menü részletezésével sem tisztelte meg. Előfordult, hogy távolságtartó, igényes és félreismert idegeneket nem szolgált ki, mert azok az ő üvöltése elől menekülve távoztak, még mielőtt lehiggadt volna.

Bárdját kezügyben tartotta. Ha elfeledkezett magáról, és vélt sérelmét mélyen átélte, élével többször belevágta a tönkbe, mindaddig, míg színpadias dühe el nem párolgott. (Ilyenkor éhes volt.)

A magányos Meme Korrò odaát elborzadva figyelt. Sokszor azt képzelte, őt trancsírozza Karancsi. Nyíló gerincoszlopokat, kocsonyás hájat, nagy, szagos húsdarabokat, arasznyi zsírtarajokat látott, melyek keskeny karajokra folytak és remegtek. Fogalma sem volt Dahomey táplálkozási kultúrájáról, de ha épp akkor ismeretlen apjára gondolt, megborzongott... Hónapok múltán nyugodott meg. Untig ismételt mozdulataiból pattant ki észrevétele,

hogy Karancsit az udvarról előszivárgó pecsenyeillat ingerli. Étvágya roppant, és nem véletlen, hogy hasonló incidensek csak a déli órákban adódnak. Meg volt győződve, hogy a „Patyolat” falán a nyár folyamán elszaporodott repedéseket a nyitott boltajtókon keresztül becsapódó hangerő okozta... Anyja elpanaszolta ismerőseinek, hogy Meme válogatóssá vált, és gyomorbántalmaira hivatkozva kezelőorvosának előírása ellenére sem fogyaszt többé hús-készítményeket, pedig tudja, hogy ezzel súlyosbítja betegségét.

Kora délutánra kiürült a mézárszék: elfogyott a hús nagyrésze, elszéledtek a jóllakott lézengők. Karancsi békésen emésztett: az otthonról elhurcolt, alacsony sámli ült, és fejét a tönknek támasztva birkózott az álommal. A pult fölé csak fehér vászonberettje magasodott: ingó hajó szürke pléhóceánon.

A délutáni legyek szemtelensége tette dühítette. Egyszer csak felugrott, belépett a kézmosó fülkébe, és a csap szájára erősítette a gumicsövet – ama nevezetes verseny pótdíjaként ajándékozta neki a Bizottság. Mosni kezdte a plafonig csempés falakat. Módszeresen, fentről lefelé. Aztán a pult mögé irányította a vízsugarat. Utoljára hagyta az üzletteret. A piszkos víz hullámokat körkörös terelte a süllyesztett lefolyó felé. Ha végzett, kiszuszogta magát, elzárta a csapot. Leseperete a bolt előtti járdát, majd visszajött a slagért. Nagy, kövér, boldog nyolcasokat írt vele a porba, melyek az úttest záróvonaláig nyújtóztak. Miután mindennel végzett, záróráig maradt néhány perce nézelődni.

Odaát Meme Korrò valóságos katlannak érezte a „Patyolat” üzletterét. Fehér falait szürkének látta, ahogy a vízcseppek illatát megérezte... Mari néni heti, mártogatós sepregetésére gondolt, amelyért az öregasszony kevesellte a fizetséget, de szólni nem mert, csak egyre kelletlenebb lett.

Előfordult, hogy Karancsi, amint terjedelmes nyolcasait rajzolgatta az út porába, felfröcskölte a trafikos autóját. Szívesen letörölte volna, de nem merte. Meme nézését rejtelmesnek vélte; tartott a béna kereskedőtől. A

következő napokban egyik-másik húsdarabot ajánlgatva el-elnézett vevőinek feje fölött. Maga sem tudta, mire kíváncsi. Átellenben, a mozgássérültek számára átalakított, speciális autó oldalán hetekig virítottak az apró sár-bibircsókok...

Öt óra után derűs alkonyatszín verődik vissza a mézszárszék kirakatüvegéről. Hosszú perceken át megszínesíti a „Patyolat kocká”-t. Meme Korrò ingén táncra kelnek a rikító foltok. A ragasztós tégelykék, a ceruzahegyszők, a műanyag játékok mozdulatlanok. Néha rezdülnek csak meg, ha teherkocsi halad el az úton; a kölnisüveg-sor velük kacarász. Nyújtott, reménytelen ritmust kopog jobbjaival Meme: a pénzermék éle meg-megcsúszik a műanyag pulton. Ilyenkor abbahagyja, futó pillantást vet az árusorokra. Helyreigazítja a véletlenül elmozdult darabokat. Fel-felnéz: vár valakit. Hogy teljen az idő, a toló-kocsi két oldalán sorakozó műanyagtasakokat feltölti cigarettával, számba veszi a falon a repedéseket, gyakorlat-szerűen mozgatja kézfejét vagy egy-egy lóginya pókháló ingajátékát figyelni.

Még mindig senki.

Odakinn hűvösebb lett. Elillant a vízszag. Szárnyra kel időnként a por egy-egy autó mögött. Meme ellódítja a toló-kocsit a pulttól. Elfordul, és odakarikázik a kirakat mögé. A kerekek abroncsa megszurkúl a portól. Szemcsék sértik érzékeny bőrét. Nehézkesen dörzsölgeti kezét. Vékony ingén keresztül kitapogatja a nyakában függő kulcsot. Belekapaszkodik, mintha nem bízna az apai örökségben, a talizmán erejében, mintha bekövetkezhetnék, amitől már reggelenként retteg, hogy egyszer az éjszakát is a Patyolatban kell töltenie...

Zárás előtt Karancsi pár percre bekapcsolja a rádiót. Nem figyel az adásra, várja a pontos időjelzést. Az ötödik sípszó után (sohasem hamarabb) a fiókból előkotorja a láncot és a lakatot. Magához vesz egy nagy, barna papírzacskót, mely feltűnően könnyű lenne, ha az e célra tartalékolt nyárialmákat – télen jonatánt – nehezeknek,

álcázásként rá nem görgetné a bankókra. (Felesége otthon segít megszámlolni; a bankba is eljár Karancsi helyett.)

Bezár és elindul.

Meme tehetetlen irigységgel figyeli. Amikor a mészáros eléri a fenyősort, ő nem bírja tovább nézni. Megfordítja a tolókoszt, és lassan visszagördül a pult mögé. Becentizi magát cigarettás tasakjai közé. Mire felpillant, a műanyag autók fölé óriási pocak magasodik. Karancsi zavart. Mentegetőzik:

– Egész előtt nem jöhetnek... de most beemelném...

Választ nem vár, az ajtóhoz siet. Várakozásteljesen tekint Memére. Rég megfigyelte, hogy miben áll a „daru” feladata.

„A hálapénzt a pulton felejtettem...” – hasított Memébe saját mozdulatának emléke, ahogy meglepetésében egymáshoz egyengette az érmeket, és nyomban megfellelkezve róluk, ellökte magát, fordult, és... akaratlanul követte a mészárost.

Zsugorodott madártestét Karancsi könnyedén megemelte. Mozdulatának lendületéből érzett, hogy nagyobb súlyra számított. Biztosan és hosszan, a kelleténél is hosszabban tartotta Memét az ölében. Nem mozdult, pedig a trafikos már ingét is elsimította a fityegő aranykulcson. Kapkodó-kapaszkodó mozdulatot tett, meghazudtolva jóleső biztonságát. A mészáros megértette, azonnal ellépett a boltajtó elől. „Ha legalább elszellenténé magát” – gondolta Meme megalázottan. Eszébe ötlött, hogy mégsem tud mindent Dahomeyról. Azt például, mivel büntetik az árulókat. Ő ugyanis annak érezte magát.

Útban hazafelé nyilalló derékfájás kínozza. „Most transzíroz...” – gondolta, és már nem bánta, hogy fel sem ajánlotta a mészárosnak, hogy hazaviszi. Tudta pedig, hogy a szomszéd utcában lakik.

JÉZUSKIÁLTÓ

Kiss Lászlónak

Ősz közeledtével Toró Vencel nehezen szánta rá magát, hogy aláereszkedjék a Városba. Nem volt ínyére a kora esti visszaút. A levegő elnehezedett; karcolta, csípte tüdejét. Hat előtt azonban nem mehetett: a Makk Hetes estére nyitott. Rosszul látott pedig. Hiába kapkodta fejét, a sötét bokrok összeborultak a kaptató ösvényei fölött, eltakarták a csúcsbeli óriáskeresztet, mely után tájékozódhatott volna. Sokat bizonytalankodott. Rettegett, hogy elvéti a rövidítést – szégyenszemre kerülővel jut haza. Visszanézni mégsem volt elég bátor: vacsora- vagy mozdonyfüstök lódnának utána. A vasút fölött húzódik a régi temető – odáig nyúlik a szőlős. Mikor elérte, felélegzett: mintha elébe jött volna. Eligazította az illat. Megállt. Kenyeret, gyufát hozott a kocsmából. Fél kézzel előkotorászta kedvenc kereplőjét, megpörgette, és újra megindult.

A Jézuskiáltó Város felőli oldalát ő vigyázza. Valamikor a hegy másik fele is hozzá tartozott. Ott ugyancsak ő száguldozott, riogatott, örködött. (Később az „alsó keletiek” mást szerződtettek, a gyenge hozam miatt Torót okolták.)

Kunyhaját még együtt építették a szőlősgazdák. A helyet ő választotta: verőfényes oldalon, reumája és az éberebb felügyelet kedvéért. Mire a Makk Hetesből megtért volt, a cölöpöket megöntötték munkaadói. Lámpáik fénye jól látszott a temetőkertből – alig rügyeztek a bokrok. Azt hitte, kilátó is lesz. Holott földmunkát spóroltak a lábas házzal: nem kellett teraszt vájni az oldalba, s azt elegyengetni. Hiába panaszkodott, hogy a kunyhó húz, nem tartja a hőt! Az építmény kérlelhetetlenül zöldellt (a festéket az építők nagy kedvvel keverték), senki sem törődött az ő sirámaival.

Belenyugodott, mert üres konzervesdobozokat, drót- és kötélrészleteket, befőttesüvegeket és érdekes alakú színes

szilánkokat menekíthetett alája. A hosszúkás házikó „kacsalábai” ellen nem volt többé kifogása.

A szükség tevékenyé tette. Bútorzatot ácsolt: asztalt, széket, priccset – mind X-lábút. És kis polcot az ablak fölé. Arra pakolta kedvenceit. Légypiszkos menetrendje érvénytelen volt; a csapos sózta rá a kocsmában, mondván, hogy pár perces eltérések neki nem számítanak. Egyetértettek. Vakfoltos halvásdobozának fedelét felnyitva tartotta, mert tojásdad volt és fényes: rámaul szolgált egy keményhátú, megsárgult fényképnek. A fentiekén és a szegen kívül, melyre felöltőjét akasztotta, egyéb nem volt. Elkészült a belső munkálatokkal, és – elsőként a határban – konzervdobozokból forgó madárijesztőket szerkesztett; meglévő kereplői mellé különböző sípokot faragott. A tőkesorok közé őrhelyeket álcázott. Higgadtan járt-kelt, vagy „fedezékbe” vonult, s onnan vizslatott. Olykor átnyargalt a keleti oldal felső felébe. Sípolt ott is kintartóan, nehogy mulasztással vádolják. Különösen a szélső sorokat féltette, mert megfigyelte: rámenős gazdák ezeket nézegetik, ha bágyadt ősziidőben, szünet előtt felszuszognak kunyhójáig vagy tovább – úgymond áhítatból –, a kökeresztig. Idejekorán felfedezte látogatóit, még mielőtt nekiindultak volna a kaptatónak. Bárki volt az illető, Toró visszasiertett kunyhójához, és rácsukta ama képre a pléh-fedelet. Menetrendje maradt a helyén. Ha bizalmatlan volt vendége iránt, a hőmérséklettől függetlenül magára vette felöltőjét, hogy zsebébe rejthesse a féltett dobozt. Egyébként szalmazsákja alá szokta csúsztatni.

Örült, ha működtek madárijesztői. Ellenségeinek tekintette a madarakat. Főleg a varjakra haragudott, melyek a virágzó Vágóhíd szeméttelképére gyűltek. Rajokban érkeztek a hulladékra – röptük árnyékfelhőket rajzolt a szőlősre. Erősebb szélben károgva menekültek, elűzte őket a bádoggaj. – A legénységeeteek! – hujogtatott ilyenkor Toró az aljba. Ha az állomáson tolattak, vagy hosszabb szerelvény haladt át, merészebbeket is üvöltözött. Döghizlalónak titulált mindenkit. A varjúserégért a Várost hibázatta: fekete hadaikat az ő vágóhídjuk csalogatta a vidékre, mégis tőle kéri számon a pusztítást!

Felindultságát óvatosan a menetrendhez igazította, keserűségét átlag egyperces sirámokra szabdalta. Kb. ennyi idő alatt kocogott odébb a vonat. Messzelátóval többen leleselkedtek a csőszre. Megfigyelték, hogy csillogó fémtárgyat szorongat, melyre időnként rámered, de hogy mit kiáltoz, szájmozgásáról nem tudták leolvasni. Soha senkinek sem sikerült megtudnia. Rámenősen faggatták pedig, valahányszor feltűnt a Makk Hetesben. Rosszkedvében azt válaszolta, bő gyerekáldást kíván a szolgálatos kalauzlányoknak; jóban, hogy a mozdonyvezetőt élteni, mert bizonyára születésnapja van. A felesattanó röhögésből rendszerint kisomfordált. Utóbb hahó!-n kívül egyebet nem rikoltozott a szerelvényekre; ezt láthatóan skandálta. A kíváncsiak restelkedtek: azt hitték, gúnyolódik velük. Néha hátat fordított a Városnak, és úgy állt, hegynek fel, mint ha meg sem látta volna a kígyózó vagonokat, nem hallotta volna a mozdony füttyét. Bármily kockázatos volt – hisz akárki felosonhatott az ösvények egyikén, megközelíthette a szőlőst, és kedvére garázdálkodhatott –, előfordult, hogy aláereszkedett, egész a vágányokig. A düledező sírkövek egyikének támaszkodott, és – mondják – egy régi pléhdobozra meredve maga elé mormogott, mintha megbékélt volna a varjakkal.

A pályaőr rendszeres vendége volt a Makk Hetesnek. Sokáig remélte, hogy Toró egyszer melléje telepedik. Helye egy sarokasztalnál volt; oda csak ketten ülhetek volna. A pályaszakasz, amelyre felügyelt, a Jézuskiáltó alatt húzódott, de a forgalmi irodából is rálátott a domboldalra. Holtidőben nyomon követte Toró cikázásait. Felismerte faágakkal álcázott őrhelyeit, megfejtette a csősz taktikáját. Felfigyelt a kezében villogó fémtárgyra, de nem tudta megállapítani, mi lehet. Látta az öreget üvöltözni, később dűnnyögni a járatokra; hallotta, amint a kocsmában ugratva faggatták, valahányszor lesomfordált némi kenyérért és gyufáért. (Nem emlékezett, hogy egyebet is vásárolt volna a vén Toró.)

A háromhúszas teherről nyílt pályán legurult egy bádoghordó. A pályaőr észrevette, hogy aláhengeredett a töl-

tésen: megakadt a drótokban, és megpengette őket. Talán figyelmeztetőül, hogy szétesik. Karbid volt benne. Toró szimpatizánsa senkinek nem szólt róla; az esetet a szolgálati naplóba sem jegyezte be. Váltás után nem indult nyomban a Makk Hetesbe – szokás szerint ott töltötte délutánját és a kora esti órákat. Találomra választott egy ösvényt, és nekiindult a hegyoldalnak. „Beborult; éjszákára esni fog. A karbidnak nem szabad megáznia” – ez lesz mentsége, ha Toró tolvajnak vélné. Csörtetett, csapkodta a leveleket; attól félt, gyanúba keveredik, pedig a szőlő még alig pirult. Füttyölni kezdte az *O, sole miót*, feljebb pedig a *Mint az szép hímes patakrát*. Számított rá, hogy Toró hagyja előrenyomulni, kitapasztalja tüntető hangosságát, és csak ha tetten éri, csap le rá; érezte, hogy figyeli. Meg-megállt, kifújta magát. Hátba szúrta a kánikula.

A csőszház hirtelen bukkant föl a karók mögül. Közelről nagyobbak tűnt, és oly reménytelennek, mint az ő magányos kocsmái vacsorái. Mire megfordult, hogy visszanézzen a Városra, az öreg is előkerült. Kimagyarázkodott neki. Toró csak pislogott és izzadt, bár ingujjban volt. Tetszhetett neki az ajánlat, mert a pályaőr háta mögé bökött: – Ott lakom... (Ezt meghívásnak szánta, de meghiúsult. Egyikük sem mozdult.) Elgondolkoztak, de nem volt több mondanivalójuk. Mielőtt visszaindult volna, a vendég megcsodálta a kilátást. Tekintetével a forgalmi irodát és a Makk Hetest kereste. Az öreg utána szól: – Szedhet szőlőt, csak ne a szélső sorokból!...

Aznap Toró kétszer is aláereszkedett, de nem járt a Makk Hetesben, pedig elfogyott a kenyere. Kis pihenőkkel felmenekítette a kihaladt hordót, majd visszatért az elgurult darabokért. Besötétedett, mire mindent biztonságba helyezett. A pályaőr ajándéka foglalkoztatta. Lekötelezettnek érezte magát; töprengett, hogy kellőképpen viszonzta-e. Kacatjaiból fészket rakott a hordónak a kunyhó alá, csorba üvegeket drótozott egymáshoz, hogy sorfaluk eltakarja. Jobban örült konzervdobozgyűjteményének, mint valaha. Dicsérte magát, magasztalta gyűjtőszendélyét, melynek ezúttal nagy hasznát veszi. A sáncból kikapart karbiddaraboknak apró pléhdobozokat

keresett. Legalkalmasabbnak a paradicsomszószosakat vélte; képlékenyek voltak. Beléjük szorított egy-egy karbiddarabot, és feltöltötte vízzel. Hosszú spárgát zsírozott gyújtózsínórnak – elért kunyhájáig. Megvárta, hogy háromnegyed tizenkettőkor elmenjen a személy, és a küszöbön ülve meggyújtotta. Amint a láng elszaladt, kézbe vette és felnyitotta féltett dobozát. Tartott a Várostól, mégis ki kellett kísérleteznie a varjak újabb ellenszerét – sürgette az idény.

Záróra előtti elkeseredettség tombolt a Makk Hetesben, mikor Toró először robbantott. A Hegyről jön – rikkoltozták a szilajabb vendégek. Borgőzös erejükből annyira futotta, hogy felugráljanak s az ablakhoz furakodjanak. Megválnak reggel, mi volt – okoskodtak szemforgatva. Helyrebillent a csend; visszatelepedtek, nyúzni az utolsó nótákat. A pályaőr felriadt álmából. Rosszallotta a csősz sietségét. Várhatott volna holnapig – dűnnyögött, s a fal felé fordult. Álmában az ő gondatlansága miatt siklott ki a háromhúzas teher. Izzadtan ébredt, és még mindig nem volt reggel.

A Város hozzászokott Toró robbantgatásaihoz. Akadt, ki rosszallotta a csősz merészségét, de a gazdák pártját fogták. Enyhíti a hőség unalmát – mentegették. Küldöttségük titokban felkérte az érintettet: a békesség kedvéért tartsa tiszteletben a délutáni csendórát, és az éjszakát is csak végső esetben zavarja. Toró mindenbe beleegyezett. Naponta kétszer erőszakoskodott a varjakkal, számon tartotta a vonatjáratokat, de le a temetőig, a vágányok közelébe többé nem jött. Hahózott odafennről, settenkedett őrhelyei között, priccsén vagy egyetlen székén ülve merengett a megsárgult képen. Esténként egyre nehezebben vette rá magát, hogy bemenjen a Városba. Közeledett az ősz. Mikor mégis megtette, a Makk Hetesből kenyéren s gyufán kívül spárgát és kisebb konzerveket vásárolt. Főleg paradicsomszószt, de bébiételeket is.

A pályaőr továbbra is egyedül ült kocsmái helyén.

Megérett a szőlő. Szüret után a gazdák várják Toró jelentkezését. Ha nem kell örködni, a kőkereszt tövében gubbaszt. Élvezi a vénasszonyok nyarát, vagy nap-

hosszat a Városban csatangol. Sorra veszi megbízóit. Mindeniküknél ebédel egyet, mielőtt a hó lehullna. Aznap kapja meg jussát – nagyrészt terményben –, és megállapodnak jövőre. Megtömik átalvetőjét befőttekkel, zöldséggel, savanyúsággal – ő hallgat.

Idén senkinél sem jelentkezett. Elbújdosott!... – tréfálkoztak egyesek. – Nem elég szegénynek a varjúhad, Vencel napja is túl hamar van! Akármilyen serény az esztendő, ezen a vidéken még mustot sem ihat neve napján!... Többen ígérgették aggódó asszonyuknak, hogy ha véget ér a betakarítás, fölmennek a hegyre...

A Makk Hetes az őszi munkák idején sem vesztette el vendégeit. Felelőse a téli időszámításhoz igazította a nyitvatartást; roppant megértőnek mutatkozott. Jobban figyelt vendégeire, mint nyáron: hasznáért feleségekkel, az otthon melegével versenyzett. A dobkályhától nem sajnálta a fát. Katyustaváról megfogadott két bogárhátú öregasszonyt; estebédre pacallevest, hagymás pörköltet, sör mellé és az erőshöz apró fasírtokat szolgáltatott fel. Levette a „dohányozni tilos!” feliratot. Mentegetőzött, hogy új borig csak hétvégekre futja a régi készletből. Kárpótlásul elnézte a hangoskodást. Söröskorsók tucatjával maga egyensúlyozott az asztalok között – kedves vendégeinek nem kellett a pulthoz fáradozniuk. Türelmüket igénybe vették a ház körüli teendők, a betakarítás – hagyta őket kedvükre vitatkozni.

Napok óta a csőszről folyt a szó. Bárhol rejtőzködik, előcsalogatja a vénasszonyok nyara. A keleti oldal gazdái közül többen azt latolgatták, ideiglenesen átkérik magukat délutáni váltásba, hogy meggyőződhessenek Toró holletéről. Biztosra vették, hogy a szőlőben bóklász. Aggódtak egészségéért, mert olcsóbb csősz – hetvenkedhetnek a kiugrottak – nem kapnak. Termésnap után megjárják a hegyet – szögezték le. Mikor egy este Toró megjelent közöttük, hálálkodva méregették: fáradságos úttól kímélte meg őket.

Az öreg arca megnyúlt, sápadtságát őszi szeplői sem vidíthatták föl. Csak napozott – nyugtázták elégedetten. Nem vették észre, mennyire legyengült. Meg-megtámaszkodott az asztalsarkokon, míg elért a pályaőr mellé. Leült.

Asztaltársa két személyre rendelt teljes menüt. Körülöt-
tük lábadozott a kocsmazaj: ők ketten szótlanok marad-
tak: Felhajtották az erőset, aztán ettek. Sokat és mohón.
Nem néztek fel, míg be nem fejezték. A pályaőr fizetett.
Különösen előzékeny volt velük a kocsmáros – bizalma
jeléül felszólítás nélkül cserélgette asztalukon a korsókat.

Nem sokkal záróra előtt Toró közelebb húzta székét
társáéhoz. Halkan, rekedten magyarázott. Tétova keze fel-
fellebbent az asztallapról, majd alábukott. Távolról jól lát-
szott, hogy felöltője zsebében szorongat valamit. Gyorsan
és túl feltűnően rakta a pályaőr elé. Mindenki látta a
halvásdobozt az asztalon – vakfoltos volt, piros pöttyös,
megkoptak rajta a cirillbetűk. Senki nem mozdult, míg a
pályaőr fel nem nyitotta s arcát el nem lapította a lát-
vány...

Kézről kézre járt a megsárgult fénykép. Cöccögték a
fiatal nőt, furcsállták öltözetét, ám megjegyzésekkel nem
bátorkodtak.

A felelős örült a nyugalomnak. Rápillantott ő is a
képre, aztán szelte tovább a szilárd füstöt, hordta-cse-
rélte a korsókat. Megüzente feleségének, hogy túlórázik.
Figyelt a vendégek intéseire: legtöbbször a sarokasztalhoz
irányították, csak azután hívták magukhoz. Elsőnek a pá-
lyaőr ocsúdott fel. Tiltakozott a potya ellen, és figyel-
meztette Torót, aki nyomban követelte tulajdonát. Meg-
nyugtatták, és kiokoskodták, hogy az elmaradt Vencel-
napot ünneplik – sértés a sört visszautasítani.

Másodszor is körbejárt a pléhdoboz. Toró már nem fe-
szengett; hátrább rukkolt székével. Kérdezgetni kezdték,
honnán a kép. Nem jött zavarba. Kitűnt igyekezete, meny-
nyire szeretné maga is tudni. Az volt csak bizonyos, hogy
mióta a csőszház áll, a polcon tartja...

Úgy érezte, többet elárult a kelletténél. Kezet fogott
a pályaőrrel; véget vetett a sörrendeknek. Felállt – visz-
szavárta a képet.

A konyhai gőzből időközben előkászálódtak a katyus-
tavi vénasszonyok. Kendőjüket csettintve tolták hátra –
fejbőrük visszaverte a neonfényt. Vizslatva kaptak a hal-
vásdoboz után. Kivették belőle a képet – horgas ujjai-

kon fennakadt a törékeny nőalak. A karton remegett, míg fogatlan szájuk feketén sustorgott.

– Leontii-na – nyihogták kórusban. Szörtyögtek közlésük fontosságán, míg rá nem jöttek, hogy érthetetlenek.
– Ugron Leontina, a Malmos – magyarázták vinnyogva. Felbőszültek, hogy az öregebbje készülödni kezdett s nem törődött velük. – Őszülsz – csattogtatták Toró felé hegyes állukat –, és fel sem ismered a dédanyád!

A pályáőrnek feltűnt a csősz sápadtsága.

Vonatfütyty hasogatja a ködöt. A szálkás esőre mord felhők kerülnek. Beteg bendő – roskad a hegy. Nem látszik az óriáskereszt.

Hegynek fel Toró többször elvétette a rövidítést. A szél csípős volt és füstös: fél hét körül járt – elment a munkásjárat. Végül csak elérte a szőlőst. Megállt. Felöltője zsebében kis konzervek. Egyenként hajította le őket a völgybe.

– Hizlaljatok dögöket! – mormogta, és bement a házba. Átvette a mestergerendán a kötelet.

PATKÁNYOSDI

Kaja a legidősebb a hatodikosok közül. A tél elől menekült az otthonba. Késő ősszel, éjfél körül érkezett és egyedül. Ismeretlen tanyaneveket emlegetve többnapos gyalogútról motyogott a szolgálatos nevelőnek, aki bebocsátotta, és részletesen kikérdezte a kamaszt. Az válaszolgatott, de közölte, hogy éhes. Tisztességesen beszélt, erős északi nyelvjárásban. Tisztán evett: öléből mindegyre leseperte a kenyérmorzsát, többször megtörölte kézfejjével a száját. Pótlást kért. Szemlesütve rágott. Csak néha tekintett a posztóköpenyes, didergő nevelőre. Vigyázó szeméből bizalmatlanság villant strázsájára, akit rövidesen Hurunak nevezett el, mert savanyú képe volt szerencsétlennek, mint a hurutban szenvedőknek. Kaja ölébe ejtve tartotta bal kezét. Mindent jobbával csinált, habár e kezén hiányzott a mutatóujja. Közép- és hüvelykujja pedig epesárga volt a nikotintól. Evés után nem volt hajlandó beszélni. Karjára dőlt és elaludt.

Az új növendékek közül ő ismerte meg leghamarabb az épületet. Sokat ödöngött a zegzugos folyosókon; más pavilonokba, sőt a pincékbe is elmerészkedett. Küldhették volna bárhova: odatalál... Társai még csoportosan kérezték mindenhová. Ha esett, szünetekben alig mertek elmozdulni a tantermek elől. Kaja napok alatt kiismerte őket, kiderítette a csúfnevüket. Akinek nem volt, azt elkeresztelte ő. Feltérképezte a barátságaikat, számon tartotta torzsalkodásaikat. Sokat ólálkodott Huru nevelői és saját korcsoportjának hálósobája körül. Tudakozódott, vagyis hallgatózott, de megrágalmazta volna, aki ezt ráfogja, oly természetesen tűnődő volt az arca... Ha akarta, szolgálatkészséget sugárzott. Mikulásra Kaja uralkodott a bentlakó alsósok fölött. Felsőtagozatosak nem voltak az épületben, mert az öreg igazgató a szolgadiákság hagyományával együtt számos kellemetlenséget, gyűlölködést és oktalan összetűzést vélt megszüntetni azzal, hogy az önkényre hajlamos felsősöket az új pavilonba száműzte. – Önkiszolgálásra kényszerültök – leckéztette

őket. Kárpótlásul a modern épület központi fűtését magasztalta.

A kicsiknél semmi sem történhetett a Kaja tudta nélkül. Hatalmaskodott ő az elűzött nagyok helyett. Huru jól látta, mégis hagyta, nemigen rótt rá büntető feladatokat, pedig Kaja nem jeleskedett tanulásban, sem szorgalmi tevékenységek alatt; mulasztáson viszont ritkán érhatték. Mintha tartott volna tőle a nevelő... Megérkezése másnapján ő vezette volt át az új növendéket a tanári pavilonba, ahol nyilvántartásba vette, majd az öreg igazgató elnökletével levizsgáztatta Kaját a tanári kar. Ismerte a fiú a négy alaplátsvetet; írni-olvasni meglepően jól tudott. Kitérőiből, melyekkel feleleteit tüzdelte, kikövetkeztették, hogy önfejű, gyakorlatias ember foglalkozhatott vele, amúgy passzióból, aki úgy vélte, fölösleges egyébre is megtanítania. Kaja nem árulta el, kicsoda, de később gyanították, hogy személye azonos az érthetetlen nevű címmel, akiről állítja, hogy a bátyja, és akinek a fiú hetente küldi rejtjeles leveleit, melyekre sosem kap és láthatóan nem is vár választ. Búskomorságára nem figyeltek fel. Társai közül csak a röhögős Jocó furcsállotta, hogy sosem látják kacagni.

Pujuci volt az első kitaró és feltétlen hódolója Kájának... Ágya szomszédos volt az Újéval – kezdetben így nevezte leendő vezérét a banda. Mikor a beczés a Kaja fülébe jutott, mindannyiuk jelenlétében kikérte magának, és csupa jobbos pofonokkal torolta meg a névadást, mert azt hitte, ki akarják közösíteni. Zavarban voltak a póruljárt hatodikosok: sze' be se mutatkozott! Látták, hogy örökös éhségét repetákkal enyhítette. – Kaja!... – vihogta a háta mögött Elvira, az egyik nyolcadikos, barna lány, mikor egy alkalommal a fiú valamely apró csetepaténak láthatóan az ebéd kedvéért vetett véget. Híre szaladt az új névnek, amely ellen az időközben lehiggadt tulajdonosnak már nem volt kifogása. Pujuci mégsem merte jasszos nevéen szólítani szomszédját. Kerülte a megszólítást; végső esetben „vezér”-nek titulálta. Alázatos alárendeltként leste utasításait, közepes sikerrel próbálta kitalálni gondolatait, megelőzni parancsait. Állandóan a Kaja sarkában volt. Olykor előreszaladt, hogy

ajtót nyisson neki. – Hiszékeny hülye! – röhögte a vezér becézően. Jutalmul rendszerint ülepen billentette térdével. Számított Pujuci tapadós ragaszkodására, bár ingerelte alattvalójának feltűnően tompa észjárása. Szegény Pujuci érdeklődött minden iránt, mégis csak hosszas magyarázat vagy hatásos rúgás nyomán kapcsolt. Ráadásul mindennek bedőlt. Kaja kedvetlen morgására – fosd össze magad! – hónapok múltán is változatlan aggodalommal pislogott, éppúgy, mint első alkalommal. Láthatóan vívódott, vajon helyben meg kell-e tennie, vagy elszaladhat a vécére?!

Libuc, ha jelen volt a jeleneteknél, vijjogva vihogott: – Hi-hi-hiíí!

Fűrészelte mutáló hangjával a levegőt, szívta a fogát. Erőltette a röhögést, csakhogy a Kaja kedvében járjon. Pedig ő nyolcadikos volt, testesebb valamennyiüknél, tehát nem szorult alakoskodásra. Régi „otthonos”-ként és koránál fogva is megengedhetett volna magának némi különállást, csekély önállóságot Kaja növekvő hatalmával szemben. Önként hangoskodott, és addig csereberélte a fekvőhelyeket, míg sikerült a Kaja szomszédságába férkőznie, holott tudhatta, hogy e közelség nemcsak tekintélyt jelent: rengeteg apró megbízást, számtalan kötelezettséget. Esetenként cipő- vagy vécepucolást, gombvarrást; mindent a vezér helyett.

Kaja egykedvűen vett tudomást az ágyának jobb szárnyán történt személycseréről. Kipiszkálta foga közül a déli marhahús rostjait, és a jövevény lepedőjére kente. Libuc szótlánul nézte. Kaja lassan elvigyorodott. Az áldozat nyugalmanak elismeréséül a földre akarta seperni a barnás maszatot, de csak elkente. Kárpótlásul a korelnököt megillető tisztelettel nyújtott kezét. Bemutatkozásfélét motyogott, érthetetlenül, holott tudta, hogy közismert. Libuc ettől kezdve szuverén jogot nyert, és a korábbanál nagyobb megbecsülésnek örvendett a hálóban. „Vezérkari tag” lett. Sohasem húzott ujjat Kajával, előtte nem hencegett tanulmányi előmenetelével, sem azzal, amiért annyian irigyelték: hogy neki családja van, él az anyja és igényt is tart rá.

Valamennyi korcsoport közül a hatodikosok voltak a legkevesebben. Huru, a nevelőjük nézete szerint a tizenhárom évvel korábbi gyenge szőlőtermés okozta ország-szerte a népességszaporodás akkori visszaesését. Városnéző séták közben kedvére boncolgatta kedvenc témáját, nem kellett attól tartania, hogy valamely alkalmi folyosószemle ürügyén kihallgatja az igazgató. Viszont az alsós végzősök, a nyolcadikosok létszámon felül voltak. A nagy hálótermek nem bizonyultak elég tágasnak mindegyikük elszállásolására. Néhányukat – köztük Libucot, akit fölöttébb jámbornak ismertek és azt remélték, hogy fog- és lábmosásban továbbra is jó példát mutat a kisebbeknek – átvezényelték kevésbé népes csoportokhoz. Így került az önérzetes osztályelső a lézengő hatodikosok közé.

Elvira szintén nyolcadikos volt. Egy padban ültek Libuccal, akinek kedvéért esténként, villanyoltás után kiszökött a lánybentlakásból, és felosont a hatodikosok hálójába. Szemfüles volt, született felderítő: már első látogatása során felmérte, hogy Libuc ágya közel van az ajtóhoz, hogy a folyosólámpa fénykörén kívül esik, illetve hogy gazdátlan a bal oldali fekvőhely... Kajában vakon bízott; hallgatag szomszédnak vélte. A lánynak semmitmondó arca volt; rendszeres távolléte elkerülte a felügyelőnő figyelmét. Társai sem árulták el, mert hangadó volt, szükség esetén anyáskodva bizalmas. Tudott ő is sok mindenről. Csoportjában több lekötelezettje volt, akinek apró szolgálatoakat tett. Kisebb lopásoktól nem riadt vissza. A lányok mégis kajánul figyelték esti kirándulásait: megvetették sötét bőre miatt. Néhányan óvták: vigyázzon a Huru ajtaja előtt!

Egyedül Cimbi ágya volt a hálót kettészelő futószőnyeg bal oldalán, az eredetileg mosdófülkének készült beugróban. E megfigyelésre alkalmas sarok a mindenkori éjszakai nevelő háló- és tartózkodási helye volt, de tekintettel Huru reumájára, és mert a munkaközösség tagjai közül legtöbbször ő vállalkozott a fáradságos harmadik műszakra, külön szobát utalt ki neki az igazgatóság. Fiúkra ügyel fel, viszonylag kisebb felelősség terheli.

Cimbi azért került a huzatkalitkába, mert – bár jóval a tanévkezdés után – egy héttel Kaja előtt érke-

zett gyámja kíséretében. Akkor még több növendékre számított az intézet. Hamar kiderült a fiúról, hogy testhőmérséklete magasabb az átlagnál, és hogy sosem volt náthás. Azt sem hallgatta el a nyilvántartást vezető Huru előtt, hogy fél a sötétben, és ha napközben megijed, álmában bevizel. A nevelő azt javasolta az igazgatónak, hogy fektessék Cimbit az ő néhai kuckójába. – Könnyebb felköltetni, és a többit sem zavarja... – érvelt. – Az utcai lámpák neked világítanak!... – magyarázta a szepegő vallomástevőnek. Az öreg igazgató bólogatva helyeselt. – Hogy is hívnak? – folytatta a nevelő. Értelmetlen kérdésével a gyerek bizalmába vélt férközni. Félt, hogy a pisilős miatt lemondadják külön szobájáról.

– No!... no... – szorgalmazta a választ, majd barrackot nyomott a fiúcska tar koponyájára. – Gyerünk! – tuszkolta az ajtó felé.

– Ci-cimbi – hangzott szégyenlősen, már a folyosón a gyerek újabb bemutatkozása. Dadogott izalmában. A nevelő röhögte. Bekísérte a tornaterembe, és őt utánozva mutatta be a hatodikosoknak:

– Ez itt... Cic-cim-bi – szótagolta.

Pillanatokra szakadt félbe a labdajáték. Senki nem kacagott. Hurut leforrázta a csend. A tornatanár szalagot dobott az új fiú nyakába és füttyentett: mehet tovább a játék! Cimbi ezzel egyidőben rövid passzt kapott, és boldogan rohant a kapu felé.

Cimbor Lipót rendes nevét a télifaünnepségen hallották először társai. Némelyek elbizonytalanodtak: hogy szólítsák ezután? Az otthonban soha senkit nem hívtak Lipótnak!... Az a Pót olyan hülyén hangzott! „Jó név!” – csámcsogták még vacsoránál is. De mert Kaja továbbra sem vette tudomásul a hivatalos nevet és változatlanul Cimbit mondott, a Lipót végérvényesen elmaradt.

Cimbi azért kapott a Huru ajánlatán, mert a fülkeablak előtti óriásfenyőn bagolycsalád fészkelte. Csábította a látvány, pedig nem szerette az állatokat, mert félt tőlük. Kismacsák, békák kíntásában kezdetben a Kaja parancsára vett részt. Igaz, idővel ugyancsak jeleskedett. Egyedül foglyának, annak a bagolyfióknak kegyelmezett, amelyért hálófülkéjének ablakából mászott ki, végig az óriás-

fenyő recsegő ágain. „Bubo bubo” – azonosította másnap zsákmányát az állattankönyv ábráinak segítségével. A fészekben két fióka lapult volt. Cimbi nem láthatta őket; tapintásra választotta a nagyobbbat, mert erőteljesebbnek vélte. Döglött egerek és kisebb madártetemek ca-fatjait érezte körülöttük. Csodálkozott a felhalmozott élelemkészleten. Tapasztalatára Hurunak hivatkozott, szilenciumon, amikor a művészi eszközökről tanultak. Hasonlata megragadta Libuc képzeletét – „mindent a kicsinyeinek ad, mint Bubo a fiókájának”. Cimbinek sikerült észrevétel nélkül lelopnia a fiókát a pincébe. Berendezett neki egy üres almásládát homokkal, szalmával. Kajától féltette leginkább kincsét. Aznap nem ment többé feléje. Másnap a reggeli kenyéradagjából zsebébe csúsztatott egy sarkot, tízóraijából pár kekszet. Meghagyott még egy fél almát, hogy nagyszünetben, amikor szabad az udvaron sétálniuk, lelopózzék szállítmányával a pincébe. Rendszeresítette látogatásait. Biztonságosnak ítélte az időpontot: nappali világosságnál nyugodtan villanyt gyűjthetett odalenn, nem kellett attól tartania, hogy észreveszik. Kajának ez volt a legzsúfoltabb húsz perce: mint jó terepismerő, tanárok, felelős diákok megbízásából cikázott ide-oda a pavilonok között.

Csucusu és Jocó szintén hatodikosok. Jó barátok főleg Jocónak köszönhetően. A csoportban ő volt az egyedüli, aki röhögve ugyan, de hajlandó volt helyeselni a pöttöm, hencegő Csucusu ötleteinek. Sokáig egy ágyban aludtak. A tanteremben együtt ültek, a leghátsó sorban. Örökösen szolgálatosak voltak. Rájuk hárult ez a feladat, mert rendszeresen utolsóknak maradtak. Leosontak néhányszor ők is az udvarra, daczból. Mintha megleste volna valaki: mindannyiszor eltűnt ez-az, ráadásul a Kaja padjából, holott mindenki tudta, ki ül az ablak felől a második padban! Huru, hogy rákényszerítse kettőjüket az állandó szolgálatra – kevés gyereknek mert és tudott parancsolgatni –, őket tette felelőssé a lopásért. Nem győzte hangsúlyozni, mennyire bízik bennük. Megbirkózott volna egyikük is a napos feladataival, felváltva lemehekkel volna pénzezni, focizni vagy a lányvécéhez leskelődni... Nem tették. Szótlan szolidaritásuk feltűnő volt; társaik egybe is olvasztották neveiket. „Csucusujocó!” – szólította őket

egy este Kaja. Új nevükkel jelezni akarta, mennyire mind-egy számára, melyikük jelentkezik. Mindketten a vezér színe elé rohantak, aki ezúttal sáros bakancsait akarta kipucoltatni valamelyikükkel. Kaja jobb kezének hiányzó mutatóujjára hivatkozva háráította kötelezettségeit társaira. Idővel azonban leszokott a magyarázkodásról – ki-nek amit kiadott, el kellett végeznie. Szemügyre vette az előtte feszengő párost. A bal bakancsot Jocónak, a jobbat Csucsunak nyújtotta. Nem volt hozzáfűznivalója. Cöccentett, és ők menekülhettek suvickolni.

Csucsunak szemet szúrt Cimbi rendszeres eltűnése. Nagyszünetben nem látta a magasföldszint kerek ablak-rácsaiba kapaszkodva lányokra kukkerezni... – Az eresz alatt oldalog a hátsó szárny felé, végig a kőkockákon. Azért nem sáros a cipője! – kapott észbe. Tovább vizsgálódott. Jocó fortyogott; rámaradt a táblatörlés... Aztán ő is lesbe állt. Mindig az épület sarkánál vesztették szem elől a félénk Cimbit. – Mitől fél annyira? És hová megy? – találgatták. Az új pavilonba nem; ott felsősök vannak, túl nagy büntetés járna érte. Ismerték: pisilős – nem teszi ki magát ilyesminek... A kertbe sem... Fóliába, veteményesbe pláne... Túl tiszta cipőkkel tér meg. Nem lépik le a kőkockáról... Az épületben cserkész valahol...

– Árnyékba húzódik... – vélte Jocó.

– Nincs kánikula – vetette ellen Csucusu. – És ha esik, sem marad a többiekkel. Sosincs a sorban. Nagyszünet után késve jön órára.

– Meglásd, a konyhába igyekszik – féltékenykedett Jocó. Összefutott a nyála.

– Dehogya... – intette le Csucusu. – Nagyon sovány...

– Pedig a hátsó oldalon marad!

Ebben egyetértettek. Csucsunak eszébe jutott, hogy Cimbi esetleg egy ablakmélyedésben ücsörög, és – amilyen tutymutty – AZT csinálja.

– Miért tenné? – heveskedett Jocó. – Este, az ágyban kényelmesebb!

Elpirult, míg érvelt. Megegyeztek, hogy kulcsot kell szerezniük, hogy bezárhassák a tanteremajtót és feltűnés nélkül Cimbi nyomába szegődhessenek.

– Hurutól! – javasolta Jocó. Felső ajkát elégedetten felhúzta. Hangtalanul vihogott. Leste, vajon Csucus kitalálja-e a mikéntet.

– Hazudhatjuk, hogy felsősök kérik ellenőrzésre. Mert a tavaszi tisztasági verseny...

– Ühüm... De ha utánajár?! Várjuk meg, míg „vendégei lesznek”. Ajánlkozunk beszerzésre... – sugallta.

– Vásárolni akarsz?! Nincs pénzünk! – tiltakozott Csucus. Félve gondolt perselyére. Szép, színes bádogdoboz, kár lenne felbontani. Épp Hurutól kapta jutalmul. Vizet szokott hordani neki a nagy hordóba. Cserébe a nevelő kimenőt ad; néha más apró szívességgel viszonzza munkáját. Jocóról is leszállt. Kajának rögtön szemet szúrt a dolog; nem nyughatott, míg nem ellenőrizte a paktumot. Egy este, még Elvira jött előtt, Huru becsoszogott a hálóba. Felrázta, és kiküldte pisilni Cimbit, majd a Csucus arcába világított. Megvárta, míg magához tér a fiú. Utasította, hogy húzzon papucsot. Suttogva áthívta a maga szobájába. Kaja mezítláb követte őket; rosszat sejtett. Csucus hajthatatlansága kihozta sodrából a nevelőt. Tombolt, fenyegetett, hogy kihallatszott az ajtón. Megkönnyítette Kajának a hallgatózást. Megnyugodva tért vissza. Leült az ágyára, és megvárta Csucusot. – Aludj! – dörmögte neki csak úgy a tekintély kedvéért. Utóbb kevesebbet ugráltatta a kettőst; épp hogy el ne higgyék magukat. Emiatt Pujucinak megszaporoedtak a teendői. Kétségbeesetten szorgoskodott, és mindent összezagyvált. Rengeteg seggberúgást kapott, és nemcsak Kajától. Félelmében sokat kérdezősködött, de oly ügyetlenül, hogy Hurunak – aki résen volt – több rajtaütése sikerült. Nevelői pályafutásának zenitjét Pujucinak köszönhetette, akit viszont életveszélyesen megfenyegettek a felsősök, pedig bárgyúsága súlyos alibi volt.

Csucusot nyugtalanította Jocó hallgatása. – Nincs pénzünk! – ismételte riadtan.

– Nincs-nincs – helyeselt a barátja. Költőpénzéből alig tellett némi édességre. – Semmi kedvem nélkülözni – szögezte le céltudatosan. – A bizalmába kell férközünk... A raktárkulcsot sem ártana megszerezni... Ha vendégei vannak, úgysem igen figyel ránk.

– Pláné, ha Elvira... – hunyorgott jelentőségteljesen Csucus. Jocó elkomorodott. Neki példaképe volt Libuc, szerette utánozni hihogását, és ezért Elvirát tabunak tekintette.

– Nem keverhetjük bajba!... – szabódott. – Huru szereti a lányokat.

– Nem is... – nyugtatta Csucus. – De ha berendeli takarítani?!

– A nevelőszobákat a személyzet köteles tisztán tartani – érvelt Jocó orrhangon, az igazgató szavaival. – Igaz, hogy ők is nők... Menekülnek előre...

– Menjünk a kulcsért, míg patkányozik – indítványozta Csucus.

– Magánál hordja a csomót.

– Elkérjük tőle. Azt mondjuk, hogy a padban felejtünk valamit... Nekünk elhiheti... Én hasalok, ha akarod. Hunyorítani fogok, hogy ne lásson a szemembe.

– S ha nem adja?! – akadékoskodott Jocó.

– Neked semmi esélyed. Sokat röhögsz, nincs nála hiteled. Felejtsük mind a ketten tolltartónkat a padban. Írószer nincs raktáron – nem adhat másikat, és azt sem mondhatja, ráér.

– Vigyázni kell Libucra! – figyelmeztette beleegyezően Jocó. Csucus meghökkent. – Ha meghallja, felajánlja az övét!

Vakációs lett a hangulat. Libucon kívül még néhány felsős ismerte hozzátartozóit, de húsvétra ők nem igényeltek eltávozási engedélyt. Az eminens azonban hazakészülődött. Türelmetlenül várta a hétvéget, valamint a bizonyítványát. – Lazult a rend! – dörgött az esti sorakozókon az igazgató. Szemlesütve bólogatott a munkaközösség minden tagja. Lerövidítették a tanítási időt. Nagyszünet után a mellékgazdaság veteményesében dolgoztatták az alsósokat; a lányok, akik kevesebben voltak, az épület felújításánál, a nagytakarításnál segédkeztek. Csodát várt a vezetőség a kora tavaszi levegőtől.

Kapóra jött Hurunak a házirend módosítása; szenvedélyének, a patkányozásnak hódolhatott. Hatodikosai kihasználták az alkalmat: okos beosztással, rendre tűnögettek el az üvegházak között. Kaja és Cimbi magányosan.

A vezér méltóságát sértette volna, ha – Libucon kívül – csatlakozik valakihez, viszont az eminens konokul helyben maradt. Nem veszélyeztette eltávozási engedélyét. Cimbi a bubofiókához osont, mely nagyocska volt már és meglehetősen erős; sokat fejlődött, mióta a fiú zsákmánya lett. Első napokban alig csipegetett; később már nem válogatott. Vadászni kényszerült: mint Huru, ő is irtotta az egereket. Cimbi kevéske húst csenhetett csak neki, mert pótlást az étkezéseknél kérhetett volna, de félt, hogy feltűnést kelt degesz zsebeivel. Kaja előbb-utóbb megtudja – erre számított. Találgatta, vajon Pujuci a vezér megfigyelőjeként csetlik-e körülötte? Csucsujocóék is mintha utána vizslattak volna. Bizonyosat nem tudhatott, de biztatgatta magát, míg az épület hátsó szárnyánál a pincelejárathoz felé oldalgott. A kockajárdán Huru felszerelésébe botlott: különféle egérfogókba, melyek között akadt nyolctíz férőhelyes, illetve egyéni találmányaiba, csapóajtós patkánycsapdákba. Tapasztalatból tudta, hogy nagyszünet után rekeszeiknek zöme foglalt kell hogy legyen. Naponta elcsent a rágszáló áldozatok tetemei közül néhányat. Mint ingyencfalatokat hordta a cseperedő fiókának.

A nevelőnek nem volt szívügye a veteményezés, viszont megrögzött patkányirtó volt. – Minden patrióta az kellene hogy legyen! – pedagogizált a vasárnapi sétákon. – Örült az új tavaszi napirendnek: több ideje maradt „vendégfogadásra”. Így nevezte magányos lerészegedését. Ha vendégei voltak, tilos volt zavarni szobájában. Csak hajnalban tántorgott elő, hogy felköltse Cimbit és kiküldje a vécére.

Csucusuék vállalkozása sikeresnek ígérkezett. Szilencium előtt el akarták kérni Hurutól a kulcsot. Addig ólálkodtak a pincegátdorban, míg a sötétből előtűnt az öreg. Kezében – mint óriásretkek – a fogókról patkányok csüngtek.

– Mi kell?! – vakkantotta a rágszálók ellensége.

– É-én csak ú-úgy... – szabadkozott Cimbi a félhomályból. Kotródott máris, iszkolt vissza palántát ültetni. Csucusuék összenéztek; nem vették észre a bizonyára jó ideje ott ácsorgó fiút. Bátor, álnok hangon kérték a kulcsot.

– Előbb egy kis színházat lássatok, báránykáim...
Nagyhét van, s ti semmit sem tudtok a világról, azt a...!

Káromkodva rázta a fogókat. Kajára kacsintott, aki most lépett ki a pincetorokból. – Mind ott legyetek! – lódított vinnyogva tekeredő áldozatain, ahogy a poroló előtti vizeshordó felé mutatott. – Hívjátok a gyöngypárt is! – vigyorogta. Nem kérdezték, kire céloz. Még Pujuci is elérte, mert elindult, hogy gyülekezőt fűjjon.

– Kéresd le önagyságát a konyháról! – szólt utána Huru. – Széép fehérben van... Sürgőőős! – üvöltötte, míg bírta szusszal. Mikor kifulladt, szavainak hatásán csámcsogott. Diadalmasan nézett körül. Csucsujocóék szemlesütve álltak; Kaja őket és a nevelőt nézte – zsebre dugott kézzel kavicsokat rugdosott; Cimbit utolérhette Pujuci, mert visszaoldalgott. Látszott rajta, hogy fél. – Gyöngyékre várunk! – rikkantotta Huru. Csapdáit lerakta a vizeshordó köré. Nézői felé csattogtatta protézisét. Elégedettségét szokta így kifejezni... Hirtelen felkapta a leborított favödröt – alatta tárolta azokat a szalonnadarabokat, amelyeket az étkezdéből csent el csalinak a csapdáihoz, és Csucusu felé nyújtotta: – Hozz vizet! Nincs színültig, azt a...

Csucusu elvonult. Jocónak is mehetnékje volt, csak túl közel állt hozzá a nevelő. Huru szemfogatva szitkozódott – nem tudni, miért. Belerúgott a fogoly, vannyogó patkányokba.

– Mintha titeket hallanálak, hogy az a...

Libuc és Elvira végszóra érkeztek. Értetlenül nézték a jelenetet. Azt hitték, őket sújtja az átok. Pujuci eléjük somfordált; az arcukat fürkészsze, utálatos fensőbbiséggel közölte:

– Nem rátok merkel.

– Kuss! – herregte Kaja.

Megjött Csucusu a vízzel. Elvira és Jocó közé állt. Roszszat sejtett. Huru a csapdákat igazgatta. Nem értették, miért húzza az időt, hiszen fel-fepillantott közönségére. Látták aztán, hogy Elvirán legelteti a szemét. Nem bírta sokáig szó nélkül:

– Te valójában közékük tartozol, kisasszony... – rázzintott kedveskedve a tetemenen. – Hallom, érdekel a

csoport... Esténcént fáradozol, feljársz hozzájuk... – beszéd közben Pujucira nézett. Kaja rögtön tudta, hogy neki járt el a szája, pedig ő Csucsura gyanakodott. Nagyot nőtt szemében a pöttöm fiú, aki később is méltó módon viselkedett. Volt mersze megtagadni Huru parancsát és nem patkányozott. Nem gerjedt be, és egyedül ő nem rögtönzött beszédet az áldozatokhoz, nem fullasztott és nem szurkált. Mikor rá került a sor, hallgatott, míg a többiek el nem unták a várakozást. Maga a nevelő sietette őket: tovább! tovább!... Csinálták Csucusu helyett is. Huru nem vett tudomást pedagógiai csődjéről, hanem ismételten elmagyarázta csoportjának, mit kell tenniük. Az óramutató járásával egy irányban haladnak; sorra fognak fullasztani. Javallotta, hogy vasvillával szurkálják meg az áldozatokat; állják körbe a vizeshordót! Pujuci kezdje! Kerüljenek szembe a patkányokkal és egymással! Ötlelesen búcsúztassák az élettől! Szórakozni akarok! – hangsúlyozta, és intett, Jocó és Libuc engedjék középre Elvirát. Maga mellé rántotta a lányt. Szőrös kezét a szoknyája alá csúsztatta. Elégedetten markolászott; határozottan tetszett neki a Pujuci zagyva dumája. A villás vadászat közben kéjesen csipkedte a lányt. Elvira fel is jajdult. Jocó összeresztette. Libuc is hallhatta, de mereven nézte a hordó véres vizét – nem mozdult. Huru röhögött. Biztatására Pujuci csapdástól kiemelte a sebesült patkányokat. Úgy mutatta fel őket, mint egy trófeát. – Juppií! – sipította diadalmasan. A patkányok visongva vergődtek. Ha tehetik, támadtak volna. Messze priccolt sebeikből a vér, szőrükről a véres víz. Hátrébb húzódtak a szurkolók.

– Víz alá! Nyomd a víz alá! – követelte Jocó. Kaja helyeselt neki.

– Itt a villa! Döfködjétek is meg!... Fel kell éleszteni őket!

Csucusu eloldalgott. Libuc nem mozdult, csak elszótlanodott, pedig kezdetben nem idegenkedett a játéktól, még irányítgatta is, nagyos megjegyzéseket kockáztatva, köztük még a Huru személyére vonatkozókat is. A nevelő mintha meg sem hallotta volna őket.

Cimbi boldogan vette át a stafétát. Örült, hogy sértetlen a bagolyfióka. Szerencsésen alakult a helyzet: az imént magyarázkodnia sem kellett, mit keresett a pincében. Az egér- és patkánydögöket később megkaphatja; legalább nem ő kell elbánjon velük. – Nyomod-húzod, nyomod-húzod – oktatta boldogan a többieket.

– Tisztál ez vagy fullaszt?! – adta Pujuci a nagyot, miközben huj-hujozott.

– Szaros gatyákhoz szokott – replikázott Kaja. – Érdekes – röhögött.

Tetszett a szöveg a nevelőnek; helyeselt. Szabad kezével a combját csapkodva skandálta: – Ú-ügy-ú-ügy!

Cimbinek gyanússá vált saját váratlan sikere. Lenyomta a hordó aljára a fogókat, és addig tartotta ott őket, míg ritkulni kezdtek a buborékok. Csend lett. Kaja és a nevelő intették, hogy megint Pujucin a sor. Ő szabódott ugyan egy keveset, mondván, újat nemigen tud, de szívesen kötélnek állt némi vállvonogatás után. Csimpaszkodnia kellett, hogy belelásson a hordóba. – Levegőre! Húzd ki őket! – biztatták Kajáék. Megtette. Még mozogtak a patkányok. – Centrifugázz velük! – sugallta Kaja. Libuc csak állt szótlanul. Tágult ismét a harci gyűrű, de az eminens korelnök ezúttal sem tágított. Pujuci a feje fölé emelte a henger alakú, zárt ketrecet, és lóbálni kezdte. Körös-körül mintha permeteznének: vér- és vízcseppek fröccsögtek. Elvira fehér kötényén undok foltok éktelenkedtek... A látvány mindenkit felizgatott: teljes volt a hangzavar. Elvira hisztérikusan visított – a nevelő még inkább szorongatta. Jobban tetszett így neki a lány, mint valaha. Magához vonta, és a melleit markolászva a nyakába harapott.

– Megállni! – kiabálta személytelenül Jocó. Bár figyelmeztetése Pujucinak is szólhatott, ő a fura kettőst nézte.

– V-víz alá! V-víz alá! – örjöngött Cimbi. Ugrálva követelőzött. Hogy bátorítsa a kezdeményezést, Kaja megfenyegette Pujucit:

– Ne lazíts! Megrúglak!

– Szúrd fel! – biztatta a villára bökve a nevelő is.

– Pat-ká-nyok! Pat-ká-nyok! – ordította összehúzott szemmel Libuc. Tüntetően lassú ütemre tapsolt. Elvirát nézte, aki felé laposan, mellmagasságban repült egy dög. Nem az egyedüli. Mintha Pujuci dühében hajigálná szét őket, sugarasan úszott a többi is a levegőben; némelyik alacsonyan, bukva, vagy merész ívben, Cimbi és Jocó feje fölött. Forgatás közben fölpattant a csapda ajtaja; szanaszét szóródtak a patkányok. Elvira kihasználta a meglepetés holtpercét: gyomorszájon vágta a nevelőt, kiszabadult, és eliramodott az épület felé. Pillanatok alatt nyoma veszett. Az attrakciónak híre ment; a sövénykerítésnél felsősök oldalogtak, könnyen elvegyült közöttük. Huru jelenléte miatt nem mertek közeledni, sem kérdezősködni, de Elvirát bekísérték néhányan a folyosóra... A nevelő észbe kapott. Félt, hogy hirtelen megjelenik az igazgató.

– Szedjétek össze őket! – józanodott ki. – Rakjátok vissza a fogóba! Egy se hiányozzék!

– Újra fel akarja használni?! – vágott vissza Kaja. Szokása ellenére, mérgében tette, mert Huru fenyegető mutatójja feléje irányult.

– Az anyád!... Megmutatom én neked! Fel, képzeld! – paprikáskodott tehetetlen dühvel a nevelő. Zavaros tekintete ötlet után bóklászott: mit mondjon, mire.

Nyolcadikos lányok közeledtek. Elvira nem volt közöttük. A folyosók futószőnyegeit mint vastag, tépett beleket húzták maguk után. Őt és hatodikosait nézték – majd orra buktak az ösvényen. – Díszítésre. Vagy petárda helyett, a tábortűzhöz! – ordította Huru. – Várjátok meg, hogy végezzenek az elvtársnők... csúfondároskodott –, nehogy pánikot keltsetek. Nekem dolgom van... – nézelődött, mintha keresne valakit, aztán hozzáfűzte: – Este vendégeim lesznek...

– Libuc! – fordult az eminenshez – te felelsz mindenért!

A biztonság kedvéért hízelgett is: – Én bízom benned... és ha tényleg haza akarsz menni... – sokatmondóan hunyorgott.

Jocó észbe kapott: a kulcs! Itt az alkalom, hátha most odaadná. Elrohant Csucusért. Az épületben takarító lányokba ütközött, akik feltartóztatták: Kérdezték, mi

történt odalenn. Elviráról faggatták. Hasztalan. Erre azt válaszolták, Csucusu elutazott. Hova? Vihorásztak. Körülfogták Jocót. Feltűnően a mosdót fedezték. Ellökte őket a fiú.

Sokáig hiába beszélt az egyetlen zárt fülkeajtó előtt. Barátja nem válaszolt. Mikor türelmét veszítve letérdelt és bedugta fejét az ajtó alatt, összeröhögtek. Csucusu a lecsukott tetőn gubbasztott felhúzott térdrel. Eltolta végre a reteszt, de intette, hogy hajlíthatatlan. Vissza is ült nyomban.

– Este vendégei lesznek!... Türelmetlen; most eszébe sincs gyanakodni – győzködte Jocó.

– Hagyj békén! Nem megyek sehova – közölte falfehéren, nagyon határozottan.

– Én hiába kérem... Ha gyanút fog, lebuktunk – ecsetelte Jocó nagy átéléssel. – Magad mondtad, hogy semmi esélyem, nekem nem hisz.

– Akkor ne kérdd – torkolta le Csucusu.

– Na de a dadogós?! Most is ott oldalog a pince körül... Ember, a dolog végére járhatnánk, erre te beszarsz.

– Le sem toltam!... – méltatlankodott Csucusu.

– Annál rosszabb! Ha Huru a kulcsot nálunk felejt, holnap miénk a nagyszünet. Cimbit sarokba szorítjuk; meglásd, hebegni sem lesz ideje. Ki tudja, mit csinál odalenn... Mert szerintem a pincébe oldalog azzal az ál-szent pofájával... Rejtélyt szimatolok! – utánozta Hurut, aki a piszkos zoknikat szokta e szavakkal ellenőrizni. – Ez a patkányosdi... – állati jó!... – lelkesedett. Azt hitte, célt ért, hisz felállt végül a barátja. Farkasszemet néztek. Jocó boldogan kihátrált. Csucusu gyors mozdulattal letolta a nadrágját.

– Megvárlak odalenn!... – hagyakozott Jocó, csak-hogy Csucusu magára zárta az ajtót.

– Eridj magad! Én holnap is az osztályban maradok. Jocó diadalmenethez csatlakozott az udvaron. Kaja ment legelő. Kitárt karját ráfonta egy vastag karóra, mintha vízholdó kártyát egyensúlyozna. A rúd végein fogók himbálóztak. Bennük halomban a dögök. Csöpögött belőlük a vér. Pujuci boldogan tekingetett körül. Nagyon szerette volna, ha szerepére és helyére – közvetle-

nül a vezér mögött lépkedett – minél többen, a felsősök is felfigyelnének. Mintha vásárban lennének, három másodpercenként üvöltözte, hogy „szabad a patkány”! Bal kezével – Kaja utasítására – a legutóbbi leltárnál leírt, repedt óriáskalapácsot lóbálta, és minden második „szabad a patkány”-nál a feje fölé emelt és megrázott egy barna papírzacskót: rozsdás szegek, facsavarok zörrentek benne. Cimbi nem értette, minek kanyarognak annyit a kavicsos sétányokon, mégis elégedetten aprított Pujuci mögött: őket nézték a lányok. A fiókáért sem kellett aggodnia. Jocó visszatért, igaz, Csucusu nélkül, de ha forralnak valamit, ők csak ketten cselekszenek. A röhögős magában ártalmatlan. Lám, jövet a pince elől összeszedett két egértetemet. Mutogatta, mily csekélység a patkányokhoz képest. Fintorgott; lófogával vicsorított, mímelte, hogy röhög, és csatlakozott hozzájuk. Beékelődött Cimbi és Libuc közé.

Nyolcadikos létére utóbbi szégyellte a körmenetet. Megvetette a patkányozókat. A nevelő őt tette felelőssé mindenért; nyugtalankodott Elviráért... Nem távozhatott. Alig várta a delet. Ebédnél a nagy teremben talán sikerül melléje kerülni, figyelmeztetni, hogy ma este ne jöjjen... a patkányok mindent megzavartak...

Elhangzott az első gongütés. Mindenki sietett ebédelni. Elszállingóztak a bámészok; elnagyolták a porolást a lányok. Kaja elunta a sétafikálást, keresztülgázolt az alig sarjadó gyepen. Lecövekelt a porolónál. Megvárta, hogy bandája fősorakozzék köréje; a csoportból senki nem ment ebédelni. Megfordult, szembenézett embereivel. Furcsa módon nem érdeklődött Csucusu után. Letette válláról a rudat, melynek végein eldőltek a csapdák.

– Arról volt szó, díszítünk – nézett egyenesen Libucra.

– Díszíthetünk – vont vállat a korelnök.

– Huru meghagyta, hogy...

– Nem gondolta komolyan. Ebédidő van – torkolta le Libuc. Megfeledkezett ellenlábasa státusáról; kedvetlen volt és éhes.

– Máskor ne komolytalankodjék! – akadékoskodott Kaja. Megleckéztette az eminens szárnysegédet: – Szót

kell fogadni a nevelő bácsinak. Az elvtársnők végeztek a porolással – meg sem rémülhetnek. Ez a poroló... az objektum – utánozta az igazgatót –, és mi meg kell tegyünk minden tőlünk telhetőt! Öten vagyunk – nézett végig csapatán – mindenkinek két dög jut. Az egerekkel nem bajlódunk.

– Ne-nekem ke-kellenek – nyugtalankodott Cimbi.

– Minek?

– Kicsik és... – kezdett volna magyarázkodni, de észbe kapott, elhallgatott. – Te-tetszenek nekem – hazudta hősiesen.

Kaja nem szólt, csak nézett, hosszasan. Mindenki várta, mi lesz. Libuc elhozta a veteményesből a lapátját; rátámaszkodott. Pujuc és Jocó startra készen hajoltak a fogók fölé. Már másodszor kongattak. „Csinálj, amit akarsz” – intette Cimbinek Kaja.

– Túl sokat jársz a pincébe! – dorgálta fennhangon – nem csoda, ha bepisilsz... Kettő-kettő jut mindenkinek – vette szemügyre a porolót – mindkét oldalra ötöt szegünk föl.

– Cimbi mit csinál az egereivel? – kotnyeleskedett Pujuci.

– Mi közöd hozzá?! – rivallt rá Kaja.

– Neki több jut!

– Fosd össze magad! – hallgattatta el Kaja. (Dilemmázhatott, hol tegye.)

A vezérnek jókedve kerekedett. Jocónak feltűnt, hogy megint vigyorog. Röhögve nyitotta fel az egyik csapóajtót; a dögök között válogatott. Három nagy fényes szőrűt és egy hosszú farkút tett félre magának. A kevésbé véresek közül válogatott.

– Ide a szegekkel! – könyörült meg a dilemmázó Pujucin. – Segíts bemérni a szimmetriát! – rendelkezett. – Megkapja mindenki a jussát! – toppantott dühében, hogy senki nem szorgoskodott. Szemügyre vette a porolót. Felső rúdját lefoglalta magának és nekilátott. Pujuci sugárzó arccal nyújtotta át az egyetlen kalapácsot. Kaja alapos munkára törekedett. Megvárakoztatta bandáját. Nagy hévvel magyarázott, mint egy pedagógus.

– A mellső lábak rögzítése fontosabb, mint a hátsóké... Bár kissé lazán kell hagyni őket, hogy a test előredőlhessen.

Ráérősen válogatott a szegek között. Kiszuperált pár darabot, majd folytatta disszertációját: – Lényegesen könnyebb az ember dolga, ha a tetem még meleg...

Sokára végzett. Elhátrált, véleményt kért.

– Hogy lóg a fejük! – szörnyülködött Pujuci.

– Va-vajon e-embert is me-megbírna ez a poroló? – tanakodott Cimbi.

– Mint Spartacusék a Via Appián... – mondta Libuc.

– Huru Spartacusai – helyesbített Jocó.

– Ki az a Spartacus? – érdeklődött kedélyesen Kaja, és átadta végre a kalapácsot. Libuc elmagyarázta. Pujuci tűzbe jött. Felkapott pár kavicsot, célzott – mellé –, és azt kiabálta Kaja díszpéldányának: – Dögölj meg, Spartacus!

A vezér nem haragudott meg rá, de megéhezett, és ezért nyugtalan lett.

Pujuci és Jocó pillanatok alatt végzett, nem törődtek Kaja utasításaival: az ebédnél jártak gondolataik. Libuc ügyetlenségére hivatkozva visszaadta Kajának a kalapácsot: felajánlotta neki a maga részét, holott magától érthető, hogy Cimbi patkányait ugyancsak kisajátítja a főnök. Nyomban fel is szegezte mindahányat, majd váratlanul Cimbihez fordult:

– Ebéd után ráérsz az egereiddel bibelődni.

Libasorban indultak az épület felé. A sövénynél Csuba ütköztek. Jókedvű volt, beszédes.

– Huru értetek küldött! Mossatok mindnyájan kezet, és ne szürcsöljete! A legkisebb zaj is ingerli. Azt üvöltözi, hogy frontátvonulás van, illetve hogy gyanús láb-szagot érez. Szerintem – halkította le hangját a bejárat ajtónál – ismét harmadik műszakot vállalt, és máris elkezdte a vendégfogadást...

A bejárat ajtónál utolsónak maradt. Jocó előtte lépett be. Térdével fenéken billentette sorstársát, úgy, ahogy Kajától látta. Engesztelésül vigyorogva mutogatta neki a tanteremkulcsot, de nem árulta el, hogy sikerült megszereznie.

Csucsunak igaza volt. Huru éjszakai szolgálatra jelentkezett. Önzetlenséggel nem vádolhatta senki: fizetésemelésre spekulált. Hatodikosainak bejelentette, hogy estére vendégei lesznek – ehhez tartsák magukat. Saját felelősségére eltörölte a szilenciumot. – Az életre nevellek benneteket! – indokolta döntését. – Semmi nem lehet fontosabb a palántáknál, a földnél, a munkánál! Nincs lógás, lazálás! Látni fogom, ki mit csinál!

Ravaszkodott. Elmondta, hogy szabad napot kért a nevelőnő; a lányokat is órá bízta. Kímélni szeretné őket, de nem maradhatnak felügyelet nélkül... Folytassák a nagytakarítást! Némelyek közbekiabáltak: végeztek! – Sebaj! – elménckedett – könnyítsék meg a személyzet munkáját, lássanak neki a tantermeknek, laboratóriumoknak, dolgozóknak, és a... nevelők különszobáinak!

Expozéja közben Huru a mellét verte.

Libucnak nem sikerült Elvira közelébe férkőznie. A megkésett hatodikosok levesüket kanalazták, amikor Huru, hogy hatalmát csillogtassa, felsorakoztatta és elvezényelte a nyolcadikosokat. Mióta más hálóba költöztették, Libuc kizárólag a tanórákon, csatlakozhatott hozzájuk.

Rosszul telt a délután, pedig a nevelő egyszer sem mutatkozott az udvaron. Nem féltek tőle különösebben, csak a bizonytalanság feszélyezte őket, hogy bármikor a helyszínen terem, és mindent megtud arról, amit tennének... Libuc szünet nélkül ásott, hogy kényelmesen gondolkozhasson. – Az anyád kosztjáról csámcsogsz... vagy Elviráról – heccelte Kaja némi tisztelettel, melynek jeléül ő is tett-vett körülötte. Cimbi duzzogott, mert Kaját nem érdekelte, hogy megbüdosödnék a napon a dögök, lefújta az egértemetést is. – Meg ne próbáljon senki Spartacusékhöz piszkálni! – ordította színpadiasan. Reklámfogása bevált: uzsonna körül leszállingóztak a lányok. Azt mondták, szőnyeget porolni. Csak a kicsiket hozták kirázni, mert a nagyokat porolni kellett volna, és hát... – vihorászták – hallották a díszítés hírért... Fogadásból felsősök is lógtak el szilenciumról, hogy saját szemükkel láthassák Spartacusékat. Csucsujocóék pusmogtak, duzzogtak. Kaja vagy Libuc elé szoktak állni, tegyen köztük igazságot, de most külön ágyáson dolgoztak, viszályukba nem avattak be senkit, Pujuci cselekedetei szokásosan balul

ütöttek ki: elszórta a magokat, összecserélte a szerszámokat, nem ásott elég mélyen... Ülepét megszámlálhatatlan rúgás érte. Cimbinek mindegyre eszébe jutott a bubofióka. Egész nap feléje se nézett, enni sem vihetett neki...

Reggel, mire Huru magához tért, megkezdődött a tanítás. Sietve szellőztetett, rendet csinált a szobájában, eltüntette az üres üvegeket, aztán rohant, hogy átadja a szolgálatot. Előre meg szokta írni szolgálati jelentését. Tapasztalata szerint nem történhet semmi rendkívüli. Esetleg Cimbivel, ha túlságosan fölzaklatták az előző nap eseményei. Föl kellett volna költenie – latolgatta. – Vagy mégsem?! Ha becsinált, patáliát csapnak a mosónők, kezd kérdezősködni az öreg: miért nem kísérte ki? miért nem...? Megbogarássza a jelentést, percről percre elszámoltatja. – Nagy adu a fizetésemelés!... – sóhajtotta, és indult a hatodikosok hálója felé. Meglepődött, hogy Cimbi ágycát rendben találta, de nem sokat elmélkedett a kirívó eseten. Váltótársának szabadkozott a késésért, és megígértette vele, hogy nem teszi szóvá. Megnyugodva somfordált le a konyhába, hogy a szakácsnőtől valami harapnivalót szerezzen. Nem akart a vezetőségi irodák előtt elmenni. Úgy okoskodott, elkerüli a találkozást... túl jó az öreg intuíciója. Az udvar felé került, nehogy szembemenjen vele és kérdezősködjön. Szamba veszi, milyen munkát végzett nélküle a banda... Eszébe jutottak a patkányok. „Eszem előbb – szabott magának fontossági sorrendet –, ráérek irtani szünet után... Elvirára ügyis rázártam az ajtót.”

A megpattintott pinceajtóból mintha elugrott volna valaki. Megnyikordult a rozsdás vassarok. Valamelyik lógós... alsós lehet... felsősöknek biztonságosabb a maguk pavilonja... Kaja... Más nem merészel... esetleg Libuc... de ő most nem kockáztat: hazakészül...

A rejtőzködő levert egy faládát.

– Nyugi, apafej! – szólt rá vaktában Huru. Vigyorgott. Megköszöri kizáratt torkát, és irány a konyha!

Pár perc múlva csengettek. Nagyszünet következett. Csucsujocóék kulcsra zárták a tantermet. Teljes egyetértésben hagyták el. Történnie kell valaminek, mert kora

reggel a mosdóban Pujuci füle hallatára, az ő fülkéje előtt Kaja megfenyegette Cimbit. Az okot csak találgatták, mert a fültanú sem tudott semmi pontosat az előzményekről. Ettől függetlenül kotyogott mindenkinek: sorra bizalmaskodott a hatodikosokkal. Libuccal sem kivételezett, pedig az eminens lehurrogta, hogy őt nem érdekli, hazakészül... Magányosan magolt, fel-alá járkálva a sétányokon. Elvira nem volt vele; állítólag gyengélkedett. A többi lánynak sok megbeszélőnivalója lehetett: súgtakbúgtak. Az első tíz percben nem történt semmi rendkívüli. Pujuci úgy vélte, legjobb ha felmászik a porolóra: a magaslatról szemmel tarthatja a vezérét és a megfélemlített Cimbit.

Kaját későre vette észre: már a poroló, azaz feléje igyekezett. Először megrémült, hogy kíváncsiságával magára haragítja a vezért. Gyorsan lekúszott. Combjába, tenyerébe szálkák fúródtak; a tegnapi díszítés szegei lehasították a nadrágját. Semmivel nem törődött. Közvetlenül a vezér mellé huppant. Máskor megtorolta volna Kaja ezt a merészséget – most rá sem nézett. Pujuci furcsállotta közömbösségét. A vezér vérző arcára szorította kezét. Megállt, gondolkozott, aztán visszahátrált a sövényig. Az épület hátsó szárnya felé kémlelt, habár maga is abból az irányból jött. Ott volt a pincelejárát, tőle balra a konyha és a raktárak... Pujuci elláthatott volna odáig, ha le nem száll páholyából. A magas sövénykerítés ugyanis kettéosztotta az udvart. Igazgatói rendelet volt, hogy szünetekben a növendékek az otthon udvarának tágasabb részében tartózkodjanak, ahol a poroló, a szeméttelp, a kert és a sportpályák is voltak. Senki nem figyelmeztette az ácsingózókat, nem is tudhattak mindnyájan a mosdóban történekről, Kaja mégis hirtelen az érdeklődés középpontjába került. Arca vérzett, összekente ruháját, de mit sem törődött vele.

Megszólalt a csengő. Vége a szünetnek. A szolgálatos nevelők sorba állították csoportjaikat; vitték őket átöltözni a veteményezéshez. Mire lejönnek, dűlőre jut a dolog – tárgyalták a nyolcadikosok. Libuc észrevette, hogy Huru nem került elő. Megtörtént már vele néhányszor, hogy napokig nem tudott szabadulni „vendégeitől”. Ösz-

szecsukta a füzetet és körülnézett: bandáját kereste. Csucsujocóékat észrevette; intett nekik: oda, hozzá! Félénken közeledtek, azt hitték, megfeddi őket, hogy mit keresnek az udvaron. Pujuci észbe kapott, és a korelnök intésének ellenére visszamászott őrhelyére. Cimbi nem volt még ekkor sehol. Libucban csak most tudatosodott, hogy a porolóról eltűntek a patkányok.

– Álljatok sorba! – rivallt az elválaszthatatlan pötömökre. – Nekünk is fel kell menni! Cirkusz lesz, ha Huru lenn talál!

Engesztelően tette hozzá mellékes aggodalmát: még fejre esik az a hülye Puju!... Kaja örök kivétel volt; nem várhatták, hogy csatlakozzék hozzájuk. Ők kanyarodtak a sövény felé. Szinte beleütköztek a síró Cimbibe. Az ő arca is véres volt, ráadásul csupa maszat.

– Á-állat! – brünnyögte Kajának. – Ne-nem fértél el tőle?!... Na-nagyon nagy hős vagy!... Me-megmondom itt is!...

Kaja horogütése elhallgattatta; kezéből kiesett a bagolyfióka, melynek elmetszett nyakából csöpögött a vér. Szárnyai mint törött legyezők kerültek szét a porban.

– Megszegted a parancsom – állt Cimbi elé Kaja terpeszben, mint a filmbeli vagányok. Higgadtan leckéztette: – Megkaptad a részed!... Egérben, és többet, mint a többiek... Erre te kegyelmet gyakorolsz... Spartacusékon!

– Dögök voltak! – szólt közbe Csucusu.

– Kuss! – dörgött Kaja. – Nem mondtam, hogy az angyali kar!

– A-az arcod még ők sem gyógy-gyógyítják meg – macskodott Cimbi. – Ö-örülök, hogy összekarmolt.

– Ahogy elnézlek, megfizettél szépen érte. A te pófád sem különb – magyarázkodott Kaja.

Jocó röhögni kezdett. Kaja bepörgött dühében. Ráugrott Jocóra, ütötte, ahol érte. Pujuci feljajdult a porolón; más hang nem hallatszott, csak az ütések tompa puffanásai. Csucusu nem bírta tovább nézni. Hátulról Kajába csimpaszkodott. Kapott ő is, hogy csúszott a földön.

Jocó hamar kikészült. Pujucinak, Cimbinek nagy gyakorlata volt a szenvedésben, de őt röhögős kedvének kö-

szönhetően mindeddig még a felsősök is megkímélték. Könyörögni kezdett:

– Édes Kaja!....

Rúgás. Jocó nyögött, aztán megint: – Édes Kaja!...

Újabb rúgás, sípcsonton. Felvisított, rátért a lényegre:

– Megmondom, mit láttunk... – bökte ki kétségbeesve.

– Á-árulók! Ti-tti vezettétek nyo-nyomomra! – kiabálta sírva Cimbi. Felugrott, hogy nekimegy Jocónak. Kaja mellbe lökte. Estében megharapta a nyelvét. A fájdalomtól eltátotta száját; nyála, melyet arra gyűjtött, hogy leköpje Jocót, végigfolyt az állán, csepegett a tegnapi patkányvértől rozsdás homokba.

Jocó váratlan vallomása szöveget ütött Kaja fejébe.

– Mikor? – kérdezte tőle mogorván. Még közelebb lépett hozzá, rúgásra készen. Zsebre dugott kézzel, kérkedve intett Csucsunak, vajon igazat beszél-e társa. Elértette a csöppség ellenséges hallgatását, akinek elszánt arcáról lerítt: beszélni nem fog, de hazudni sem hagyja Jocót.

– Az éjjel... – folytatta Jocó – szóval... mi nemigen szoktunk lábat mosni, Cimbi viszont...

– Hazudik – tagadott vaktában Cimbi. Libucra pislogott: az ő kedvéért, szimpátiából tette.

Jocó közben lehiggadt. Igyekezett kipakolni, nehogy ingerelje Kaját.

– Az este Cimbi mindent másképp csinált, mint szokott... Mostanában nagyszünetekben sincs idelelni a hátsó udvarban. Feltűnt nekünk, hogy csengetés után késik. Elkértük a kulcsot a nevelő elvtárstól, hogy lejöhessünk utánanézni... Semmid nem veszhet el – térdelt föl, hogy meggyőzőbb legyen. Attól félt, hogy azért kap, mert elhagyták az osztályt. Kaja a combjába rúgott:

– Nyald ki, de nem most!

A hatás kedvéért tette, aztán hallgatta tovább.

– Cimbi hamar fekszik, különben álmos marad... Tudod, éjfélkor költi a nevelő... Na, az este kibicelt a kártyásoknak... Annyit járt ki s be... Szerencsére, Libuc nem vette észre, mert csak hasalt az ágyán és bámulta a semmit.

– Fájt a hasam – védekezett Cimbi.

– Csucusu meglesett... Nem a budira jártál! Az udvarra akartál menni, csak túl éber volt a kapus... Eszünkbe jutott, hogy kint maradtak az egereid. Mikor a nevelő elvtárs szobájából...

Kaja lehajolt, pofon vágta a vallomástevőt: – Ez a nevelő elvtársért!

Jocó helyesbített: – Mikor Huru szobájából lehallatszott Elvira... az a zaj. Libuc azt meghallotta; mondta, oltuk el a villanyt. – Kaja rápillantott a sápadt eminensre. Hozzá intézte szavait, de mindenkihez szólt, látszólag felháborodva: – Spicli ez vagy mi?! Mit ötölsz?! Nem te köpsz az igazgatónak?! – ordította Jocót pofozva. Kifáradt; legyintett: nem valószínű!

– Ne-em – mentegette Jocót a magasból Pujuci. Persze, utólag tette, hogy elterelje magáról a gyanút.

– Veled később számolok... Van a rovásodon! És sejtem, miért vagy olyan biztos a dologban – figyelmeztette a vezér.

Pujuci azonnal lemászott a porolóról. Önként. Kaja folytatta a vallatást: – Mi volt az éjjel, Jocóka?!

– Huru nem költötte Cimbit; be se jött a szobába. Mindenki aludt már, mikor Cimbi – aki nem nyughatott, mert a patkányozástól biztos becsinált volna, ha túl korán fekszik – kiszökött a hálóból. Gyorsan felráztam Csucusut. Alig akart jönni; nagyon álmos volt... Cimbit már nem érhattük utol... Eszembe jutott a lányvéce: ha felcsimpaszkodunk a fűtőtestekre, biztos lehet belülről is kukkerezni...

– Nagyon okos – méltányolta Kaja az ötletet, mert csak port rúgott a térdeplő Jocóra.

– Ne-nem láttatok!... Ha-hazudsz! – tiltakozott Cimbi, elég erőtlenül.

– Ide jött. Kezében volt az iskolatáskája. Összeszedte bele az egereket, aztán nekilátott a patkányoknak.

– Spartacuséknak... – bólogatott Kaja. Intette, hogy gyorsabban. Hamar átöltöztek a kíváncsiskodók; az udvarra néző ablakoknál nagy tolongás volt. Nemsokára kezdődik a veteményezés.

– Mindjárt itt lesznek a nevelők – szólt közbe Libuc.

– Si-sietsz haza, mamihoz, u-ugye?! – hüppögte elkeseredve Cimbi. Kaja ösztönzően rúgott Jocóba, hogy folytassa.

– Kétszer fordult... a transzformátorig és vissza... betette a patkányokat az üregbe. Odacipelt egy lapos követ is... talán hogy elfedje őket.

– És a bagoly? – kérdezte Kaja.

– Lejárt a pincébe is Cimbi?! – ripakodott rá. Ezúttal Csucusu is értelmetlen képet vágott.

– Oda nem – állították egyszerre mindketten.

– Megjött a hangod, Cinege?! – csúfondároskodott félvállról a vezér.

– Na-nagy madarásznak ké-képzeled magad – sírta el magát dühében Cimbi. Tenyerébe fektette a bagolyfiókat. Nyolcadikosok szállingóztak a sövénykerítéshez. Közeledni – Kaja miatt – nem merészeltek. Láttukra Cimbi felbátorodott.

– A-az arcod s-sose gyógyul be – közölte diadalmasan, és a Kaja szemébe nézett.

– Hozzátok ide Spartacusékat! – rendelkezett Kaja. Senki nem mozdult.

– Puju! – üvöltötte dühösen a vezér. – Mozgás! – rúgott újra Jocóba.

– Ne haragudj rájuk! – kérlelte váratlanul Csucusu. – Ha van még élő patkány, víz alá nyomom én Cimbi helyett. És el is ásom őket... Akárhogy undorodom... Az egereket is, ha akarod!...

– Ne habogj! Pláne hülyeségeket! Az egerekről gondoskodott Cimbi. Adott belőlük az éjjel a bagolynak. Nemrég tízóráiról is gondoskodott. Volt egy kis összetűzésünk... – tapogatta arcán a sebet. – Tudtam én mindent Jocó nélkül is... Csak érdekelt a vallomása. Nincs nálam éberebb alvó; a sarkatokban voltam egész éjjel. Szivarozni voltam ma a pincében... Nem bántottam volna a bagolyt, ha félelmében Cimbi nem hussantja a szememnek.

Hozta Pujuci a patkányokat. Mindkét kezében kettőt. Utálkozva eltartotta őket magától.

– Mit finnyáskodsz?! – ripakodott rá Kaja. Utána gyorsan igazat adott neki: – Te gyorslábú vagy és szolgálatkész – dicsérte –, más megbízatás illet. A nehezét átadod Csucsunak. Jó a kondíciója, eleget ásott... Te elszaladsz a műhelybe, és kérsz egy nagyobb kalapácsot.

Gondolkozott, hozasson-e még valamit. – Maréknyi húszas szeget is... El ne felejtsd: a nevelő elvtárs kéri! A ne-ve-lő elvtárs!... – hangsúlyozta.

Pujuci elszaladt. Nem jutott messzire; megtorpant, visszahunyorított: – Huru nem jött le a sorakozóra!

– Hülye – morogta Kaja félhangosan. – Te csak mondd, amiben megegyeztünk – nyugtatta meg.

Libuc szeretett volna véget vetni a jelenetnek. Egyre többen bámulták őket.

– Ne intézkedj Huru nélkül! – próbált meg szembe szállni Kajával. Első ízben tette, elég erőtlenül. Mentségül elmarasztalta a nevelőt.

– Részeg volt tegnap...

– Az ma is – válaszolta Kaja. – És roppant elfoglalt... Elvirától se hall, se lát... Te hazakészülsz... Én kell igazságot tegyek; más nem számít a bandában... Nincs kedved hihogni? – kajánkodott. – Tegnap sem hallottalak... Egyébként... Cimbi nagyot vétett ellenem... – tapogatta vérző arcát. – Nem is tudom, hogy írjam meg a bátyámnak – sajnáltatta magát. Aztán témát változtatott: – Egyetértesz Cimbivel, hogy embert is megbír ez a poroló?

– ...?

– Pujuci fölmászott rá... Eszerint...

– Talán... nem tudom... – hebegte az osztályelső.

– Nem szoktál te bizonytalankodni – csóválta a fejét Kaja. – Kitűnő bizonyítvánnyal ne akadozzék az ember! Az ilyesmi kötelez! – dorgálta. Mintha Hurut idézte volna.

Csucusu elhozott minden patkánytetemet; Kaja lába elé pakolta őket. Mikor végzett, kezét a szájára szorította és elrohant. Jocó belefeledkezett az elhangzott dicséretbe. Sugárzott örömeiben. Jobb kéz felől állt, szorosán a vezér

mellett. A sövénykerítésnél feltűnt Pujuci. Messziről elkezdte a beszámolót:

– Kérdezték, mire kell... Mondtam, történelmet játszunk, patkányosdit... Azaz Spartacust. Leröhögtek, pedig kitaláltam, ki lesz az!

Jocóval átellenben, baloldalt állt meg, mint egy igazi szárnysegéd. Kaja intésére közrefogták Cimbit.

– Kétoldalt patkányokat szegezzetek!... A bagolyt lehet a kezéhez. Annyira ragaszkodott hozzá!...

HAJ, MIKULÁS, MIKULÁS!

Drága Fiam!

Megkaptam múlt hónap 18-án keltezett leveledet. Rosszkor beszéltünk telefonon, de ne nyugtalankodj! Már kezdek jobban enni. Mancika hozza a kosztot, diétásan fuserál híg lebbencseket, tömény szószokat. Állítja, hogy főztje tartalmas és táplálóbb, mint az étkezdei. (Sajnos, oda sem mehetek, Dr. Csekével sem találkozhatom, csak ha levizitel.) Első nap, mikor elmaradtam, kasszás Manci bekopogott. Csak ötvenéves. Messze lakik; erre bontanak, mégis eljött záróra után. Kértem, míg Cseke vizsgál, maradjon a konyhában. Tiltakozott és bejöhett. Ma véget ért a böjtöm. Az Igazgató ez évre is felkért. Levélben erről ennyit. Estére várom Dr. Csekét. Kár, hogy üdvözléssel – tekintsd annak levelem – késni fog Mikulás. Csókollak: Apád.

„Öregszel” – figyelmeztette fennhangon magát. Múszáj volt engedelmesen végigdőlnie az ágyon. Felpockolt fejfelé várta, hogy látásából kihunyjanak a csillagok. Farkasszem nézett a fény felé. Odakinn le-lecsapott a földkaparó karmantyúja, duzzogott-tolatott két földgyalu. Felgyorsult a bontás: elnyílt a külső Lengyel utca. A minap lecsapták a házak kalapját. Csupasz ormaik miatt oly riadtak! Lakóik sehol. Kacatok éktelenkednek a csirizes sárban – huzatos az egész városrész. Kapkodják fejüket a járókelők, kétrét görnyedve lovagolnak a szélhullámokon. Fölöttük kirreg és kúszik az emelődaru: majd belefúl a törmelékárba.

Az öreg megigazította remegő szemüvegét. „Nyugtalan porta” – hetvenkedett magában riadtan. Hirtelen büszke lett fia távoli biztonságára. Erőt gyűjtött a fölkeléshez. (Fekve a réginek érezte magát.) Lassan felült, a lajstromokért nyúlt. Orvosságai közül pár tégely áldozatul esett tétova mozdulatának; zörögve legurultak az ágy alá. Megköszörülte torkát, a faliórára pillantott, és oktatóan kántálni kezdte a vétségeket.

Hiba nélkül fújta, ki rágja a körmét, ki rángatja mások fütyüjét, ki szarka s ki júdás. Az Igazgató adatainak

alapján, „bünöcskék” szerint készítette a gyereknévso-rokat. Módszere tökéletesítette memóriáját. „Valamikor ba-ráti alapon mikuláskodott, évente friss gyapjúszakállat tépett magának, öltözékét András-naptól szellőztette. Elő-fordult, hogy izgalmában összekeverte a vétségeket vagy az intelmeket. Idővel egyre több megbízást kapott. Egy december negyedikén az Igazgató kényszerűségből kérte segítségét: megbetegedett az Intézet illetékes Mikulása. „Jövőre jubilálok” – emlékezett, de belefáradt. Vissza-dőlt.

Várta, hogy dél körül feltűnjék a piros ételhordó, fű-ródjék bele a Lengyel utca hasadt panorámájába, nőjön-nőjön, közelítsen a földhányásokon, Mancika sétáljon át a sártengeren... tudta, hogy a nő siet. Nem várja, hogy ő elébe csoszogjon. Kopog, kiáltva tudakozódik hogylété-ről; utasítja, hogy szellőztessen, és megfeddi, ha pizsamá-ban találja. Viszi az előző napi edényeket. Utána bizony-talanabb a világ; kegyetlenebbnek látszik a huzat. „Koszt-ja silányabb, mint az étkezdei...”

Ebéd után az öreg elővette fia kamaszkori hátizsákját. Lekefélte róla a penészvirágokat, hogy belegyömöszölje kellékeit. Restellte gyér szakállának poros fehérségét. Pi-ros köpenye megfakult, erős naftalinszagot árasztott. Ba-kancsát elő sem vette. Helyette kalucsnit húzott. „Ré-gebbi, mégis hiteles: mikulásos.”

Míg készült, le-leülőgetett. Szemüvegét, ingnyakát fel-váltva igazgatta. Fulladozott, pedig a ház körül tágult a tér. Le kellett volna dőlnie, de sürgette az idő: nemso-kára indulni akart. Ha – mint kopasz órafigurák egész-kor – a Lengyel utca sarki cukrászdájába betipegnek a gyerekek, észrevétlen juthat az Intézetig. Míg visszatér-nek, kényelmesen beöltözhet – bizonygatta volt az Igaz-gató.

Hátára vette a zsákot, kalapot tett, és a fogasról le-akasztotta szép ívű, kampós meggyfabotját. Olykor azt hitte, elfelejtette az orrukat piszkálók névsorát.

Indult.

A kapuból kétszer tért vissza. Benn, a tükör mellett felejtette azt a régi virgácsot, amin egy krampusz vigyor-gott. És az ágyon a fiának címzett levelet. Melléje be-

szuszakolta a bűnlajstromokat és személyazonossági igazolványát. Az utcán úgy érezte, őt fenyegeti a földkaparó; ha tehetné, sárba préselné az úthenger; acsarog rá a daru, mint Dr. Cseke, ha rosszal valamit. „Leginkább a rombolást. Na meg a huzatot.” Belegázolt a sármasszába.

Dülöngélve állt meg a Pillangó-közben – azon a helyen viszonylag tiszta volt a járda –, egy magányos postaládánál. Nekitámaszkodott, míg kilépett sáros kalucsnijából. „Uraljuk a terepet.” Leemelte hátizsákját, a virgácsot a hordkeret és az oldalzseb közé csúsztotta. Sárcipőjét gondosan beállította a láda állványai közé. Zsebéből előrángatta a borítékot. Nagy nehezen lehajolt, és úgy tette bele lábbelijébe, ahogy az ajándékokat szokta. „Haj, Mikulás, Mikulás! Haj, Haj!”

Hamar eltámolygott onnan.

Mire a gyerekek visszaindultak a cukrászdából, sercegő, kemény pelyhek potyogtak az égből. A járókelők örültek: legalább befedi a sarat.

Kedves Lőrinc!

Teljesítettem kérését. Már korábban próbáltam fölvenni a kapcsolatot édesapjával – hasztalan. Előbb telefonon, majd – mivel a készülék foglaltat jelzett – fölgyógyulásomat követően, személyesen érdeklődtem öreg barátom után. A Lengyel utcát és környékét szanálták – senki nem tudott útbaigazítani. A rendőrséghez fordultam. Egyébként december negyedikén, a kora délutáni órákban az Intézet Igazgatója is érdeklődött felőle: számított rá, a szerződéses Mikulásra.

Eltűnését bizonyára hivatalosan is közölték önnel. Én szeretném hinni, hogy életben van. Különcsége elfogadható magyarázat lenne rejtőzködésére.

Fényképfelvételt nem küldhetek az ön szülőházáról – a vidéket ugyanis szétverték. Új utakat vágtak, más nevéket; elterelték a folyót, melynek partján típustömbök meredeznek. Számításaim szerint az önök udvara a villamosgarázs területe; házuk helyén benzinkút áll. „Haj, haj!” – mondaná édesapja.

Mellékelem ezt a szolarizált fényképet. Fiatal képzőművész ismerősöm új technikával kísérletezik – ő készí-

tette a tanulmányt. Elbeszélése alapján úgy vélem, valahol az ön szülőháza közelében. Kinagyított változatán jól látszik a környék postaládáinak jellegzetes cirádája... Bizarr csendélet, nem?! Hasonlóan régi hátizsákom nekem is van. Legnyugtalanítóbb az ágacska. Bogos, fejlett rügyek meredeznek ezen a virgácson – a hó miatt bátorodom így nevezni –, mint az édesapja tükre mellett, azon a régin. (Talán az öné volt?) A szög nem a legsze-
rencésebb; pár fokos eltéréssel határozottan állítanám: az a parányi pontocska ott jobb középben: krampuszfej!

Lehet, hogy elragadtattam magam?! Bocsásson meg: az egész oly hihetetlen számomra!...

Szívélyesen üdvözli:

Cseke Vilmos

MATYORKA DENSZ

Szélcsend volt és metsző hideg; faggyal búcsúzott az esztendő. Kőkemény göröngyökön, a kerítés tövében toprogtak a virágárosok. Dél felé áron alul kínálhatták fóliás csokraikat. – Kevés a látogató, hiába lesz kivilágítás! – sóhajtoztak. Üzletüket rontották a burkolatköveken rögtönzött pultok, a kerítésdarabokból tákolt lacikonyhák, a tálcás mindenesek forgataga. E merész vállalkozók kitálták, hogy a belvárosi konkurrencia elől erre a környékre húzódjanak.

– Szükség szokást szeg – vigyorogtak a virágárosok ellenséges pillantásain. Némi kegyeletből és mert tartottak Matyorkától, a temetőörtől, halkabban kínálták áruikat. Tömény alkoholt csak sült kolbásszal árultak. Sípok, kürtöket jóval később, estefelé vettek elő a csecsebecsések, akik váratlanul nagy sikert arattak: vásárlóik, a szabadosabb temetőjárók kapva kaptak az alkalmi cikkeken, a zöld halálfejekon, szemüveges szörnyeken, bibircsókos krampuszokon. Leghamarabb a bíbor hóhérsipkák keltek el. Igénylőik hajbakaptak az utolsó darabok tulajdonjoga fölött. Az elégedett vándorárosok töméntelen szerencsepénzzel, konfetticsővel és szerpentinbodrokkal engesztelték ki a kesergő virágosokat, valamint a tartásos temetőlátogatókat, akik közül némelyekre utóbb mégis sikerült fél áron rátukmálni egy-egy szelídebb maszkot: báránfejet, bús szamarat, kócszakállú herceget vagy kopasz öreget.

– Micsoda népség! – dühöngött az őrházban Matyorka Mózes.

– Szilveszter van! – csendesítette az anyja. – Ünnepek után, meglásd, elvonulnak... Matyorka hümmögött. Nyugtalanul járkált fel-alá az üvegezett verandán. Az öregasszony a nyomában csoszogott. Kémlelték a derült égboltot; havat és enyhülést reméltek, mint odakinn az árusok, akik hosszas tanakodás után egymásrabízták portékáikat, és csoportosan, egy-egy tősgyökeres virágoshoz csapódva bekérezkedtek az őrházba melegedni. Tétován szabadkoztak a temetőpásztornak: nincs sár, nem piszkolnak... Fogadkoztak, hogy keveset maradnak. Harapós

kedvében volt az ör; válaszra sem méltatta őket. Behúzódott a nappaliból nyíló kuckójába. Tett-vett munkasztalán – szemlátomást dühítette a papírmunka.

– Nézdegél kalitkájából – tréfálkoztak láttára a kint fagyoskodók. A bentieket a nappaliba tessékelte az öregasszony; kopott karosszékeket tolt eléjük. Biztatására helyet foglaltak. Fia mintha csak erre várt volna – magára kapta csíkos felöltőjét, és szó nélkül elrohant. Delet harangoztak.

– Kínozza a front... – mentegette az anyja. – Annyi baj van, annyi! – ismételte, de részletekbe nem bocsátkozott. Az ablakhoz osont, hogy követhesse tekintetével a távolodó alakot. – Bejárja a kertet... Ünnepi kötelezettség... Húsz perc alatt végez... Mindjárt itt lesz...

Hogy kiköszörülje a vélt sértést, teasüteménnyel kínálta a vendégeket.

– Mózeske kedvencei – érzékenyült el. Attól tartott, félreértik; fia sohasem bocsátotta volna meg, ha nevetéssé teszi. – Hazavárjuk az unokámat; ő is Mózes. Az utolsó Matyorka – mosolyogta. Zavarában ropogós kötényének fodrát gyűrögette. – Egyébként sofőr... Délen dolgozik, bármelyik pillanatban betoppanhat. Nélküle nincs igazi ünnep, pedig elütött a családtól: nyughatatlan, akár a szegény anyja volt...

Melegedő lélekkel hallgatták az árusok. Bólogattak: ismerik a fiatalembert. – Sok baj volt vele mint gyerekkel... Hiába nevelte szigorúan az apja – bizonygatta Matyorkáné.

Felállt, bement a konyhába, megkavarta az ételt, és félrehúzta: Bekukkantott a lerbe, takaréokra állította a gázt, kitekintett az ablakon, jön-e a fia, aztán visszajött, leült maga is. Látszott rajta: szívesen beszél. Hamarjában ismertette a szilveszteri menüt. Szerette volna, ha illatát máris dicsérik. Elhallgatott, várt. Habcsókokat ropogtattak szótlánul a vendégek: lesték a folytatást. Tűrhetetlen volt a csend.

– Egyszer majdnem kilakoltatott bennünket a Kerületi Tanács – mesélte az öregasszony. – Felfüggesztették a fiam állását; bajba kevertük Jónást, a kőfaragót is. Évekig nem köszönt nekünk. Maguk elég fiatalok, bár azért

hallhattak az esetről... – fürkészte az ismeretlen arco-
kat, nehogy untassa őket. Tétován emlékezett: – Mózes-
ke tizenéves volt... Rábíztuk az őrséget... Csak néhány
órától volt szó... Mert lagzi volt a telepi vendéglőben.
Közeli rokon volt a vőlegény... mondtuk, muszáj el-
menjünk. Az új sírok helyén, a nyugati részen akkor
még veteményes volt, felesben műveltük a kőfaragóval.
Meleg volt Szent Mihály hava, ittfeledkezett a kánikula
– dörzsölgette aszott kezecskéit. – Olyan termés volt,
hogy azzal hengegtem komaasszonyomnak a vendégségben,
sírhelyet veszek a fölösleg árából a főkertben, és megcsi-
náltatom a társbérllővel!... Jó hangulat volt; sok fiatal...
rengeteg tánc.

Matyorkáné megigazította tarkójára csavart kontyát,
aztán folytatta: – Mózesem jól érezte magát. Halogatta
az indulást, mi meg a menyemmel nem erősködtünk. Sö-
tétedéskor felálltam. Búcsúzkodtunk, de időbe telt, míg
valóban jöhettünk. Riadalom, tolongás volt az utcákon.
Hazáig sodort a tömeg. Mintha halottak napja lett volna
a temetőben: fényárban úszott az osszarium, a cinterem,
még a történelmi sírok is. Szétszórtan fényecskék vilá-
goltak. A fiam hívta fel rájuk a figyelmünket. Nem hit-
tünk szavainak – mindketten rosszul láttunk, én ráadá-
sul farkasvakságban szenvedek. Gondoltuk, Mózes ros-
szul tájékozódik; megtévesztik a telepi házacsákák lámpái,
vagy szokása szerint ugrat minket: odahaza, még indulás
előtt meggyújtotta a díszlámpákat, hogy kedvére rémít-
gethessen. Valaha jó kedélyű volt – sosem tudta az em-
ber, mikor ravaszkodik. Hajunkat arcunkba fújta a szél,
az apró fénypontok azonban – mondogatta a fiam –
meg sem rezzentek.

– Nem egyszerű gyertyafény, nem is díszlámpaké, az
biztos – szögezte le. Ahogy befordultunk a sarkon, der-
medten rebegte: – Ég a Bokros...

A szegényfertályt értette, ami kívül esett a régi fa-
lon.

– Pityókos! – nevetgéltek a menyemmel, bár a so-
kadalmat magunk sem tudtuk mire vélni. Mózes meggyor-
sította lépteit; csodálkozva apróztunk a nyomában. Tűz-
oltó-autók szirénáztak el mellettünk. Az ügyeletes tiszt
sehogy sem akart beengedni a kapun. Kilétünket kellett

volna igazoljuk, de iratainkat nem vittük magunkkal. Végül Jónással, a kőfaragóval szembesítettek. Alig ismert meg bennünket: szempillája, szemöldöke lepörkölődött. Ő irányította a tűzoltókat. Utólag hallottuk, mennyit segített... Rajtunk is; nélküle nagyobb lett volna a kár. Leégett a Bokros. Sok fa kidőlt – néhány kripta megsérült. Legjobban az elhamvadt kopjákat sajnáltuk... Nem kételkedtünk a tettes kilétében, csak az ok tűnt számunkra érthetetlennek. Kit akart ez a gyerek ijesztgetni?! Mert tőköt lopott a Jónás kert részéből, s a mester féltve őrzött faragó-szerszámaival csinált belőlük lámpásokat. Napokon keresztül dolgozhatott, és mi semmit sem vettünk észre... Néhány eldőlt közülük – ebből lett a baj...

Mózeskénknak hűlt helye volt – hasztalan kerestük, mégis feltűnően nyugodt volt a menyem. Rögtön tudtam, hogy ismeri fiának a rejtekhelyét, de kíméli, nem akarja „kiadni”. Az apja fogadkozott, hogy ha kézre keríti, kinyújtóztatja a gézengúzta. Mint igazi Matyorka, dühében feltétlenül szavának állt volna, főleg a jegyzőkönyv aláírása után. A tűzkárért és a felmerült költségekért ugyanis minket tettek felelőssé... odalett, sőt elég sem volt a termés jövedelme; évekig törlesztettük adósságunkat. Sír-helyet csak az idén vehettem – panaszkolta elkeseredve az öregasszony. Szaporázta szavait – láthatóan sok mondanivalója volt még. Fia bármikor visszatérhetett az örjátról, és nem szerette, ha anyja családi ügyekről sutyputyolt.

– Mózeskét, mint szándékosan gyűjtogató bűnözőt – korára való tekintettel – eredetileg javítóintézetbe javasolta a szigorú parancsnok. Valahogy kiengeszteltük, de kikötötte, hogy soha nem akarja viszontlátni a városi honvédelmi parádékon, holott ez még ma is minden ifjú számára kötelező. Figyelmeztettük az ellentmondásra. Milyen dühös lett! Kitiltotta a városból. És micsoda feltételezt szabott! Azt ordította, visszajöhet végleg a gyermek, ha szabadidőközpont lesz a temető helyén. Csúfot űzött az őseinkből! – méltatlankodott Matyorkáné szenvedélyesen, aztán visszatért az őrnagyra.

– Elhatározásához tekintélyének kedvéért ragaszkodott. Oly makacsul, hogy szavunkat adtuk: idegenben is-

koláztatjuk, dolgozni is ott fog majd, csak ne továbbítsa feletteseinek az ügyet. Ezért járattuk délen iskolába... Nyolcadik éve, hogy idegenbe kényszerült a drága! – sírdogált az öregasszony. – Nem szeret írni – soha nem kaptunk levelet tőle...

– Unják? – kérdezte kedvesen, bár igenlő válasz esetén is folytatta volna beszámolóját. Hallgatóinak figyelmét hálás sóhajjal honorálta. Megszusszant, és tovább mesélt: – Első alkalommal képeslapot küldött... Az ottani piacteret ábrázolja – megvan valahol. Utána hetekig semmit nem tudtunk felőle... . Súlyos beteg volt már a menyem. Félrebeszélte; minduntalan vele veszekedett. Mondtam a fiamnak: nincs nyugta – nem tud meghalni... Leutaztam délre, Mózeskénkhez. Egészséges volt, élte világát. Pénzt ígértem neki, csak rendszeresen telefonáljon. Rákapattuk valahogy. Azóta hív hétfőnként, a mi számlánkra...

Az öregasszony félbeszakította elbeszélését; kiszaladt a konyhába. Csörömpölt a fedőkkel, szürcsölve kóstolgatott. Közben tele szájjal biztatta vendégeit: – Fogyasszának egészséggel! Bátran!... Ne szerénykedjenek!

Tapintatos volt: hogy ne feszélyezze őket a túlságosan szívélyes hangnem, magáról kezdett beszélni: – Nagyon ügyes voltam... Dél sincs, máris végeztem... Semmiből négy fogás, hidegtalak, tortalapok és a tészta... Akár egy szakácművész! – dicsérgette teljesítményét. – Megint a hirdetővel bajlódik; rögeszméje a vízdíj – jelentette ki durcásan, átmenet nélkül. Ezúttal a fiáról beszélt. A virágosok ismerték a terepet: „visszajött” – suttozták az idegeneknek. Félreérthetetlen kézmozdulattal sürgették az indulást. Matyorkáné közben visszacsoszogott körükbe. Kopott sámliját a kályhához vitte. Leült; hátát a forró csempefelületnek vetette. Eltörpült magas, zavartan állingáló védenicei között.

– Félték a fiamtól, pedig nem harapós – bizalmaskodott velük. – Fejembe szállt az esszencia, addig ízesítettem – nevetgélt bocsánatkérően. – Mindentől függetlenül tudnotok kell, hogy Matyorka Mózes igaz ember... Ismerem, én neveltem. Zsebrevág valamennyiötököt, bármit mond Jónás, ez a pacer faragász. A baleset óta nem kell az ő szavára adni – gyűlöli a családjukat...

Itt lakunk a háború óta... Mert ugye a temető az én fiam élete... Ezt senki sem tagadhatja. Mekkora változások! Mind neki köszönhetően!... Kész birodalmat csinált az akkori pöttöm sírkertből! Matyorka Mózes restaurált, felekezetek szerint parcelláztatott, sírokat ásott, harangozott. Micsoda kedvvel építette a felső kápolnát, az emlékműveket... Beköttették a villanyt, a vizet... Matyorkákék nélkül még most is vakoskodnának a telepiek, pedig előkelő villanegyed!... És Mózes oly szívesen kalauzol bárkit... Ha kell, emlékbeszédet tart... Művelt emberek hallgatják, fejüket valamennyien leszegve – gondolom, áhítatból. Fiatal korában hivatalnokoskodott – kísérteties rendszeretete néhai szakmájának ártalma lehet: tökéletes papírmunkát végez. Lelkiismereti kérdést csinál a vízdíjból is... És milyen következetes! A kegyetlenségig. Szegény Mózeskénnek elvből nem engedett, a menyem rimázkodásával mit sem törődött; meg sem próbálta jobb belátásra bírni az őrnagyot. Az enyhítő körülményeket én talpaltam ki, az ő tudta nélkül... Végül csak el kellett küldjük idegenbe...

– Jön! – jelentette ki hirtelen. Megtörölte a szemét, leporolta makulátlan köténytét, és suttogva ígérgette, hogy ha legközelebb behúzódnak melegedni, elmondja részletesen, hogy sikerült jobb belátásra bírnia a parancsnokot. – Boldog új esztendő! maguknak is! – hangoztatta kedveskedve, míg a kijárat felé tuszkolta a hosszú hajú, nagyon magas fiatalembereket.

– Jókor jössz! – pattogott a belépő fiának, hogy eleijét vegye esetleges megjegyzéseinek – battyogsz, mintha a korzón reprezentálnál! Nem volt kivel meginni egy pohár borocskát! – Minden jót maguknak is. Békességet, nyugalmat!... – mosolygott a távozó ismeretlenekre, akik meglepetten motyogtak valami illedelmeset. Odakinn fölocsúdva nevetgéltek aztán, mesélték társaiknak a hallottakat. Hévvvel részletezték az öregasszony szavait, kürtszóra utánozták gesztusait. Azt, hogy megvendégelte őket, nem emlegették.

– Gyere, öreg!

Matyorka Mózeset ritkán becézte az anyja. Gyerekkorában egyáltalán; érett fővel két alkalomra emlékezett a temetőpásztor: először Mózeske születésekor, másodsor

tizennégy év múltán, mikor megözvegyült. Rosszat sejtve sandított az öregasszonyra: – Történt valami? – kérdezte.

– Éppen hogy semmi. Megy minden tovább nélkülünk vagy ellenünkre. Kufárkodnak odakinn ezek a..., mintha...

– Ne tragizáljon, anyám! Maga mondta, hogy az ünnep után elvonulnak. Állítom, hogy nem nyomtalanul, de hát... Ne nyugtalankodjék! Látom én, mi történik.

– Mi történik, mi történik... de mi lesz velünk?!

– Ha ennem ad, megválaszolok – felelte csendesen Matyorka. Feltételét elnyomta a vízcsobogás. Megszegte a házirendet; ezúttal a konyhában mosott kezét, és törülközőnek használta a tányértörölt. Anyja bosszúsan nézte, de már megterített, nem akart hangulatrontó lenni. Mózeske bármikor betoppanhatott. A hosszú asztal két végére telepedtek, egymással szembe. Matyorka imája gyors volt, gépies és... majdnem felületes. Neheztelt érte az öregasszony: – Ilyen napokon... – kezdte. Fia ránézett a gőzölgő leves kacskaringós párája mögül.

– Mintha mintás lepel csüngene közöttünk – mondta szárazon, pedig kedveskedni akart. – Maga is ilyeneket horgol... Na, Isten tartsa meg, s ha teheti, adjon nekünk jó étvágyat!

Egyszuszra felhajtotta poharát. Megrázta fejét; köhintett, aztán szórta levesébe kóstolatlanul a sót, borsot. Anyja megcsóválta a fejét; csendben kanalaztak. – Huuúú! Nem spórolt ki ebből semmit – szürcsölgetett Matyorka. – Vendégváró leves – érzik az ízén.

Az öregasszony alig eszegetett. Örömmel vegyes kétségbeeséssel nézte Matyorkát. Megtelt a szeme könnyel. Felállt szóttanul, közvetlenül mögéje. – Anyám mit őrizget itt állva?! Legalább tudja, minek tiszteleg? – hepciászkodott evés közben az ör. – Múltak-e vagy jövőnek?

– Egyremegy: manapság semmi sincs rendjén; összekeveredtek. Nekem viszont érdemes... Rászolgáltam... Ki happolná még ilyen hálásan a maga főztjét?! Tisztában van vele, kit hizlal ötvenhét éve?!

Matyorka hátrafordult ültében. Kanalát marokra fogva úgy szónokolt, mintha fenyegetőzne. – Turdest község

újonnan kinevezett temetőpásztorát. Ne pislogjon, anyám, magamról beszélek.

– Miket habogsz?! – legyintett az öregasszony nyugtalanul. Izgalmában megfájdult a gyomra. Másról akart beszélni. – Bármikor betoppanhat a gyermek!... Hogy fogadjuk?!

– Boldogan. Ahogy ő fog minket Turdesten. Hiszen mi mártírok vagyunk, az ő mártírjai. Miatta nyúzottuk az irhánkat azzal a nagy adóssággal; neki küldjük legjobb falatjainkat; rá pazaroljuk legszentebb gondolatainkat... A szentségit!

– Viccelsz? – méregette gyanakodva az anyja. Turdest foglalkoztatta.

– Dehogy. Egy temetőpásztor méltó hivatalára: halálkomoly.

– Mit izélsz?! Sírba tesznek az ötleteid! – zsörtölődött az öregasszony. Elkapta fia elől a mélytányért. Elfelejtette, hogy ünnepre terített – ugyanabba tálalta a másodikat. – Vakogsz itt Turdestről s Mózeskénkről! Hagyjuk a szilveszteri példabeszédet... Nem élhetsz szó-noklat nélkül? Más is áldoz a gyerekére – nem kell ezt állandóan hangoztatni!...

– Anyám túl sokat szónokol az érdekében! Teszi magát, hogy nem emlékszik, mit csinált...

– Minek nézel? – szipogta önérzetesen Matyorkáné. – Meszesedem, felejték... Szándékosan összezavarsz, mintha tagadnám... Tudom, hol van Turdest... Vasúti csomópont... Húszezer főnyi lakossal... Emlékszem, miért van ott az unokám. Gondolkozz más szilveszteri tréfán – húzta ki magát.

– Köszönöm, elég – szólt közbe Matyorka, mint aki vizsgáztat. Anyja elhallgatott, holott ő a felvágottakból preparált fásírtgolyócskákat sokallta a tányérján. – Maga miért nem eszik?! Őriz és méreget, mint valami ünnep-rontót! – fakadt ki.

– Rossz napod van – bólogatott Matyorkáné, de engedelmeskedett: tálalt magának is, és leült, szembe a fiával. Az utolsó falatoknál mertek csak egymásra nézni.

– Kézbesítettek ma nekem egy új kinevezést... A piszok csirkefogók!... Temetőőrnek, Turdestre. Tiszta lappal indulok –. nincs még a településnek halottja. Úgy

írja, egyelőre irányítanám az építkezést. Utakat kell vá-
gatni, kerítések, melléképületek, satöbbi. Szabad kezét
adtak... Szabadságot... Érti, anyám?! Szabadságot...
Emeletes az őrház, ha nem csal az utóirat. Különben
mindegy. Az a kurva nap mindenhol felkel – le is nyug-
szik. Nézzen csak körül... Halottak bárhol vannak; a sí-
rokat ott is gödörnek ássák, magunkfajta rothadóknak.

Az öregasszony kezéből kiesett a villa. – Igazat be-
széltek az emberek...

– A nagy átalakulásokról, hm? Lám-lám, csak beiga-
zolódnak rémtörténeteik... Látnok lehetett a mi kutya
őrnagyunk vagy bizalmi, csaholó. A szentségit! Mert ugye
nem lehetetlen, hogy éppen valami szirszar játékterem
lesz a cinteremben.

– Jaj, mit szól majd Mózeske?! – aggodalmaskodott
Matyorkáné.

– Mit-mit? Ha ideutazik ökelme, kedvére hazardíroz-
hat az elektromos bizgentyűkön... A tökfilkó!... És elé-
gedett lesz, hogy utánaköltözünk. Családegyesítés – mink
vagyunk az ő összkomfortja... Még jobban ki fog hasz-
nálni bennünket – ebben biztos vagyok –, és ordibál
majd magára... Felnőtt ember – nem ígérhetem, hogy
megverem.

– Nagy beruházás – hosszas építkezés... Nem érjük
meg, hogy sorra kerülünk – nyugtatgatta magát az öreg-
asszony.

– Ezzel én vigasztaltam magát, mikor még hiszékeny
hülye voltam. De ma... Tudja, a reggeli őrjáraton nem
tapasztaltam semmi rendkívülit. Délben már zaj volt az
északi kapunál: ordítózás, motorzúgás rengette a földet
odaát. Ismer anyám – kíváncsi természet vagyok. Fölka-
paszkodtam lesbe, a kerítésre. A Kis Házsorról pániksze-
rűen hurcolkodtak az emberek. Pont ma?! És hova?!...
Az istenit! Semmit sem sikerült megtudnom. Akiket meg-
szólítottam, nem válaszoltak. Idelenn mulatságra készül-
nek ezek a kócos hercegek, ezek a hóhérsipkás kriptaszö-
kevények, még a malacfülű szörnyek is. Sivalkodnak, hogy
hideg van, bárcsak hullna a hó. Valódi szilveszteri kar-
nevál...

- Határidőt szabtak volna nekik?
 - Ki tudja... A hivatali sürgős lehet azonnal, bár senki sem szokta komolyan venni.
 - Csak jönne már Mózeske – nézett Matyorkáné az órára – félek, rásötétedik.
 - Azt hiszi, megold valamit, ha ő itt lesz?! – Matyorka eltolta maga elől a tányérját. Böffentett. Töltött magának egy fél pohár bort; cigarettára gyújtott. – Mit vár anyám Mózeskétől?
 - Az unokám – fakadt ki az öregasszony. – És segít.
 - Mit tehet ő?! Amúgyis gyáva... Ezt nem tőlem örökölte – tette hozzá. – Vendég – hangsúlyozta konokul – semmi több.
 - Ne vendégezd!... Érzi, ne félj... Nyakaskodsz vele, mint apád teveled. Te Matyorka!... Nélküle magad lennél, mint kedvenc obeliszked a talapzatán. Olyan leszel Turdesten, ne félj, ha igazat beszélsz. Érte és vele ünnep a mai – hüppögte az öregasszony. Eszébe jutott egy gyerekes érv: – Sohasem jön üres kézzel.
 - Nem is megy azzal – nevette el magát a fia.
 - Ha tőled függne, kövekké tarisznyálnád fel vagy szabályokkal; hátizsák helyett kötelezettségekkel!...
 - Úgy-úgy – bólogatott a temetőőr. – Ahogy a Mózesektől telik. Nna, ne pityeregjen... Ne pityeregjen! Minden percben érkezhetsz. Nem ismerem magára...
- Kezét ölébe ejtve feltartóztatlanul sírdogált az öregasszony. Matyorka csendesítette, próbálta vigasztalni: meg-megsimogatta anyjának picit, fehér kontyát, de csak kihuzigálta a rövidebb, rakoncátlan hajszájakat. Zavarában összeszedte a mosatlant: ügyetlenül csörömpölt a vastag porcelántányérokkal, a Mózeske tiszteletére elővett rozsdamentes étkészlettel. Később hallotta meg, hogy kocogtatják a verandaajtót.
- Jókor jönnek melegedni – morogta bosszúsan. – Idekapatta őket. Elegem van a védenéseiből!... Ne bőgjön!
 - Szaladj; lehet, hogy ő! – sugárzott Matyorkáné. Letörölte könnyeit. Jónás volt, a kőfaragó. Zavartan álldogált a küszöbön.

– Boldog új évet! – köszönt be illedelmesen. Válasz helyett Matyorka visszaszólt az anyjának: – Csak folytassa, míg jólesik... Nem Mózeske!... Jöjjön be! – enyhült meg. Kuckójába vezette a váratlan vendéget. Ama tűzeset óta köszönés nélkül, szigorú szűkszavúsággal bonyolították hivatalos ügyeiket. Munkaidő után nem ismerték egymást. Jókedvében az őt „spártai alkat”-nak nevezte magukat...

A kőfaragó hidegtől vörös, bütykös ujjai gyűrött borítékokat szorongattak.

– Esküvői meghívók? – ugratta Matyorka az első pohár bor után.

– Beborult, mintha sötétednék... Jól imádkoztak a kintiek: estére havazni fog – vélekedett Jónás, mintha nem hallotta volna a kérdést. A gazda elértette; másra terelte a szót. Az óév gazdasági eredményeire nem panaszkodhatott: sikerült törlesztenie minden korábbi adósságát... Határidős megrendeléseknek tett pontosan eleget... A terveiről faggatta munkatársát. Érdeklődött, lesz-e sok munkája jövőre. Kérdezte, miért dolgozik utóbb csak fába. Hümmögő választ kapott. Szóba hozta az oszszáriumot. Restaurálni kellene – évek óta hanyagolják...

Hallatukra felélénkült Matyorkáné. Mosogatott odakinn a konyhában, és látatlanul bele-beleszólt beszélgetésükbe:

– Új évet kezdünk, s maga még mindig agglegény – évődött a szomszédal.

– Félénk vagyok, kezét csókolom – tartok a nőktől, jobban, mint a tűztől vagy a hidegtől – szabadkozott Jónás.

– A mentési munkálatoknál nem riadozott... Szerencsénkre... – kedveskedett az öregasszony. Szándékosan hozta szóba az esetet.

– Rég volt – szerénykedett a kőfaragó, de hálásan pislogott a konyha felé, könnyebb szívvel hozakodott elő. kívánságával.

– A műhelyemről lenne szó... Annyira féltem... Nem Mózeskétől, csak ez a mindenféle népség... Nagyon nekivadultak a mulatságnak... Álarcos túlságosan merészek...

Matyorka kacagva mutatott vendégének zsebére: – Neked is van hóhérsipkád!

– Fejembe nyomták... Ingyen. A kapun belül vettem le...

– Hiszem, no; nem vagy te közülük való! Anyám nem hiába imádkozik majd tíz éve érted s az egészségedért.

– Csupa idegen... a virágosok sötétedés előtt biztos elkotródnak... – folytatta zavartan a kőfaragó.

– Mondd már meg, mit akarsz a műhelykéddel?

– Magukra bíznam... Este még visszaneztek... Azoknak annyi a petárdájuk... Nálam minden gyúlékony; az állványok... az a sok fa...

– Akartuk kérdezni – szólt közbe az öregasszony a konyhából – miért változtatott matériát?!

– Meg ne haragudj! – szabódott Matyorka – csúfítod a temetőmet. Csavaros karókkal, korhadó göcsökkel rontod az összhangot.

Jónás megnyugodott: ha a temetőőr szájal, vállalja a dolgot.

– Mesterséget változtatok, azért – válaszolta komolyan – házgyár van elég... Beszélük, a környékre is építenek... Faragász viszont kevesebb... Hanyatló ipar a temetkezés. Valamiből élnem kell. Könnyebb a fával dolgozni – öreg embernek ez sem utolsó szempont. Egyszerűen átvedlek – fejezte be mosolyogva.

– Értesítettek? – kérdezte Matyorka.

– Nem tudok semmi közelebbit – szabódott a kőfaragó, mert elérte: a bontásra gondolt ő is. Szótlanul a temetőőr elé pakolta borítékjait, és intette, hogy bontsa fel őket. Kíméletből óvatoskodott: nem akarta felzaklatni az öregasszonyt.

– Hegedülsz még? – érdeklődött illetlenül vidáman és jó hangosan. Matyorka megrázta a fejét; figyelmesen nézegette a papírokat.

– Nem tudom rávenni – panaszolta az öregasszony a konyhából. – Remélem, Mózeskének lesz rá kedve és ideje. A fiára talán hallgat... Tudja mit, Jónás? Legyen a vendégünk! Annyi év után... Itt lesz Mózeskénk is... – örvendezett. A kőfaragó mosolygott a háziasszony lelkesedésén: mennyire várhatja az unokát, ha minduntalan róla beszél!

– Együtt tölthetnénk a szilvesztert... Együtt! – ismételte Matyorkáné. – Mózeskénk bármelyik percben érkezhet. Hatszáz kilométert vezet – kifárad. Itthon többnyire alszik és eszik. Vagy ha nem: flangál valahol. Az apja haragszik a barátokért... Én, azt mondom, fiatal: szórakozzék! Nem sok vizet zavar... Hármásban lennénk...

Az öregasszony befejezte a mosogatást. Mielőtt lepihent volna, az ajtóból megismételte a vacsora-meghívást, és figyelmeztette a fiát: ideje indulni, esti őrjáratra. – Papírmunkád is van még – fűzte hozzá, hogy visszalépett. – Szilveszterkor nem engedlek dolgozni!

Utásította, hogy ha olcsón adják, vegyen virágot dísznek, az asztalra, de melegedni senkit ne hívjon. Fejfájásra hivatkozott.

– Mintha én édesgetném az idegeneket – motyogta a temetőőr bosszúsan.

– Visszavárjuk – nézett Matyorkáné Jónásra, aki borítékjait szuszakolta a zsebébe, és menni készült. Azzal búcsúzott, hogy nemsokára visszatér. Megköszönte és elfogadta a meghívást. „Megbeszéljük” – jelezte legyintve az őr, és kezét fogtak. Megszorították egymás kezét.

Nagy, gyér pelyhekben havazott. Korán sötétedett. Rövid szendergés után Matyorkáné felriadt délutáni álmából. Alig látszottak a bútorok körvonalai a szobában. Odakinn azonban majdnem nappali fény volt: a Közművek hagyományos ajándéka, az újévi kivilágítás hasznos reklámfogásnak bizonyult: mérsékelte a mulatozók túlkapásait. Öt óra után nem jött több látogató. A virágosok szétszedték hervadtabb csokraikat, hogy búcsúzóul, a szeretet és megértés nevében szétosztogassák a maszkos idegenek között, akiknek forgataga egyre sűrűbben gomolygott. Egyébként az idesereglett alkalmiak eltüntették kereskedői kellékeiket. Matyorka úgy vélte, elrejtették áruikat. Valószínű, ők is álarcot öltöttek már.

Ujjnyi vastag hóréteg fedte a tátongó sáncok martjait, a földhányásokat: mintha fehér színfal zuhant volna a vidám farsangi figurák háta mögé.

Felült ágyában az öregasszony. Perceken át nézelődött. Kibámult az ablakon, csodálta a színek és szörnyek rit-

mustalan táncát, szertelen ugrabugráját. A sípok, kürtök nyomasztó ricsaján innen suttogásra figyelt föl. Hallása nem csalt: a konyhában a két Matyorka beszélgetett. Be akarta hívni Mózeskét, de meggondolta magát. Ölébe vette csoszogóit, és nesztelen léptekkel az üveges ajtóig lopakodott. Kikémlelt a csipkefüggöny rózsái között. Matyorka a fia körül szorgoskodott: félénken rakosgatta elébe a szilveszteri választékot. Mózeske főleg nemet intett fejével; néhányszor vállat vont: „holnap” vagy fintorgott: „utálom”. Türelmetlenül, hangosan suttogva leckéztette apját, hogy lehetőleg nagyanyja is meghallja:

– Így várnak... Sze’ tudták, hogy jövök! Gondolták: deszkurkálom én magam!... Itt lóttek meg – mutogatott ádámcsutkájára – látja? S én még cipelek maguknak... marhaságokat... főleg a vénasszonynak! Olyan nehéz... Mind lehasadtak a pungáim. Nem díszes kenceficét, zabát kellett volna szerelni, és több piát! Azt! Zsán Koté!

– Mi az, fiam? – kérdezte gyámoltalanul az őr.

– Passz!... Ezt csak úgy mondtam! Ne izéljen – hadoválta tele szájjal, látva apjának csodálkozó arckifejezését.

Az öregasszony ledobta maga elé ormótlan fapapucsait, kitérte az ajtót, és mentében óbégatott: – Jaaj! Mi nem ízlik, lellem?!

– A mizéria, nyanya! Jön, hogy eldobjam magam! Kár volt ezér’ idekárogjon! Ültem volna délen, öblögettem volna a gígámat...

– Mózeske! Hogy beszélsz?! Életünk fénye vagy!

– „Alkonyuló életüké” – nem felejtettem el; apám ezt a feliratot szokta degedt bukszájú szülőknek ajánlani.

– Egyél fiam, ne hangoskodj!... Meg se csókoltad nagyanyádat! Összeszedtünk neked, amit tudtunk... többre nekünk nem telik.

– Látom, hogy nem avanzsálnak!

– Nem pazarolunk! –mentegézték az öregek.

– Passz! Nem kérek maguktól kitáncát. Repedjek meg, ha itt nem minden a nagyanyám hozományából maradt. Őrzik becsülettel a roncokat. Ez a mesterségük.

Felkacagott: – Vagy a csontokat! Nagy kincs az osszárium...

– Tudsz jobbat?! A magadfajták kifosztják, felgyújtják, azzal továbbállnak. Szerencsénkre lámpával csinálják.

– Élvezem, hogy gyáváz. Mikor felejtí már el a Bokrost?! Attól a patkánytól – intett fejével a kőfaragó műhelyének irányába – csupa fát kap mostanság... Pótolják fejfái a maga szaros bokrait.

– Üdvözöl – hazudta hirtelen Matyorkáné. Kihasználta az alkalmat, hogy szóba került Jónás: el akarta fogadtatni Mózeskével a közös vacsora gondolatát.

– Táviratot küldött az ösvény végéből vagy beüzent valamelyik utcai virágossal? – érdeklődött a vendég.

– Itt volt – felelte kimérten Matyorka.

– Hol? – tüzeskedett a fia.

– Ott ült, a helyeden.

– Passz! – csóválta a fejét ifjabb Mózes. Az öregek összenéztek, nem tudták mire vélni a velős választ. A temetőört családi tekintélye kötelezte; megköszörülte torkát, és elszántan fiának szegezte a kérdést: – Mész valahová?

– Neem – válaszolta Mózeskéje talányosan, fejével igent bólogatva.

A kis halom fasírozott után Mózeske választása a nagy lábos pörköltre és kedvenc cukormázás tortájára esett. Elfogyasztotta őket, s megcsendesedett. Az öregek úgy vélték, farkaséhség kínozhatta, mert a csupasz asztalról habzsolt, hosszan, szótlánul. Amúgy olajos kézzel tört a verthajú cipóból – ujjlenyomata ottmaradt a dúcon.

– Passz! – dühöngött, mikor észrevette megdöbbenésüket – defektem volt... Az aljba' hagytam a kamiont.

Hallgattak mindhárman. Kintről rivalgás-, kürt- és trombitaszó hallatszott. – Hih-hií! – kezdte vihogva a térdét csapkodni ifjabb Matyorka. Hajlongott ültében. Megnyúlt, de egyébként közömbös arccal tátozott. Pici, ravasz szeme apján függött: félt, hogy az öreg letácsolja, holott sokat várt a jelenettől. Esetleg ráfoghatja, hogy tetszését nyilvánította ily furcsán... Nem kételkedett, hogy hasznát veszi majd.

– Opám – fordította komolyra a szót szemtelenül évődve – opám, maga valaha nagy mulató volt!...

– Az-az! – tódított boldogan a nagyanyja. Matyorkáné elégedett volt: Jónáson könnyen átsiklottak; Mózeske ezek után csak nem fogja kiszekírozni... ilyen alkalommal. – Akartál mondani valamit – emlékeztette unokáját alázatosan. Ifjabb Matyorka érthetetlen szemeket meresztett rá. – Apádnak...

– Ühüm – bólogatott az unokája – de csendet kérek, passz! Gondolkozom – közölte jó későre, rágás közben. Apjájék várakozásteljesen figyelték.

– Befuccsolt akkor a veteményesük, pedig nem is érték el a lángok...

– Hagyjad, lelkem... úgyis kellett a terület az új szárnynak – vigasztalta Matyorkáné a kései sajnálkozót.

– Nyanya, maga nagy frankó... – ismerte el unokája az utolsó falatoknál.

– Opám hova igyekszik? – faggatta kölykös, komisz vigyorral a szedelőzködő temetőört.

– Őrjáratra, az estire.

– Hol kezdi?

– Az északi kapunál.

– Na, akkor ne sokat kontárkodjék. Ne nagyon botladozzék arrafelé, mert még megüti a bokáját! – nézett szokása ellenére az öreg szemébe. – Bajba keveredhet, hé! Nem babra pitykéznek ott! Bármire képesek!...

– Mulatozók – legyintett Matyorka.

– Úgy gondolja? Akkor se vizslason utánuk! Ha mulatozhatnékja van, inkább hívja be őket! Hallom, napközben nagy itt a forgalom! Mulathatunk együtt: szilveszter van!

– Elegen leszünk négyesben – kötötte ki az öregasszony.

– Akkor mit akar apám tőlük?

– Féltém és őrzöm a domíniumom – magyarázkodott fiának az ör – főleg az osszáriumot. Részeg fejjel, elkeseredésükben...

– Mesebeszéd! Tombolnak, de ártatlanok. Feldühíti őket, ha minduntalan utánuk szaglász.

Matyorka vállat vont: – Akkor is mennem kell. Jónásnak azt ígértem, szemmel tartom a műhelyt.

– Menj velem, lelkem! – biztatta Matyorkáné Mózeskét.

- Zsán Koté! Nem ettem árdét! Megláthatnak...
- Kik?
- Kik-kik... Vannak köztük... társaim. Onnan is, délről.
- Turdestiek? – lépett vissza az ajtóból Matyorka, de csak hogy kiszabadítsa a kilinckampón fönnakadt kabátujját. Önféjű ember volt, nem titkolta, hogy egy szem fia iránt fölöttébb bizalmatlan.
- Be' nagyra van a csontjaival! Maholnap kilapátolják az övéivel együtt! – füttyentett az apja után ifjabb Matyorka Mózes.
- Igaz lenne? – jutott eszébe az öregasszonynak a bontás. – Te is tudsz róla?
- Prófétából elég egy a famíliába. Nyugi, mámi, ne miákoljon. Ahhoz tartsa magát, amit az öreg mond.
- Titkolóztok – görbült sírásra a Matyorkáné szája –, hazudoztok összevissza nekem.
- Zsán Koté! Ne hergeljen, nyanya! Vannak szekretek, amiket nem köthetek az orrára! Passz! Nem gyermek már... Érti? Az öregnek mondtam: egy hetet maradok, hogy segítsék.
- Nekünk? Miben?
- Ne érdekelje!
- Ismerős a stílus – szólalt meg Jónás a hátuk mögül. – Lekezeli magukat – oktatta Matyorkánét – mióta gagyog.
- Kántál a hóember – röhögött ifjabb Matyorka –, de álljon csak közel a tűzhöz – meglátja, megégeti magát! – fenyegetőzött kétértelműen. Az öregasszony dühöt, tehetetlenséget érzett hangjában, bár Jónás nem zavartatta magát; örült, hogy nem kell egyedül töltenie a szilvesztert. Fesztelenül fecsegett Matyorkánéval, aki Mózeske lakomájának romjait takarította el. Kedvükre barkochbáztak: ő a vacsora fogásait, az öregasszony az ablak előtt feltünedező mulatozók maszkjait kellett eltalálja. Mózeske nem bírta sokáig hallgatni az adogatást; ráunt cikázó kérdéseikre, röpködő válaszaikra. Fel-alá járkált a hosszú, üveges verandán: készült valami nagyot mondani. Kapóra jött az öreg Matyorka alakjának felbukkanása...

Teljesen besötétedett. A cinterem és az osszarium előtt, a történelmi sírok felé vezető gyalogutak elágazásainál büszkén pislákolnak a szecessziós díslámpák: sárgás, remegő fényük elütött a pazar, őszi neonokétól, melyben – egyelőre a kerítésen kívül – a tarka tömeg nagyrésze és a feldúlt környék fürdött. Idősb Matyorka Mózes bátorosan állt a hópelyhek és szilveszteri maszkok forgatagában.

– Apám csapdába esett – reccsent Mózeske a konyha felé. Véget vetett a barkochbának. Az öregasszony feljajdult. Jónás mellette termett, hogy kitámogassa a verandára.

– Ne ijesztgesd nagyanyádat – sziszegte szemrehányóan, miután megpillantotta a temető alakját.

– Igenis baja eshet – hajtogatta Mózeske. – Mit fenekedik ott?! Fogadni mernék, a jövő évi vízdíjért agitál vagy panaszkodik. Szívós fajta, csak akkor hallgat el, ha megmurál... Bekiáltom – indult az ajtó felé. A kőfaragó utánakapott:

– Ne hősködj! Alig érkeztél; mit sem tudsz az egészről. Nyolc évvel ezelőtt te pusztítottál... Megörjítetted mindenkit; többek között engem is. Szegény apád most rosszabbra számít, és azt hiszem, igaza van.

– Maga is a bontást kavincolja?

– Jól beszélsz... csak badarságot. Nyetreték, fiam, mégpedig új vacok után.

– Passz! – vigyorogta ifjabb Matyorka elismerően – asszonyt feltétlenül kerítsen bele, mert fehérség nélkül fázni fog.

– Miről beszéltek? – nyugtalankodott Matyorkáné. Szót sem értek az egészből. – Jónás – sírdogálta a kőfaragó karjába csimpaszkodva – maga nem hazudhat nekem, nem olyan fából faragták...

– Nem is... – csúfondároskodott az unokája – ő pursiszimplu a műveiről szottyant ide... Régi bazaltokról vagy valami grófi márványról... Urdzsent, hogy magukat tojassa.

Az öregasszony nem győzte csodálni Jónás fenségét: úgy hallgattatta el unokáját, hogy közben többször figyelmeztette, szavát ne felejtse... A bontásról, ami leginkább foglalkoztatta Matyorkánét, nem beszélt. Indula-

tok nélkül festette le azt a pár pityókos malacot és hóhérsipkás alakot, akiket Matyorka épp az ő műhelye mögül parancsolt elő, és akik visongva körülugrálták az őrt, lelocsolták csizmáját, és a sapkáját félreütve a fülébe rőfögtek (a verandáról úgy látszott, mintha körülszaglászta volna), vagy azokat az egymást feltűnően jól ismerő, halálfejes anyukákat, akik óvodáskorú, bohócsapkás gyermekeiket kézenfogva, a kései időpont ellenére önfeledten csellengtek, élvezték a meddő zürzavart... A kőfaragó nyugodtsága meggyőzte özvegy Matyorkánét; elhitte, hogy nem történik semmi lényeges: havazik és örülnek az emberek, a mulatozók jókedve az új évnek szól. Nincsenek tekintettel a környezetre – fejtegette Jónás – ám a Matyorka család sem volt: háznál tartották annak idején a fiatalok esküvőjét és a Mózeske keresztelőjét... Évről évre megünnepelték a Mózes-napokat...

– Azt hittem – szabadkozta mosolyogva az öregasszony –, ha az unokám elveit kapiskálom, elég modernnek számítok, és lám...

Megadóan csoszogott vissza a konyhába. Fonott sámlijával a kályha közelébe húzódott; bóbiskolva továbbhorgolta végtelennek tetsző csipketerítőinek egyikét.

– Maguk odakinn maradnak? – neszelt fel hosszú percek múltán,. – Persze, fiatalok, nem fáznak... Igaz, embere válogatja: délelőtt a virágosok között akadt didergő bőven, s mind szótlank... Halálra beszéltem magam. Ha adakozó lesz az új év – filozofált kesernyésen –, és jókívánságaink beteljesülnek, jövő ilyenkor is elmondhatom a fiamnak: nem akar változni az élet... – Jónás – nézett a sötét veranda irányába – Jónás, maga ne szégyellje, szóljon, ha éhes... Mózeske az imént ebédelt... Nyomban teríték, és hívatjuk a gazdát...– Mózeském, hova mégy? – selypegte nyugtalanul, mert lábát megcsapta a huzat: érezte, hogy nyílt a bejárati ajtó.

– A parkolóba szaladt... Csomagjait a kamionfülkében felejtette.

– Hazudik – recsegte Matyorkáné. – Az apjának hánytorgatózott, mennyit kellett cipelnie... Észben tartottam, mert nagyon megbántott. Nem lehet a szaván eligazodni – legyintett lemondóan, bólogatva – ideje lenne megszoknom. Nem jön be? Megfázik... – óvta a kő-

faragót nagy tapintattal, mert meg akarta kérni, ne panasolja be Mózeskét az apjának. Jónás kitalálta az öregasszony kívánságát. Önként ajánlotta: – Mózesnek megmondjuk, mulatni ment, a barátaival... Ahogy elnézem, nem fogja sokat zavarni magukat. Nem mondta, mikor utazik vissza?

– Állítólag egy hetet ül, hogy segítsen. Hasztalan faggattuk, kinek s miben.

– Kicsúszott a kezük közül... Jobb lett volna neki itthon – jegyezte meg csendesen Jónás.

– Nem mertük megszegni a ránkparancsolt egyezséget; rettentő dühös volt az a komisz őrnagy...

– Értelmesen kellett volna beszéljenek vele: imádta a pénzt. A gazember! Mire én felépültem, hűlt helye volt a fiuknak... A vén Matyorkával utóbb nem beszéltünk, csak hivatalos dolgokat... Gondoltam, engem hibáztatnak, mert én tanítgattam faragni.

– Eszünkbe se jutott! Annyi bajunk volt, annyi!... A telepi rokonság élvezkedett: megkapták Matyorkáék! Azt tartották, túl nagyra voltunk a rohadt temetőnkkel. „Visszaütött a veteményes!” – károgták úton-útfélen. Mit tehettem? Hangosabban rikácsoltam, mint ők: túloztam nyomorúságunk. Fölesaptam madárijesztőnek. Míg élt a menyem, akadtak látogatóink. Halála után házunk előtt elsiettek a rokonok. Mózesnek olykor a fülébe jutott egy-egy pletykafoszlány... Hazajött, örjögött. Csodáltam önuralmát, hogy Mózeskét sosem szapulta... Még mindig nem jön be?! –zsörtölte átmenet nélkül, egyszerre az öregasszony – huzatos az a veranda; átfázik.

– Ne aggódjék! Soha semmi bajom... Báméskodom, szórakozok. Műhelyem ablaka az osszáriumra néz – hónapokig nem látok embereket. Jól tudja, hogy telente sötétben jövök, és lámpafénynél botladozom haza.

– Ismerősök vannak-e odakinn? – érdeklődött Matyorkáné megenyhülve.

– Ahogy vesszük... Mindahány az... Meglátszik, ki valódi számárfej, és ki álarcos...

Jónás hangjában reszketett a nevetés.

– Mi van a virágárusokkal? Itt vannak még? Őket tényleg ismerheti!

– Elvértve cselleng egynéhány... Rossz napjuk volt. Szétdobigálták hervadt csokraikat. Vásárfián kapott ma a jónép: csicseskancsón, bohócsapkán, cserépfütyön és maszkokon kívül egyebet nemigen vettek.

– A fiamat... látni-e valahol?

– Hogyne... Ingerült, és hasztalan száguld ide-oda... Míg az osszarium előtt a törpetujákért perelt, mert letarolták őket, odébb lehógolyózták a főallé lámpaernyőit.

Matyorkáné nyugtalanul hallgatta a közvetítést. Csavarintott huncut, kicsi kontyán, melyet a délután elfelejtett újrafésülni, és kifakadt:

– Lavina ellen hiába kapálózik! Bajt csinál magunknak... Ne adj Isten, igaza lesz Mózeskének... – riadozott saját szavain. Lecsapta horgolását, és Jónás mellé totyogott. Nagyon rosszul látott. A kőfaragót faggatta: – Mi ez?!... Hegedűszó... Vagy csak a fülem csal? Mesélje el apróra, mit lát!... Rajta, hallgatom! Ne kíméljen; semmit el ne titkoljon!

– Nem értem – morogta a kőfaragó zavartan. – Azon töprengünk, hogy falazzunk Mózeskének, erre egyenesen az apja elé áll... A vén Mózes leengedte a hegedűt... Valami makabreust vagy mifenét játszott. Azután játékkürtöt nyomott kezébe a fia... Ő mintha nem tudta volna, mihez kezdjen vele... Hadonászott... Sokára fűjt csak bele. Másnak, máskor büntetés járna érte... Kegyeleti helyen!... Fellépett az imént a napóra számlapjára, pedig látja, hol van... Most a havat sifiteli... Terpeszbe állt a nyolcason. Tizenkettő, azaz észak felé mutat; magyaráz valamit.

– Hallom, éljenzik – hunyorgott vendégére az öregasszony –, mintha valami forradalmast mondott volna... Áhítattal hallgatják?

– Nem mondhatnám... Bár nem fenyegetik; inkább helyeselnek neki. Szájából pára gomolyog; kezével lendületet skandál szavainak. Hóna alatt ott a hegedűje.

– Csend lett – fülelt Matyorkáné.

– Igen, hógolyóznak.

– Ők is?!

– Az unokáját nem látom... A kapun ki-be áramlik a tömeg. Egyre több az ismeretlen... Mózes mellbe találták. – Mielőtt az öregasszony jajveszékelt volna,

megnyugtatta, hogy nem vészes; fia már a röhögők felé rázza a hegedűtokot. Ha megsértődött, legalább bejön – fejtegette Jónás.

– Csakugyan, miért nem jönnek?! Értük dolgoztam, értük – hajtogatta az öregasszony. – Megbocsásson, maga vendég... magáért is, természetesen, csakhogy... Aggódok miattuk; kemény, darás lehet a hó. Rettenetesen fáztak délelőtt a virágosok is – bekérezkedtek melegedni.

– Apa és fia együtt szilvesztereznek – vigasztalta Jónás vendéglátóját.

Matyorkáné reszkető kézzel tekergette jegygyűrűjét – szemüvege alól elszabadult két gyors könnycsepp. – Vacsorázzunk – indítványozta hősiesen. Besietett a konyhába, hogy azonnal megterít, de meggondolta magát: leemelt a kredencről két súlyos gyertyatartót, és a hosszú asztal két végére tette. – Virrasztani fogunk – jelentette ki szertartásosan. Azután alig beszélt. Később sem evett. Mintha kicserélték volna.

Éjfél körül Jónásból kikíváncozott a szó:

– Pocsékul beszél a gyermek, sokat felejtett. – Matyorkáné nem cáfolt; nem is helyeselt. – Furcsállom – okoskodott a kőfaragó – hogy hangsúlya a régi... Tudja, mikor az apja az imént a számlapon hegedült – mákábret, a kedvencét – senki nem maradt veszteg... Ő az osszárium kerengőjébe csődítette bandáját – mindnek hóhérsipka volt a fején – és azt üvöltötték: tempo, opám! Tem-po, opám!... Mózeske vezényelt nekik; veszettül ugrabugráltak, pláne, hogy ő is csatlakozott hozzájuk. Valami reklámszöveget rikácsolt: Matyorka densz! Matyorka densz!... Hát mi az, kérem?!

Az új évben Matyorkáék alig látták Mózeskéjüket. Elsején sokáig várták az ebéddel: az öregasszony nagyra tartotta a hagyományos lencselevest, virslivel. Asszonyságának ötvenhárom éve alatt alig néhányszor mellőzte a fontos eledelt. Utólag mindig megbánta. Unokájának ama sorsdöntő csínytevését és annak anyagi következményeit saját hanyagságaként könyvelte el: nem győzte szapulni átkozott szilveszteri ötletét, hogy az évben morzsára, és másnap, Ábel napján ebédre halhúsból készített volt töltöttpaprikát. – Emlékezz csak, rengeteg pénzünk elúszott!

– bizonygatta a fiának – csoda, hogy a házat meg tudtuk menteni...

– Kényelmes szálláshely ez Mózes úrfinak – állapította meg keserű szájjal az őr. – Látja, maga kitesz magáért, süt-főz neki – így aztán jövőre is megtisztel... Mi pedig koppot nyelünk februárra!

– Matyorka vagy, mogorva! Az is maradsz – tromfolta le az öregasszony. – Szólnál inkább a mulatságról. Úgy örültem, hogy együtt vagytok. Jónás azt mondta, te hegedültél.

A fia bólintott.

– Most sem hiszem, hogy képes voltál rá. AZOKNAK...

– Nem nekik...

– Mennyit kérleltelek magam is!

– Eegen – csettintett az őr – csak vigyázzon, anyám: ha siránkozik, felizgatja magát.

– Először csakugyan belefűjtél valami gyerekkürtbe? Matyorka vállat vont: – Őr vagyok – mondhatni angyalnak képzeltem magam. Riadóztat az ember, ahogy tud.

– Mire fel?! Lépten-nyomon katasztrófát gyanítasz...

– Mózeskénk közelében nem csoda.

– Túl sokat írsz a számlájára. Elvárnád tőle...

– Hogy itthon ne csak egyék-aluggyék, futtában kritizáljon, követelőzzék. HENCEG: „szálárkor így... szálárkor úgy...”

– Kibírjuk... Keveset marad – békítgette fiát az öregasszony.

– Bár Jónásnak is feltűnt, hogy beszél – adott neki ravaszul igazat.

– Na hallja! És miket! pedig a szomszéd praktikus ember, haszonelvű. Anyámnak mondta, mit forgat a fejében?! Átképezi magát; ősz fejjel akar mesterséget változtatni.

– Dicséretére válik – bólogatott Matyorkáné. – De a bontás miatt teszi, nem haszonélvezetből.

– Hónapok óta készül rá... Biztos helyről súgták meg neki, jóelőre. Ne rázza a fejét; én is hitetlenkedtem – erre megmutatta a hivatalos értesítést.

– Hátha csak őréá vonatkozik?! Különben nekünk is küldtek volna.

– Letudtak minket az én kinevezésemmel. Elfelejtette?

– Dehogy. Arra az új helyre... Mondtad... Vasút is van... De ha nem halt meg senki, minek küldenének?

– Örnek, anyám... Biztonsági okokból. Mire meghalna, ott leszek. Jóelőre intézik az ilyesmit – ahogy Jónás csinálta.

– Leszerződnel csak úgy?! Nem olyan fából faragtak téged! Hogy képzelik?! Obeliszket a trágyadombra! Te itt már régi bútor vagy, ugye?! Neked itt múltad, osszáriumod... lakásod van! Értelme volt annak, amit csináltál... És nem akárhogy!... Nem akárhogy! – bizonygatta nagy átéléssel. – Öreg vagy te újrakezdeni, jópofáskodni... Vénséges napjaim vigasza vagy – enyhült meg – bár kevés dologhoz értesz igazán... Hivatalnok régen voltál; kereskedéshez nincs érzéked... Nem engedlek oda! – szögezte le. – Ha Mózeske visszament, kihallgatást kérünk a parancsnoktól – nyúlt át Matyorkáné az asztal fölött, hogy megveregesse a fia kezét.

– Mit akar anyám tőle? Szavának állt: az unokája, lám itthon... Felcseperedett... Csoda, hogy megúszta a javítót. Nincs tovább. Ajtót fog mutatni nekünk. Igaza van annak a pernehajder fiamnak: haverom a halál, de elpuhított a mesterségem...

– Kitalálok valamit.

– Mit hazudjunk, hogy hasson rá? Sejtheti, hogy az őseimből éltem – halottak nélkül magam sem tudnék már létezni... Új házban hajléktalan leszek – hiába nyitna Jónás ácsműhelyt a szomszédomban...

Elhallgattak.

– Egészségünkre! – dűnnyögte Matyorka nagy későre: elunta a csendet. Az új év első napja kezdett a megszokottakhoz hasonlóvá szürkülni – ismerőssé szomorodott az alkonyat. Elállt a havazás. Jótékony hóréteg rakódott a kitaposott facsemetékre, az elhajigált papírsüvegekre és maszkcafatokra, tarka konfettifoltokra.

– Lejártak az ünnepek... – sóhajtotta esténként Matyorkáné. Anya és fia tétován üldögélt a konyhában vagy a kis hivatali kamrában. Mózeskét késő délutánig hasztalan várták, ezért sötétben ebédeltek, éjfélkor vacsoráz-

tak. „Életük fénye” legtöbbször az éjszakai mosogatás alatt került haza. Fáradtságra hivatkozva káromkodott valami keveréknyelven, úgy csörtetett keresztül-kasul a lakásban. Ha jó kedve volt, hencegett fontos kiküldetésével, de titkolta, miben is áll. Gyűrött, nagy papírokba csomagolt félkészárut, majonézes kevertéket, felvágott-darabokat borított az asztalra; fényes műbőr-tarisznyáját kirázta, mint valami porrongyot.

– Hogy jutottál hozzá? – faggatta a nagyanyja. – Az ünnepek óta minden zárva van. Apádnak a kisablakon, a raktár felől adták ki a kenyeret, tejet.

– Ezt ííís – hihogta ifjabb Mózes kajánul. – A rácsok mögül – túlzott ravaszul hunyorítva. – Passz!

Olykor megkérdezte az öregeket:

– Átándé, maguk ettek?

– Jeee – intett saját magának nemet, mielőtt nagykabátban, sapkában nekigyürkőzött volna a fogyasztásnak. Unott egyedül enni; szóval tartotta a családot – nem engedte lefeküdni az öregeket. Tele szájjal, harsogva fejtegette nekik, hogy ha arrafelé, délen beindulnak a nagyüzemek, ott ekszcsellent változások lesznek: kommerc lesz meg minden... Szóval, Zsán Koté! Határozottan állította, hogy Matyorkáék sosem lesznek magukban: körös-körül rengeteg fű, telepített erdőségek... Passz!

Ifjabb Matyorka Mózes elunta a kecsegtetést; nagyolta elbeszélését.

– Tudtommal – köszörülte meg az apja a torkát – nem misszionáriusnak tanultál, fiam. Való igaz, anyád kántornak szánt, de te kifaragtd sorsodból a misztikát.. A Bokrossal együtt...

– Feszt emlékeztetni akar apám. Hármunk közül nem az én memoárom a leghiányosabb! Nem ettem meszet – ne hergeljen! Passz! Elég nekem a magamé! Örülök, ha deszkurkálódok! Ebbe a szerecsia világba’!...

– Mit törődsz vele, lelkem! – nyugtatta kétségbeesve a nagyanyja, aki máris az apának esett:

– Megint lelkezél?! Így pap – úgy kántor... Sofőr! Jól tudod! S még én vagyok meszes! – csavarta homlokának a nagy ujját.

– Anyám, maga hallgasson – csattant föl Matyorka

– vagy ha beszélhetnékje van, érdeklődjék szeretett unokájától az apja új munkahelye felől! Biztos útbaigazítja!

– Miért kellene mindent tudjon? Gyerek még!

– Nyanya, megszakadok, úgy élvezem! Mesét nem akar mondani nekem?!

– Miről? – kérdezte komolyan az öregasszony.

– Hát... amiről a virágosokkal traccsol; hallom, napközben nagy maguknál a forgalom... Vagy a szilveszteri maszkokról... Azokat rettentően élveztem, főleg a hóhérokat. Aszondom, meglőttek.

Matyorkáné mondani akart valamit, de unokája leintette:

– Késő van. Meghallgatnám pedig azt is, hogy tanult meg apám hegedülni. Deee – ásított – Zsán Koté! Értik? Holnaptól nagy a meló.

– Visszautazol? – riadozott a bóbiskolásból Matyorka.

– Jövök-megyek... – vetette oda talányosan Mózeskéje. Mondani akart még valamit, de meggondolta. Köszönés nélkül elvonult, és magára zárta szobájának ajtaját.

– Holnap vízkereszt – emlékeztette az öregasszony a fiát.

Mire az öregek felébredtek, ifjabb Matyorkának hűlt helye volt.

– Oda nézz – panaszolta Matyorkáné – visszajött november. Azt mondom, inkább becsületes hideg, mint ez a síró köd...Félek, megfázik Mózeske.

– Vigasztalódjék, anyám: nincs rá ideje. Fűti a kamion fülkáját; száguldozik és handabandázik. Aggódjék inkább a virágosaiért: ma nem lesznek látogatók, hiába fagyoskodnak; vagy érettem – ünnep van, állandóan kinn kell lennem: fogadnom kell a tisztelendőt. Jónás elkészült az ikrek keresztjeivel... Sürgetnek a szülők – feltétlenül felállítjuk őket.

– Bontás előtt?! Mondtad nekik?

– Megpróbáltam... Leintettek, még Jónás is.

– És az értesítés? Mutattad az új kinevezésed?

– Majd megverték. Épp mint szilveszterkor a maga védencei. Darabig békésen hallgattak; anyámra való tekintettel túrték, hogy pofázzak, de a temetőjárók körében – ne csodálkozzék, másképp festenek szerény gyámolítottjai

a szalon bársonyszékein feszengve, és másképp, mikor a bordámat öklözik – azt sziszterészték fülemben: ne agítaljak.

– Ki merészelte?

– Ki tudna magának választ adni?! A hóhérok, ...a malacok, ...vagy valamelyik herceg: lehettek közöttük haragosaim.

– Meg sem próbáltad meggyőzni őket – dorgálta az öregasszony – Matyorka vagy, s nem engedsz a negyvennyolcból.

– Valakinek csak tudnia kell a szorzótáblát – érvelt jókedvűen a temetőőr a reggeli mellől.

– Ha Mózeske maradna – ábrándozott az öregasszony – derülátóbb lennél... Mint húsz évvel ezelőtt... Alkalomadtán hegedülgetnél...

– Akartam figyelmeztetni, de megfeledeztem... – komorodott el a temetőőr arca – Jónásnak ne sokat kotyogjon Mózeskéről. Keserű ember – s a tüzeset óta könnyörtelen. Az ő elbeszélésében még félreértene anyám a Mózeske megbízatását.

– Miféle megbízatását?

– A jelenlegi munkáját.

– De hát mit csinál?! Ne köntörfalazz; ki vele! Nap-hosszat odavan, nyögve alszik; nagyzol nekünk... Okít... Egy hét után se tudom, miről. Nem merem kérdezni – rávágjátok, hogy meszesedem... – szipogta a kezét tördelve. Hasztalan leste fia választát. Hogy szóra bírja, támadásba lendült: – Eszerint te tudod, mit művel! – tört ki. – Csak érteném, miért titkolod?! Falazol neki az anyja helyett!... Szép kis apa: mondhatni mesés história!...

Kár, hogy végül elnevette magát.

– Anyám megöszült, és mégsem akarja tudomásul venni: vannak megakadályozhatatlan dolgok, melyek – ha bekövetkeznek – lehetetlen meg nem történné tenni őket... Nem hivatkozhatom Mózeskének régi sírkövekre sem semmiféle kidőlt törvénytáblára. Korán elkerült itt-honról – nem ismeri a kövek törvényét, sem örök igazmondását, mert megveti a végérvényes dolgokat. Semmit sem hinne el nekem. Lefumigálna: „bágátell”... Ő a kamionjában bízik, munkaadóra hallgat. Kiszállási paran-

csa korlátlan időre szól, azaz „szükség szerint”. Nincs ezen változtatni vagy titkolni való, Jónás éppoly jól értesült a bontást illetően, mint mi.

– No lám... Csakhogy ő nem ült karbatett kézzel. Ügyeskedett, gondoskodott magáról. Nem értem, miért ne beszélhetnék vele erről, illetve Mózeskéről, hiszen foglalkoztatja őt a fiú sorsa!

– Kiváló szakember – bólogatott a temetőőr – senki sem tagadhatja. Megácsolta magának a kiutat – büszke is leleményességére. Félttem, képes anyám előtt hencegni evvel, s ha maga szóba hozta volna Mózeskét, ő mindjárt felvilágosította volna... Unokája ugyanis rámenős ügyintéző. Vakbuzgóságában lebontaná a mennyeknek országát, pokolig rombolná, s teherautóra pakolná!... A piszok!... Baráti körben a modern építészet megszállottjának neveztetni magát. Toteme az agyalágyultak játékterme... Példaképe talán az a Zsán Koté, hogy annyit emlegeti... Mindenesetre, ördöge volt az őrnagynak, amikor ezt a füresa határidőt szabta: íme, ő visszatérhet, s nekünk mennünk kell a fekete francba.

– Nem sajnálsz? – nyelt nagyot Matyorkáné. – Így sokkolni egy magamkorabeli öregasszonyt! Nem kell nekem bemutatni az unokámat... Szép maszk... az én vonásaimmal. Ó, te pályatévesztett hivatalnok, te! Fortyogsz, s még mindig nem tudom, mit csinál Mózeske napközben!

– Tényleg nem érti?! Ő vezeti a munkálatokat!... Autója a törmelékhardó karavánok élén burrog!... A mi kis báránkánk!

– A hóhérunk! – suttogta Matyorkáné összezsápolva a kezét. Református létére sietősen keresztet vetett.

– A láttomra, kezét csókolom?! – érdeklődött mosolygósan a belépő Jónás. – Sokat zavarok az új évben...

Köszönés helyett Matyorka vállon veregette a kőfaragót:

– Anyám mihaszna melegedői ugyanígy mentegetőznek...

– Hálás hallgatók – védte a virágárusokat Matyorkáné – udvariasak.

– Vagy okosak: tudják, mikor hallgassanak.

– Miről kellene fecsejjenek? – érdeklődött Jónás, mert a temetőőr neki szánta volna megjegyzését, mielőtt munkaasztalához, a kuckójába lépett volna, hogy a papírrengeteget rendezgesse. Nem csukta be maga mögött az ajtót: a szomszéd szavára lesett. Nem részletezte, mit szeretne megtudni a virágosoktól. Legyintett; az öregasszony lopva intette a kőfaragónak, hogy ne törődjék vele...

Széket tolt elébe, s míg kötényével takarosán végigtörölte, odasúgta: – Jobb szeretném, ha ilyenkor hegedülne...

– Kész vannak a kereszteskék – jelentette fennhangon. – Semmi válasz. – Az ikreké – magyarázta, mert nem tudta, hogy Matyorka megelőzte: beharangozta már anyjának a hírt.

– Kőből? – tudakozódott az öregasszony. Ostoba kérdés volt; kedveskedni akart érdeklődésével. Utólag jutott eszébe, hogy Jónás a bontás kósza hírének hallatára már hónapok óta „átállt”. Közeli ismerőseinek hosszas rábeszélésére ragadott csak kalapácsot s vésőt, ha megrendelőjével semmiképp sem tudta elfogadtatni praktikus elveit, miszerint a kopjafát egy személy is könnyen megmentheti; „átplántálhatja” új kegyeleti helyre, vagy újrafelhasználhatja a család: mutatós állólámpa, szobadísz készíthető belőle.

Jónás megrázta fejét; nem magyarázkodott. Matyorka hallgatott.

– Mi lesz velük? – kérdezte a kőfaragó. – Ma lejárt a határidő. Előre fizették, még Szentmihálykor.

– Nincs értelme felállítani őket – nézett föl Matyorka a papírjaiból. – A Kis utca elsejétől néptelen; nap mint nap kopaszabbak a házak: sötétben görnyedten cipelnek belőlük az emberek, Kinek mire van szüksége: kályhát, vécekagylót, ablakkereteket.

– Átmentik az új lakásba.

– Dehogy. Nem ismerem őket – idegen emberek.

– Azt beszélik, a vásártéren külön butik foglalkozik az újrafelhasználható anyagok adásvételével. Olcsó a mindenre-engedély; ha kiváltja valaki, bármit elhurcolhat..... Jónás, maga élelmes ember – mozgósítsa a pártfogóit, mert nem adnak bárkinek.

– Anyám honnan tudja mindezt?

– Mózeskétől – válaszolta büszkén az öregasszony.
– Nem fecsegett – magyarázta – részletenként kérdezgettem. Tettem magam, hogy felejték.

– Sokat zargattak az ikrek szülei... Fél éve kész az alap... Annyit érdeklődtek; még ma föl kellene állítsuk.

– Segítség nélkül?! Különben is hol élsz?! Ablakod az osszáriumra néz... Benned a csontok az örökkévalóság hitét keltették? Rajtunk a sor... Bármikor felszólíthatnak. Mennünk kell, záros határidő alatt, mint a Kis utcabelieknek.

– Szilveszterkor másképp beszéltél – akadékoskodott Jónás. – HENCEGTÉL, hogy pontosan eleget tettél és teszel megrendeléseidnek.

– Igazat mondott – szólt közbe riadtan Matyorkáné. Nem volt ínyére az elmérgesedő beszélgetés. Fiáról látta, mennyire komoly az ügy: idősb Matyorka Mózes abba hagyta a papírmunkát.

– Szavadnak állj! – makacskodott Jónás. – Öltözz, indulunk. Segítesz nekem, fölviessük őket a sírhoz. Felállítjuk; még napvilág becementezzük.

– A rossz derekával... – védte volna a fiát Jónásnak rimánkodva Matyorkáné, de a temetőőr meggondolta magát: szedelőzködött.

– Mózeske segíthetne... – kockáztatta meg báortalanul az anyja.

Semmi válasz.

– Korán vacsorázunk – jegyezte meg, s a távozók lelkére kötötte: az úton vigyék, csúsznak a lépcsők... Körültotyogta a két férfit; alig akart ajtót nyitni nekik.
– Kétszer forduljatok – ketten jobban boldogultok! – és csápoló karjaival láthatatlan porszemeket vert le fiának irhabekecséről.

Hosszan álldogált a szitáló ködben; nyitva felejtette maga mögött a verandaajtót. A kapun kívül Matyorka megfordult, visszanézett. Intette, hogy menjen már be, megfázik, de az öregasszony nem érezte a hideget, pedig fogai össze-összekoccantak; fehér hajára csillogó csöppöket hintett a köd. Ez idő tájt virágosok szoktak a kerítés párkányának támaszkodni, vagy odébb, a vastag kapufélfák védelmében ácsorogni. Az ünnepek alatt naphosszat jó vásárról, nagy tétékről ábrándoztak. Ráérték: szeszé-

lyesen érkeztek a látogatók. Matyorkánének eszébe jutottak rég nem látott kedvencei. Elcsodálkozott, hogy egyikük sem volt a közelben. „Új évet sem köszöntöttek...” – gondolta szemrehányóan, de máris megbékélt: örökéhes Mózeskéje miután lefumigálta, hamar bekebelezte a szilveszteri választékot.

– Nem lett volna mivel megkínáljam őket – morgogta belenyugodva.

A temetőőr közben visszahátrált néhány lépést. Nagyot kiáltott anyjára: azonnal menjen be!... Éles hangján a bús köd mit sem tompított. Matyorkáné összerezzen; kérdezősködni akart a virágárusok felől: nyugtalanította a néptelen, feltúrt utca sivár látványa. Összébbhúzta hárszkendőjének szárnyait. Gyámoltalanul nézett fiára:

– Vízkereszt... – kezdte panaszosan, hiszen az ünnep miatt tűnt föl neki a szokatlan nyugalom, de a fia letorkolta:

– Odabenn várjon a tisztelendőre! Kísérje föl a katolikus részbe. Ha szükség lesz rám a rituálénál, jöjjön anyám értem: az északi parcella csücskénél állítjuk a keresztet. Azonnal menjen be! – kiáltotta harag nélkül, mint aki pajkos, szeretett gyereket rekcumol.

Matyorkáné ijedten totyogott be a konyhába, és sámlijára kuporodott. Térdére könyökölve maga sem tudta, mit bámul. Szürkülődött. Lehetetlen időpont: ebéd- és vacsoraidő között, mosatlan és foltoznivaló nélkül... Tétlen pillanatok jellegzetes kínja nehezült szempillájára – elbóbiskolt a melegben.

Vijjogó dallamkürt-, otromba duda-, illetve füttyszó riasztotta. A kályhaajtó résein kékes fény szüremlett a sötétbe... Ökölrel verték a külső kaput. „Kintrekedt a tisztelendő vagy mi... Többedmagával érkezhettek... Mózes eszerint bezárt, mielőtt fölfele indult volna... Na, de ilyen dolgot csinálni!” – rosszallotta fejcsóválva a zajt.

– Jövök, no!... Jövök-jövök!... mondogatta türelmetlenül, míg magára serénykedte a nagy hárászt. Mentében leakasztotta a szögről a kapukulcsokat, s hogy a várakozókat megnyugtassa, a lakásban mindenhol – a konyhában, a verandán és a bejárat előtt is – villanyt gyújtott. Mit sem használt figyelmeztetése. Nagyot csat-

tant, majd saját súlyától berezdülve hátracsapódott az öntöttvas kapuszárny: hosszúfény terült a főalléra. Por-kás szemcséi átvették a kamion motorjának rezgését: remegve körülölelték az öregasszonyalakot. A fény sugar megvilágította a cintermet is. Matyorkánét megbénította a látvány: a meglódult teherkocsi mögött, melynek a nagy kapu nem bírt volt ellenállni, még két kamion állt. Veszetten túlköltek egymás fénykörében, mintha nem mernének közeledni. Kisvártatva újra indított az első. Töfögve átdöccent a sínes biztonsági sávon, s a járdaszélet súrolva az őrházig húzott.

– Hárman vagyunk, nyanya! – ugrott ki ifjabb Matyorka a sofőrülkéből.

– Vízkereszt van, fiam – róttá meg az öregasszony.

– A tisztelendőt várjuk – tette még hozzá hirtelen, kissé szemrehányóan. Vacogott a hidegtől – indult volna vissza a házba.

– Káár – recsegte az unokája csúfondárosan. – Nem látják egyhamar... – bölcselkedett titkolózva. – Viszont... mi hárman jöttünk és éppen napkeletről. Korrekt a irány – hajnalban meggyőződhet róla!... Passz! – csettintgetett tettetett jókedvvel. Közelebb lépett az öregasszonyhoz, és erős fricskát nyomott hideg, nedves kis orrára, majd megjátszott utálkozással nadrágszárához törölte a kezét. Kevert, gyors nyelven handabandázott túlkölő társainak, aztán rárivallt nagyanyjára. – Mit állingál?! Gyavesz az öregér?! Szedelőzködjenek!

Matyorkáné nem mozdult; elvakította a reflektorfény. Mózeske viselkedése megdöbbenette: épp azt latolgatta, csakugyan induljon-e északnak, vagy büntetlenül visszakuporodhat sámlijára idősb Mózes, illetve a tisztelendő jöttéig, mikor a középső kamionból öblös férfihang ordított Mózeskéjére. Az öregasszony nem értette, mit. Unokája arcát nem láthatta, de megérezte a fiú zavarát:

– Zsán Koté! – haptákolt fénnel szembe, mintha tisztelegne, majd pár lépéssel közelebből, halkán magyarázott nagyanyjának:

– Ne izéljen, megértette? Ilyen helyzetben... Hol az öreg? Az az ordin, segédkezzék.

– Jónással... az ikrek keresztjeit... – rebegette Matyorkáné. Ifjabb Mózes ráhangolódott nyugtalan főnöké-

nek hangulatára – egyetlen intéssel letorkolta: – Utánuk megy! Le a hegyről, míg nem késő!... Semmi kereszt...

– Szerződés kötelezi...

– Amennyiben az ördöggel kötötte – vihogta az unokája. – Mától minden már érvénytelen.

Kapott az alkalmon: gyorsan lefordította a poént. Tetstett a kísérőknek: elragadtatva túlköltek, mindamellet szemfülesnek bizonyultak, mert üvöltve mutattak a főállé serpentinjére. Odafönn, a csupasz fák között Matyorka vánszorgott a Jónás nyomában. Mindkettőjük hátán óriási fakereszt.

– Észrevettek ők is – közvetítette ifjabb Mózes rövidlátó nagyanyjának. – Lassítanak... A nagy tölgyhöz támasztják a keresztet... Passz... Remélem, visszajönnek... Opám fordul... Tempó: még elesik, sze' csúszós!... Netot ez a Jónás... Cipel tovább... Zsán Koté! Kifekszem, azt a...! – harsogta. Mérgében a földöz vágta sapkáját. Matyorkánét zavarta a sofőrök röhögése: szerette volna tudni, mi történik az oldalsban. Nem érdekelte Mózeskéjének látványos dühe; attól félt, a fia rovasára szórakoznak az idegenek: a temetőőr státusának tekintélyét mindennél jobban féltette. Eszébe jutott Turdest, az új hely... ott is meg kell majd alapoznia, és ha...

Hasztalan kémlt a kamionok fénycsóvájának irányába: a megeröltetéstől s a hidegtől előntötte szemét a könny. Görnyedten sírdogált. Rettenetesen fázott, de nem mert bemenni a házba.

Mózeske kitáncolta magát; agyontaposott sapkáját amúgy lucskosan a fejébe nyomta. Káromkodva ordított társainak – azok biztatták vagy fenyegették. Megpördült a sarkán, még egyszer a serpentin felé nézett, aztán elkapta és megcsavarta az öregasszony karját. Tüzelték indulatát Matyorkáné kétségbeesetten nyöszörgött „lelkem!”-jei. Rázva fenyegette-gyötörte halálra rémült nagyanyját.

– Akármilyen vaksi – hadonászott neki – lángokban fogja látni a Bokrost, nyanya!... Pursiszimplu felgyújtom... Házzal s magával együtt!... Passz! Azt ígértem a főnöknek, segédkezünk... Pontos ember, és én szavamot adtam, hogy apám irányítani fogja a rakodást...

Nem felejt... Most aztán magukra vessenek Turdesten!... Szabotázs!... Passz!... Szabotázs! – ismételve hangosan, diadallal, a kamionok felé.

Lassan elengedte az öregasszony karját; Matyorkáné elhallgatott. Kihasználta az alkalmat, hogy Mózeske a hegyoldalt bámulta – elhúzódott mellőle. Pár lépésnyit hátrált, aztán döcögve, ahogy vézna, bogos lábaitól tellett, futásnak eredt. Kockás posztópapucs a nedvességtől elnehezült – húzta a lábát... Hamar kifulladt, de nem mert megállni. Az út mellett, a sírok martján vonszolta magát. Fejét leszegte; erősen rézsút dőlt.

– Mózes... Mózes... – lihegte, valahányszor megbicsaklott a térde, és oldalra csúszva, könyékig süllyedt az érces hóba. A kanyart leszelte, rövidített. Váratlanul bukkanat föl görnyedten cipelő fia előtt. Matyorka hátán meg-ingott a kereszt: lecsúsztatta a válláról, és maga mögé állította, talpra.

– Mért küldték? – kérdezte élesen, s mielőtt az öregasszony magyarázzkodhatott volna, megróttá: – Őrizetlenül hagyta a házat!

– Mózeske velük van – mentegetőzött az anyja.

– Annál rosszabb.

– A tisztelendő...

– Hol vannak ilyenkor a tisztelendők?! Tömjén helyett benzingőz és kipufogógáz... Nem érzi?!

– Szokjék hozzá – lépett melléjük Jónás. – Ha új helyre kerülnek...

Nem fejezhette be; felüvöltött, és vetődött. Magával rántotta az öregasszonyt; estében nagyot lökött a temető-őr vállán. Lábukhoz zuhant az a fekete kereszt, amit Matyorka cipelt.

Az öregasszony nem emlékezett, hogy került vissza az órházhoz, mert az ijedségtől eszméletét veszítette. Szerencsétlenül esett; egy kavics fölhasította a homlokán a bőrt: elöntötte a vér.

Hideg és sötét volt a szobában, amikor magához tért. Jó darabig bambán bámult. Hasztalan faggatták volna, milyen nap van; az időpontot sem tudta volna megmondani. Motorzúgás remegtette az ablaküvegeket – a zajt ismerősnek vélte... Görcs szorongatta homlokát. Kitapo-

gatta a kötést: csodálkozásában füttyre csücsörítette száját. Eszébe jutottak a kamionok... Várt egy kicsit, aztán lekecmergett a magas ágyról. Morgolódott, minek kellett őt úgy betakarni. Elbotorkált az asztalig; kitapogatta, és feltette a szemüvegét.

– Vajon vacsoráztak? – villant eszébe, míg átcsoszogott a hideg konyhán. – Hagyták kialudni a tüzet!... – zsémbelt felhangosan. Kivánszorgott a verandára: kíváncsi volt, mi történik odakinn...

A sírkertben megroskadt a hó. Alaktalan sár fedte a sétányokat; kamionnyomok csíkozták keresztül-kasul. Egyik szörny a másik után dübörgött el az őrház előtt, a...

– A keleti kapun át... – képedt el Matyorkáné. Mint óriási üzemmérleg, a ledöntött pléhkapu minden áthaladó kocsni alatt berezdült, és üresen kongott, akár a kápolna harangja. Súlyos volt a rakomány, hiszen sír- és törmelékkövek csücsösödtek a teherpalánkok fölé... Idétlen földhányások magasodtak a néhai utca helyén; járdának nyoma sem volt sehol... Eltűntek Matyorkáné hálás hallgatói is.

– Látogatóinkkal együtt nyelte el őket az új év... – mormogta a vizsgálódó öregasszony. Halántékát erős fájdalom szaggatta; szédült a vérveszteségtől. Elsötétedett előtte a világ, mégsem esett el. Megkapaszkodott a kilincsben, s mikor kissé megerősödött, visszament hárász-kendőjéért a szobába. Magára kapta, és elindult, hogy megkeresse a fiát.

Ismeretlen csákányolókba, izzadt rakodómunkásokba, uगतó irányítókba ütközött. Jónást sem találta sehol. A kőfaragó műhelyét sietve tették lakhatatlanná: kiszedték ablakait, ajtaját betörték és felhasogatták. Az üszkös tetőváz csupaszon derengett; mint egy csontváz: kiégették a belsejét.

– S mi még a mulatozóktól féltettük – hümmögte Matyorkáné keserűen. Neki-nekiütközött a sürgölődőknek. Rákiabáltak; akadt, aki meglökdöste. Fárasztotta a forgatag – az összevisszaságban alig tudott tájékozódni. Az északi kertrészben lehetett pedig, valahol a Bokros fölött, mert körös-körül sok volt a kopjafa. Ama tüzeset után, a

meg nem váltott és elhanyagolt sírokhoz típusfaját állították Matyorkáék a kőfaragóval.

– Túl a sövényen... ott a Telep... talán a Kis utcabelieket búcsúztatja Mózes... – biztatgatta magát. – Óvta pedig Mózeske, a lelkem...

Hasztalan csámbolygott; Mózeseinek hült helye volt. Elálldogált még egy darabig a ledöntött sírkövek s a gondosan megásott üregek mellett, aztán visszacsúszkált az aljba.

– Otthon sincsenek – fürkészte az őrházhoz közeledve a sötét ablakokat. Meglepődött, hogy a gyűjtőmedence mellett, a magas cementkávának döntve ott látta az ikrek keresztjeit. – Hogy kerültek ide?! – csodálkozott. – Meggyűjtötták volna odafönn az idegenek – okoskodott. Aztán legyintett: itt is sor kerül rá... Elhaladt mellette egy kamionkaraván. A fülkéből füttyszó, visongás, zene csapódott ki. Egyszer mintha Mózeske rikoltását hallotta volna: – Hallja, nyanya?! Matyorka densz!... Zsán Koté!...

– Velük ment; az ő emberük – parentálta el unokáját az öregasszony.

Váratlan csend maradt az autók nyomában. Fellélegzett, pedig komolyan aggódott a fiáért. – Csak ne hurcolták volna el... Ha nem vetemedett örültségekre... – sóhajtotta sajgó fejébét tapogatva. Megszédült. Közelebb lépett a kávéhoz, és megtámaszkodott az egyik keresztben. Nem akart a hullámzó földre nézni. Felpillantott.

– Mózes!

Fia az osszárium előtt ácsorgott. – Mózes! – kiáltotta, s indulni akart feléje. A hirtelen mozdulattól éles fájdalom hasított fejébe. Percekig állott mozdulatlanul, aztán mégis elindult a temető felé. Fáradt, rogyadozó léptei alatt az osszárium szétszórt csontjai zörrentek: szanaszét heverték a földön, tarkították a sármasszát. Matyorka kapát szorongatott a kezében. Felpillantott, és rákiáltott az öregasszonyra:

– Mit keres itt?!... Azt a kkeserves úristenit!... Minek jött ide?... Menjen vissza a házba! – és hátat fordított anyjának. Matyorkáné nem törődött vele. Ahogy közelebb ért hozzá, sérült kopjafákat, zúzott sírköveket látott körötte is, mint odafönn... A temető két kézre

fogta szerszámját, és magas ívből, mintha fejszével tenné, valami megsárgult csontokat kapált, majd egy tulipánfejes, frissen festett kopjafának esett. Püfölte, ahol érte. Élénk színezéséről megismerte Matyorkáné: saját részükre rendelték volt Jónástól...

Az öregasszony elnézte fiának kék eres, vézna, csápoló karjait, és akaratlanul a kőfaragó ruganyos izmaihoz hasonlította. Belevörösödött, amint megsokszorozódott erővel rárivallt:

– Te hhivatalnok, te! Hagyd abba!... Menj inkább hegedülni!... Egy-kettő!... Matyorka densz!... Matyorka densz!...

PONTOS IDŐ

Vasárnap

Múlt vasárnap a szokottnál korábban keltem. Leseper-tem a járdát, és nyújtott nyolcasokat locsoltam rá. A bolt-
ba besütött a júliusi nap; mire Miska megérkezett, a lég-
frissítővel ünnephez méltó hangulatot teremtettem. Apró
gömbökben úszott a fenyőillat permete. Legényem látvá-
nyosan duzzogott: erőltette a köhögést, mintha fulladoz-
na, és visszautasította a kávéét. Pedig e napon jár neki.
Nevetem, mennyire odavan az ünnepi nyitvatartásért: foly-
ton vasárnapjainak becsét hangoztatja, mogorván példá-
lózik inastársainak munkaidejével. Másfél év alatt megta-
nulhattam, hogy ha magára hagyom, játssza a megbízha-
tatlant: letorkolja és kioktatja a betévedő kuncsaftokat:
„a város legmegbízhatóbb javítóműhelyéhez fordultak!”,
és túl hosszú határidőket szab. Alkatrészt sem szalaszt-
hatom: az ócskasoron féláron és válogatás nélkül vásárol.
Nem érdemes kérdőre vonni – hétközben roppant szol-
gálatkész. Önkéntes idegenvezető, a Műemlékvédő Egylet-
nek is tagja. Sokallom elfoglaltságát, de azzal érvel, „ro-
konterület”, nem feledkezik meg az üzlet érdekeiről.

Nemrég hivatalos megbízásokat kaptam, megtisztelő
feladatokat: jól működő, stílszerű szerkezeteket rendeltek
tőlem a Vásárcsarnokba, a Központi Parkba és a Városi
Kórházba. Ellenszolgáltatásként a Toronyóra gondnoksá-
gát kértem – a háború óta nem működött. Miska henceg,
hogy neki köszönhetően teljesítették kérésemet. Állítólag
zárkózottságomra hivatkozva vállalt értem erkölcsi fele-
lősséget. „Caspar Mellbrück szavatolt!”

Második inasévének kezdetén legényem új szolgáltatá-
sokat eszelt ki, melyek öregbítették az üzlet hírnevét: ál-
talánydíjas és otthoni javítást, szaktanácsadást. Becsüle-
tére válik, hogy egyiket sem próbálta ravaszkodva kisa-
játítani. Mindenbe besegít, ha nem vasárnapról van szó.
Terepre azonban magam járok. Hallatlan értékekhez hív-
nak, főleg a Várkert gótikus házaiba, a bástyalakásokba,
kandalló- és faliórák remekeihez, XVI–XVIII. századi
munkákhoz... De külvárosi mániákusokhoz, viszontel-
adókhoz, csencses ravaszokhoz is, akik között akadnak kis-

szerű tolvajok: számlapfestést, üvegcserét kérnek, tucattal, vagy márkás órákat tukmálnak rám, áron alul. Szörnyülködöm, kiket hajtott fel ez a Miska, mert kétségtelen: a reklámot neki köszönhetem. Bár nem válogathatok, saját költségre vállaltam az Óra felújítását. Micsoda szerkezet! Gyermekkorom óta foglalkoztatott... Akkoriban a Kilátó valóságos kirándulóhely volt, randevúnak való. A Torony kerengőjéről beláttuk az egész vidéket – iszonyú boldogság volt kitekinteni: madártávlatban eltörpült a messzeség... Körben, a karfán, megfelelő irányban, gót betűkkel a világvárosok neve s a távolság, légvonalban... Felfele csigalépcső vezetett. Üvegfal választotta el az órától, melynek kercegett, moccant, rezgett odaát a belseje: előtünk mérettetett az Idő! Délben megelevenedtek a figurák. Emlékeztem az ördögök vonulására – ők voltak a legtöbben... Szent Vitusra, mert féltettem a nyomorékoktól: azt hittem, üldözik. És Grammatikára – őt szüleim ajánlották figyelmembe, mert elhatározták, hogy taníttatni fognak.

Miskát nem érdeklí túlságosan a szerkezet. Botcsinálta mester lesz belőle, gyarló és lelkiismeretes, hisz reggelente egykedvűen kacsázik a műhely felé. A Tímár-bástya mögött lakik albérletben. Persze át kell haladnia az Óratorony alatt, de soha nem néz fel rá. Nem ellenőrzi, hogy pontosan jár-e, csak ha megkérem. Furcsa legény: beszédes, mégis hallgató; bámész, ám jó megfigyelő. A figurinókat különös gonddal restaurálta, mókusször ecseteket és kiváló minőségű festékeket szerzett. Puhafából formás kezeket, attributumokat és glóriákat faragott, még a hiányzó égitestekre is volt gondja. Jutalmul beavattam az órajáték szimbolikájába: elmagyaráztam a korongokon történőket. Fogadkozott, hogy népszerűsíteni fogja a halottakat – meghívott az Egylet üléseire...

– Vasárnaponként tartjuk – szólta el magát. Rögön tudtam, hogy az ócskasoron miért vásárol sebtiben a lelkes Egylet-tag. Dühömben jól beolvastam neki:

– A szakmától bezzeg sajnálod az ünnepnapokat!

Rémítgettem, hogy a felszabadító vizsgán ikonográfiai kérdések is lesznek.

– Megbuktatnak a figurinók...

Észrevettem, hogy a népes jelenetekért lelkesedett.

Becsvággal pingálta újra a könyvtekerccsel hadonászó apostolok, a szigonnyal döfködő ördögök, de a jámbor polgárok és kézművesek arcát is. Nagyon vigyázott, nehogy uniformizáljon. Annyira lefoglalta a pepecselés, hogy az üzletben rámmaradt a tucatmunka: tisztogattam, rugókat cseréltem Miska helyett, pedig ez inasnak való taposómalom. Viszonzásul? Vagy hogy szórakoztasson? Míg az alakokat festegette, velük kapcsolatos szövevényes kitalációival szórakoztatott, melyek furcsamód összefüggtek, és percek alatt úgy elburjánzottak, hogy a meglepetéstől sokszor ölembe ejtettem a nagyítólencsét. Később jöttem rá, hogy Miska csak hétköznaponként ontja hangulatos meséit. Vasárnap hasztalan faggatom; rimánkodással sem lehet szóra bírni. Kifizet pár bökkenéssel. Hallatukra elkedvetlenedem: bár nem kell messzire mennem, utána nehezemre esik az ócskasori „piackutatás”. (Terepmunkát, általánydíjas javítást csak hétköznapra vállalok.)

Tavasszal hirtelen a Vártérre költöztették az ócskapiacot. Első alkalommal a bátyakapuknál szedték a vámpenzt, a házak boltíve alatt folyt a kótyavetye, de élelmes árusok kijátszották a tiszteket – előző este bekérezkedtek várbeli ismerőseikhez, mert az őslakosok bérmentve árulhattak. A Turisztikai Hivatal tiltakozott a szégyenletes szervezés ellen: múzeumi belépti díjnál drágább volt a vám – ennyit fizettettek a városnéző turistákkal, akiket ráadásul csencselők zargattak ajánlataikkal!... Az illetékesek gyors ellenintézkedéseket foganatosítottak. A Városháza és a Romkert közötti térséget – hétközben sportpályának használták a gimnázium diákjai – sebtében kikövezték, és vasárnap hajnalban szétszedhető, szögesdróttal átszőtt kerítésrácsot vontak köréje, melyet egy rozsdás vasrámpával és egy „Ráhajtani tilos!” feliratú táblával együtt egyenruhás munkások hórukkolva rámostak le páncélozott teherautókról. Megafont is szereltek a tér sarkán álló zászlótartó rúdra, mely reggelenként ismerteti a legnépszerűbb árucikkek árfolyamát, később pedig kacskaringós, suta reklámszövegeket süvölt.

Délelőtti órákban tetőz a csúcsforgalom. Hónap végén előfordul, hogy a hangosbemondó „zsufi” piacot jelent, és eltanácsolja a későn érkezőket. Vagyunk néhányan, akiket bánt, hogy csak hasonló alkalmakkor, engesztelés-

képpen népszerűsíti a déli órajátékot, a Vár muzeális értékeit vagy az Alsóvárosra nyíló panorámát...

A háború megtizedelte a Toronyóra mindhárom korongjának figurinóit; az alkatrészekből is sok kallódott el. A pótolhatatlannak véltek közül néhányat magunk készítettünk Miskával, miután hetekig hiába reméltem, hogy hasonlókra bukkanok – ha nem a piacon, hát terepen, családi szerszámosládákban. Ha kiszállok, megbízóim előtt sokat panaszkodom az alkatrészhíányra. Többségük segítőkész, felajánl ezt-azt, és később is be-betér a boltba, szívélyesen érdeklődni munkám iránt.

„Persze, az Óratorony” – merevednek mosolygásba tapasztaltabb kuncaftjaim, ha távollétemben Miska ül a javítóasztalnál. Sietve távoznak. „Vasárnap nevében duzzog!” – figyelmeztetnek utólag. Sokan úgy vélik, mert szeretne velem tartani. Faggatnak, miért nem viszem magammal.

– Tériszonya van – válaszolom dühömben. Állításomban lehet némi igazság – Miska hétközben sem ajánlkozik soha, hogy elkísér.

A piacon már ismernek; az egyenruhások talán a rámpára is fölengednének, de a Toronyból mindent jobban látni: nem kell a sorok között botorkálnom, és földre szegezett tekintettel fürkésznem a kínálatot. Fentről feltérképezhetem, hol kótyavetyélnek kimustrált műszaki cikkeket, hallatlan rendeltetésű alkatrészeket, leírt lomokat. Sokféle népség gyűl ide össze – mindnyájan esengenek, hogy tőlük vásárolj. Jólápoltt excentrikusok, koszos vagányok között tisztességes kisemberek, félmeztelen rajkók, mindig aggodalmas parasztasszonyok, nyereszkes kisiparosok... Könyvmolyok, mániákus gyűjtők és használt ruháikat árusítók vegyülnek a hasonlóan tarka felvásárlóhadakkal. Áradatuk nyomkövethető a Kilátóról. Dél felé gyérül a tömeg, és a viszonteladók árulni kezdik szerzeményeiket. Ekkor már céltalanul csámbolyognak a purdék – elunták a vásárosdit. A kisebbek cseresznyemaggal lövöldöznek, és pökdösnek is, míg atyáik átkokkal fenyegetőzve alkudoznak kései vevőikkel. A foghíjas árusorok végén, a lacikonyhák közelében meredt szemű kol-dusok kántálnak.

Tanulságos seregszemle – kár, hogy fényképezni tilos. Vámtisztek, egyenruhás felügyelők és szolgálatos munkások feladata a rendfenntartás. Apróbb üzérkedések, kis csetepaték, perpatvarok fölött szemet hunynak – egyedül a fényképezési tilalmat veszik komolyan. „Vásároljon minőségi felvételeket a Turisztikai Hivataltól!” – ajánlják, míg kirángatják a rendbontó gépéből a filmet. Mégis akad minden héten fotográfus-próbálkozó. Nélkülük talán megvalósulhatna a kínrímes reklámszövegek nyomán felcsattanó lelkes őrzöngés és az óraütések harmóniája.

– Be’ sokfélék, Szent Vitus, a védenecid!... – mondogattam egy alkalommal hazatérve Miskának. A Toronyból látottakra gondoltam.

– És milyen hálátlanok!... – fűzte hozzá váratlanul. Épp a várost szimbolizáló korong figuráit restaurálta. A főtengely fogaskereke délben ezeket forgatja meg elsőnek; a legkopottabbak sínjeik. Előfordul, hogy elakadnak vagy felgyorsulnak rajtuk az ablakok, melyeknek fogaskerekei a „történelmi” és a „bibliai” korongon is zavart okoznak. Szent Vitust így gyakran üldözni kezdik a betegek, mert (lentről úgy tűnik) mögöttük meg ördögök siklanak. Vagy az áldozni készülő apostolok lerohanják az áldásosztó Krisztust. Mihály arkangyal a Sátán helyett Krisztusra emeli lándzsáját... Mire dacosan mozdulatlanok lesznek a legfelső korongon az anyák – meg sem próbálják menteni csecsemőiket Heródes katonái elől. Krisztus pedig... Ő! A következő fordulatnál leborul a Sátán előtt!

A jelenetkéket oldalról kézművesek, polgárok figyelik: előttük már háromnegyedkor fölpattannak a piciny ajtók, hogy idejében kivonulhassanak... csodálkozni. Velük egyszerre, jóval a korongok fölött előtűnik a Nap meg a Hold. A mechanizmusnak ez a része kifogástalanul működött a háború alatt. Érthetetlen, mostanában miért akadozik. Az elégedett emberkék kitotyognak ugyan fülkéikből, csakhogy láthatóan rezegnek, mintha örülnének, vagy csúfosan röhögnének. A Nap és a Hold korongja sokszor lebukik.

– Kozmosz nem akar hódolni a világ urának – állapította meg Miska szenvtelenül, még a próbaidőszakban.

Utóbb sokat gondolkoztam, vajon nem babonás félelmet leplez legényemnek a szerkezet iránti érdektelensége?

Mikor kézhez kaptam az Óratorony feljáratának kulcsát, úgy örültem, mintha a szülővárosomét bízták volna rám. Első alkalommal egyetlen pihenővel mentem föl a Toronyba. Teljesítményemet azóta sem sikerült megisméltelnem, pedig kétnaponként kapaszkodom fel a szerkezet-hez. Vasárnap mindig.

A kánikula ellenére nagy ószer volt. Tizenegy után is özönlött az Alsóvárosból a nép – nem akart szünni a tolongás. Amikor kipakolt egy-egy új árus, valóságos forgalmi dugót okozott, pedig, hogy nagyobb hely legyen, széthuzigálták a kerítésrácsokat, méternyi réseket hagytak közöttük, ahová kitárt karú, overallos munkások álltak, és türelemre intették a tömeget. Ugyanők utasították el az újonnan érkezőket: „jöjjenek jövő vasárnap!” Az Alsóvárosba irányítottak mindenkit, a makacskodókat meglökdösték – erővel térítették jobb belátásra. A kintrekedtek önérzetesebbje tiltakozott, fütyölt, szónokolt. Főleg a fiatalok. „Diákok” – véltem a magasból. Vezérük – sovány, szakállas fiatalember, nyakában automata fényképezőgép – egy kézikocsin állva pillanatfelvételeket készített, melyeket magyarázva nyomban a kívülállóknak adogatott. „Áldásosztó figurinó...”

A rámpáról egyszer csak legurult az a sárga, bogárhátú kisautó, mely a kerítések fölállítását, a hajnali kirakodást szokta irányítani, és amely a vásár ideje alatt a teherautók árnyékában hűsöl. Mentében négy egyenruhás ugrott bele. Tülkölt, és gázolt a kijárat felé. Lökdösődve menekült útjából a tömeg. Több helyen ledőltek a dróthálós vasrácsok: a réseknél kavarodás támadt: menekültek a bentiek, özönlöttek a kintrekedtek. Megfeledkeztek a szónokról – majd feldöntötték azt a kéziszekeret, amin állt.

– Figyelem, figyelem! Megállt az Óra! – harsogta ekkor a megafon. Csend lett, mintha elvágták volna a hisztériás zsvajt. Hátam mögött kattogva telt az idő. Mozdulatlanul figyeltem.

– Kérjük Caspar Mellbrück órasmestert, intézkedjék! Intézkedjék! – recsegett a parancs. Ismertem a szerkezetet: a sínek kopottsága miatt lassul vagy meg-meglődül,

de hogy egyszerre megálljon!... „Hiszen jár!” Jólesett hallani kercegését... Lopva a karórámra pillantottam. „Másodperceken belül felpattannak az ajtócskák... hogy ki kit fog röhögni!...” – eszembe jutottak a rázkódó polgárok s a javíthatatlan kézművesek. Odalenn a szónok előtt lefékezett a kisautó. Utasai megrohmozták a fiatalembert, kiakasztották nyakából a fényképezőgépet, de magukkal hurcolták tulajdonosát is. Betuszkolták a hátsó ülésre, közrefogták, és elhajtottak. Mikor eloszlott nyomukban a por, fentről jól látszódtak az elszórt fényképek, melyek még meg sem száradhattak. Sokan eldobták félelmükben.

– Caspar Mellbrück! – pattogta ingerülten a hang – várjuk a kijáratnál! Caspar Mellbrück! Intézkedjék!

Ezernyi tekintet szúrt odalennről. Santiagótól jobbra álltam a karfánál, La Paz előtt, mégsem tudnám megmondani, légvonalban hány kilométer az Óratoronytól. Kézfelemeléssel jeleztem, hogy megértettem az utasítást. „Megadtad magad...” Indultam, hogy akadályozzam meg a Nap és a Hold fölkelését, fojtsam rekeszeikbe a faemberkéket. A szerkezet üvegajtóját már nem kellett felnyitnom. Hihetetlen, de valóban állt az Óra.

– Caspar Mellbrück! – hallatszott ismét odalentről.

– Caspar Mellbrück, várjuk a kijáratnál!

„Kitessékelnek” – dohogtam, és alig vártam, hogy elbeszéljem Miskának az esetet. Lenn a csigalépcső aljában cigányasszonyok szoptattak, koldusok pihentek, diákok árultak, hangoskodtak és szerelmeskedtek, mint máskor. Mégis... túl jól csinálták, amit tettek. Alig bírtam bezárni a vaspántos feljárat ajtóját. A téren csend volt, a purdék eladó ruhákon kuporogtak szepegve. Csak az ár-cédula hiányzott előlük. Suttogó alkuszok között vezetett utam. A rozsdás rámpa körül senki. Elhagytam a „Rá-hajtani tilos!”-táblát. Visszanéztem. Nyomomban az emberek feltűnően kevesen voltak, és teljesen mozdulatlanok. Közel a kijárat. A rácsokon kívül csak a felvert por és elhajigált papírdarabok árulkodtak a nemrég szétoszlott tömegről. Hiába siettetett a megafon: senki sem várt rám. Az egyenruhások is eltűntek a rámpáról; még a vámtiszták sem voltak szokásos helyükön... Tárva-nyitva a sínes kapu, egyetlen teherautó pöffedt a tűző

napon: páncélzata a házakra verte a fényt. Nyomaveszett a bogárhátú kisautónak... Percekig álltam a tűző napon. Verejték pergett nyakamba; izzott a szemüvegem. Rövidnadrágos, szitakalapos férfi jött felém a Korlát utca felől. Nyakában ósdi fényképezőgép, objektívvel, szinte „lövésre” készen. Egyenesen nekem tartott.

– Ilyen kevesen vannak? – érdeklődött.

– Elhúzódtak a hőség elől – feleltem kitérően.

– És ön? – fogta meg a kezemet. Felsőtestével firkészőn közelebb hajolt. A gondolataimban olvasott.

– Rosszul vagyok – hebegtem mentségül. Később éreztem, hogy igazat mondtam.

– Otthon a helye – hangzott az Idegen verdiktuma.

Lehorgasztott fejjel toltam árnyékomat a Tímár-básztáig. Megálltam, hogy búcsút intsek az Órának. „Lehetőség?” – rezzenet bennem az öröm, látván, hogy nyitva az óranépség ajtaja, és ragyog a rezes Nap és a Hold ezüst korongja. „Késik...” – jutott rögtön eszembe. Éreztem, hogy nem tudok számot adni a váratlan stoppról, arról a félórányi kiesésről, míg leereszkedtem a Kilátóból, illetve a Vártéren vesztegeltem. A figurinókkal történtek látványa biztos felér a Miska rémtörténeteinek hatásával. „Lóvá tettek.... – ébredezett bennem a gyanú – senki sem fogja elhinni, hogy nem én állítottam volt meg... Meg kell javítanom – határoztam hirtelen. A megafon parancsa” – bátorítottam döntésemet, és a javítás időpontját latolgattam. „Hétfőn terep, keddre határidős igazítgatások... szerdán túl késő...” – torkoltam le önmagam.

Khaki kezeslábasban egy szerelőmunkás kúszott a zászlótartó rúdon... A megafonért nyúlt. „Oszlik a piac... pedig máskor eltartott délutánig...” Megtöröltem homlokomat, és árnyékos helyre húzódtam. Megtapogattam zsebemben a toronykulcsot. „Ebéd után hazaengedem Miskát. Alkonyatig befejezhetem...” Tudtam, hogy legényemmel nem fogok az esetről beszélni.

Elnéztem, mint szedték szét a rácsokat... Kézről-kézre adogatták a darabokat, gyorsan, gyakorlattan. Némán dolgoztak. Felügyelő állt a rámpán: az ő füttyszavához kellett szabni a tempót. Mikor az utánfutóra fellódították a rámpát is – végeztek. A Vártér akusztikája felerősít

tette elvonulásuk robaját. Négy egyenruhás hátramaradt. Figyelték az Óratornyot és a környéket. Közben odafönt Gábrriel megfújta harsonáját: megelevenedett az Óravilág. Eltipegtek a Veronika-kendős angyalok, áldozni készültek a mezítlábas apostolok, és feltűnt egy bárány két vadállat között. Az ártatlanság eme bizonyítékait látva összebólintottak az egyenruhások: megindulhattak a négy bástya irányába. Mintha megosztotak volna a világtájakon. Háttuk mögött lassulni láttam a szerkezetet: az arkangyalok elmaradtak Jézus mögül, és a Sátán...

Felém közeledett az egyik egyenruhás. Felismertem – járt néhányszor az üzletben. Mozdulatlanul álltam... Elhaladt mellettem... Az Alsóvárosba igyekezett, de a Tímár-bástya kapuján túl – meggondolta magát? vagy megbeszélte jelre? – visszafordult. Balra tért, és felment a Várfok sétányára. Megállt egy lőrésnél. Nem volt egyedül: a szitakalapossal együtt csodálták a panorámát. Könnyű dolguk volt velem – izgalmamban meglepedkeztem a bizarr turistáról, aki hazaparancsolt, majd tétlen macacsságomat látva, valószínűleg követett. Elképzelem, hogy riadt futóbogárnak tűnhettem a teherautó kabinjából – tudhatták, a fény elől hová menekülök... Beláttam, hogy haza kell mennem. Legrövidebb a Tímár-közön át lett volna, mégis kerültem. Megálltam a Korlát utca torkolatánál, visszanéztem az Órára. Alig hittem, hogy ismét áll... Mihály lándzsája Krisztus fölött... Grammatika melléjük csúszott az alsó szférából... Kétoldalt a polgárok tehetetlenek...

Az Alsóvárosban megszólaltak a harangok.

Miska sokallta késésemet, vagy nagyon éhes volt, mert hazalötyögtette kettőnk ebédjét. Vasárnapi teendői közül egyedül az ételhordást nem tette soha szóvá, mégsem számítottam részéről ekkora kezdeményezésre. Máskor nógatni kell, hogy igyekezzék, nehogy elhűljön menzai manánk. Szótlatlanul ettünk. Utána önként mosogatott. Befejezte, s odatelepedett mellém, a javítóasztalhoz. Kotorásztam az alkatrészcsekék között – magam sem tudtam, mit keresek. Ő izgett-mozgott a csavartlábú inasszéken: kíváncsiság kínozza, melynek tárgyát nem merte kikotyogni. Szokatlan önállóságára még mindig nem találtam magyarázatot.

– Kiderül, hogy mesterségedhez méltó módon viselkedtél – hecceltem bátorítóan, hátha beszámol a dél-előtről.

– Hogy? – kérdezett rá.

– Vasárnap ellenére a kliensekkel is szolgálatkész voltál, mint velem...

Válasz helyett hunyorogva hihegett. Találomra kiválogattam néhány rugót, csavarokat és fogaskereket, hozzájuk csaptam bőrtokos szerszámkészletem. Terhemre volt Miska jelenléte. „Alkonyodik, s még mindig itt ficáncol, mintha vizslatna – dühöngtem –, pedig máskor hogy odavan az ünnepi nyitvatartásért...”

– Kávét kérsz? – kérdeztem kínomban. Azt reméltem, érti a rejtett célzást: ha a napot ezzel kezdtük... Meglepett igenlő válasza.

– Pedig nem fogsz tudni aludni – rukkoltam volna vissza. Hiába. Szerepet cseréltünk: most én duzzogtam. Ímmel-ámmal enyhe lötyyöt kotyvasztottam. Egyszuszra megitta, mint a tejeskávéját szokta. „A légfrissítő... atól elmenekül...” – kaptam észbe, és máris bőven szórta a fenyőillatpermetet. Miska nagyot nyújtózott, mélyeket szippantott, és illedelmesen érdeklődött: gyűjtsen-e villanyt?

– Túlzás lenne – hebegtem – hisz odakinn alig szürkül. Meggyógyultál – jegyeztem meg. Nehezen sikerült fékezni magam. Elértette, hogy vasárnap reggeli szokásos fulladozásaira céloztam. Összevigyorogtunk. Piszmogva szedelőzködött, és elment. Elégedettnek tűnt. Szórakozottan füttyörészett az alkonyi utcán. Túl későn távozott. Aznap nem volt már mit keresnem a Toronyban.

Hétfő

Hétfőn szokatlanul nagy forgalom volt. Kuncaftjaim semmibe vették a nyitvatartási időt. Tehetetlenül hivatkoztam a házirendre: tizenegyedtől terepre kell mennem, általánydíjas munkákra szerződtem!... Letorkoltak: várhatnak! S javítottunk Miskával sokat, gépiesen. Soha ennyi apró igazítást, ennyi okvetetlenkedő érdeklődőt! Ebédkor álltam fel először a munkaasztaltól. Arra sem volt

időm, hogy kitekintsek, működik-e az Óra... A zsúfoltság miatt nem hallhattam Gábrriel harsonáját sem...

A délutáni műszak csendesebbnek ígérkezett. Miska láthatóan számított rá, hogy elvonulok, de csak sétáltam egyet a Vártérig s vissza. Nem volt erőm nekiindulni a Torony grádicsainak. „Legalább elvégzem a tucatmunka nagyját...” – mentegetőztem gondolatban önmagam és az Óranépség előtt.

A fából faragott polgárok fülkéik előtt szorongtak, a Nap és a Hold tüntetően együtt tündökölt, Jézus emelt jobbát pedig fenyegetésként értelmeztem. Szent Vitus körül élő galambok röpködtek. Alább a szelíd apostolok álltak. Heródes katonái akár a Kozmosz Rendjét is vi-
gyázhatnak, oly békések így mozdulatlanul. Emlékszem, valamikor mennyire szerettem volna a kis faajtók mögé látni, hogy a „lakókat” – mint most – hosszan nézegethessem. Estefelé Miska beszélgetést kezdeményezett:

– Tegnap dél óta összevissza jár az óra – közölte. Tisztában volt szavainak fontosságával: illő csend- és hatásszünetet tartott. De mert nem válaszoltam, tovább puhatólózott:

– Mit gondol, a főtengely kopása lenne az oka?

Olcsó elektromos órán dolgoztam. Éppen kornyikálni kezdett: „O, Tannenbaum...” Szigorú ártatlansággal pillantottam legényemre.

– Másodéves vagy!... Közelednek a vizsgák; nem-sokára önálló leszel!... – kerülgettem a feleletet, de bosszantott a gondolat, hogy gyávának hihet, ha nem vallok szint. – Magad is rájöttél – háritottam enyhe dicseretre válaszomnak felelősségét.

– Előre közölték – bökte ki, mintha kötekedne.

Én ártatlanul:

– Kik s mit?

– A megafon, hogy az óra megállt. Pedig *akkor* még járt.

– Ugyan – legyintettem.

– A jogász is hangoztatta – bizonygatta nekem.

– Kicsodaa? – kezdtem valóban csodálkozni.

– Az a joggyakornok a Városházától. Sokan ismerik... Ide is jár. Megviselt Pobedáját maga szokta igazgatni... ingyen.

– Nemcsak neki... – észrevettem, hogy mentegőtőzöm.

– Peeersze, de más hálálkodott, és nem győzte megköszönni. Ő mindannyiszor csak biccentett, és bevágta maga után az ajtót.

– Azt a szakállast mondod – bólogattam, hogy sikerült azonosítani magamban a hálátlant.

– Tudta maga – nyekkentette nyersen Miska. Csoválkoztam, milyen érdes kamaszhangjának biztonsága, és bár megsértett, nem tettem szóvá szemtelenségét. Hagytam, hadd beszéljen.

Folytatta: – Jó szeme van a pasasnak, rögtön észrevette, hogy valami nincs rendjén. Felugrott egy árusnak a talyigájára, fényképezett – igaz, már előbb is –, és szónokolni kezdett. Azt mondta, hogy maga kellett megállítsa a herkentyűt, de melléfogott vagy mi, és hogy aljasság az egész... Hogy szinkronhiba miatt buktak le... Sokan hittek neki – bizonygatta Miska elváltozott hangon – mert közkedvelt a városban, naphosszat lótfut ügyfeleinek érdekében.

Elhallgatott, várta, hogy színt valljak. Felpillantottam. Mintha a Korlát utcai rövidnadrágos idegent láttam volna elhaladni a bolt előtt. Felugrottam, felrántottam a szitaajtót: az utca kihalt volt. Szemerkélt az eső – hűse becsapott a boltba. Miska mellém cammogott. Együtt sajnálkoztunk munkánkon, az ázott figurinókon, melyek azóta is ámulatra készen álltak – előttük tárva-nyitva az apró faajtók.

Kedd

Egész nap esett. Kelletlenül caplattam a kültelkeken. Nem volt ínyemre a terepmunka: sokszor meg szerettem volna mondani, mi mindent csináljanak kiszolgált herkentyűikkel az öntelt okoskodók. Legtöbbjük elkopott vagy berozsdásodott családi ereklyétől akart sürgősen megszabadulni, esetleg általánydíjas szerződést kötni javíttatására. Erősködtek, akadékoskodtak, mert látásból ismertek

az ószerről. Ahogy hazafelé közeledtem, egyre ingerültebb lettem, pedig ártatlanabb a belvárosi klientúra.

– Herr Mellbrück – szólított meg javítás közben épp egy Korlát utcai falióra-tulajdonos, egyébként szokatlan alázattal – mi lesz az óránkkal?

Fel sem pillantottam.

– Eddig is működött – vettem oda. – És biztosíthatom, hogy pontosabb lesz.

– Ugyan kérem – szabadkozott – nem vagyok én bizalmatlan, sem akadékos. A Nagy Órára gondoltam. Gyerekkoromban, a háború alatt csak a kiskorongok működtek, de anyám elmesélte az Egészet. Nem emlékezhetett szegényke a részletekre... Önnek köszönhetően láthattam nemrég, hogy akkori kérdéseimre Édes történetkéket eszelt volt ki, bár nekem nem tűnt fel, milyen sok odafönn a Toronyban a mesehős. Ott laktunk – folytatta, miközben gyűszűnyi ezüstpohárból itallal kínált – a Mester mostani üzletének helyén. Nagypám tűzoltó volt és toronyőr. Érdeklődve hallgattam. Csengettek.

– Bocsásson meg – rebegette, és kisietett ajtót nyitni. A jövevényel sokáig és halkán beszélt. Későre jött vissza hozzám. Én közben végeztem.

– Bármilyen panasszal... – szavaltam neki a garancia-levél szövegét, és kezébe nyomtam névjegykártyámat, valamint az időközben kiállított számlát. Fizetett, és érdeklődött: sok munkám van-e még?

– Mára befejeztem. A Toronyba kellene fölkapaszkodnom...

Búcsúzóul kezet fogtunk. Az előszobában sűrű szem-pár szegeződött rám. Az ajtó mellett ott állt a szitakalapos idegen. Ugyanazt a rövidnadrágot viselte, mint vásárnap. Haja csapzott volt. „Zuhog” – gondoltam látára. Fényképezőgépét nylonzacskóba csavarta.

Szerda

Talpraesett fickó ez a Miska! Távollétemben a tegnapinál is nagyobb forgalmat bonyolított le.

– Egymagam! – hengegte a nyugtatömböt lobogtatva.

– Meglátjuk, hányat hoznak vissza!... – reccsentem rá, de megbántam: kár volt a mai, lelkes Miskát a tegnapelőtti pöffeszkedőért büntetni. Nagyon megsértődött – engedélyem nélkül, még vacsoraidő előtt elvult.

– ‘cakát! – nyekkentette vissza a küszöbről.

Alkonyodott. Lehúztam a rolókat, bezártam. Egyedül nem volt kedvem vacsorázni. Ágyba bújni túl korai lett volna – amúgyis rossz alvó vagyok... Elüldögéltem... Hasztalan próbálgattam a tétlenséget. Kipakoltam terepjáró aktatászkámból. A fogas mellől felemeltem az esőköpenyembe burkolt Áldásosztó Jézust. Feje két helyen is sérült: homlokáról lepattogzott a festék, mikor leborult. Mihály arkangyal ütésétől hajszálvékony repedés eresz koponyáján... „Elsősegély... Miska helyett” – szabadkoztam neki, motyogva szégyenemben méltatlan szállítatása miatt.

Harmadik napja, hogy megzavarodott az Órakozmosz. Ma végre sikerült fölkapaszkodnom a Toronyba. Miskának azt mondtam, terepre megyek, elmaradtam néhány tegnapi előjegyzéssel. Egész napomat odafönn töltöttem. Eszembe jutott, hogy ha volt ideje kikukkantani, legényem rajtakaphatott: láthatott a boltajtóból. Ezért lett volna oly érzékeny? „Élvezettel orvosolna” – magyaráztam a figurinónak, mely hozzám nőtt az egész napos izgalomban. Megbízólevelem az Óramű javítására kötelez! Ahogy felidéztem magamban a Vártéren látottakat, *tudtam*, hogy rajtakaphatnak. Számoltam vele, hogy odafönn semminek nem szabad változnia, bár honnan tudjam én, mi a változtathatatlan?!... Világos csak az volt számomra, hogy vétekszámba megy jelenlétem a Toronyban. „A történetek után... engedélyt kellene kérnem...” – óvatoskodtam gondolatban. Nem került rá sor. Szokatlan feszültséggel, ingerült készültségi állapotban dolgoztam... A Várfokon egyenruhások cirkáltak; az eső miatt csukott zsaluk mögül is figyelhetek. Megszólalhatott volna a hangosbemondó: Caspar Mellbrück... Vagy ott a helyszínen von felelősségre valamelyik felügyelő. Egy alkalommal mintha léptek kercegetek volna a korhadt csiga-

lépcsőn... Pedig kulcsra zártam a vaspántos feljárati ajtót.

Nem volt különösebb baja a szerkezetnek. Érthetetlen, miért akadozik. Leporoltam és megolajoztam a síneket. A rugók sértetlenek voltak. De a Káoszban behorpadt a holdkorong, elgörbült a Nap tengelye, és lepattozott pár figurinóról a festék. Miskának való pepecs akadt volna bőven... „Csütörtökön rövidnapos lenne; kimenő helyett velem jön” – döntöttem el. Elpakoltam szerszámaimat – szedelőzködtem. Jézust azonban, az áldásosztó védtelent, megsajnáltam; kopott szakála, sérült homlokába hullott hajtincese ama vasárnapi szónokra emlékeztetett. Lecsavartam menetes pilléréről – karomban mintha gyermeket tartottam volna. Esőköpenyem alá rejtettem. Lefele a csigalépcsőn észbekaptam: a lőréseken besütött a nap... „Odalenn feltűnést kelt a fekete köpeny, és valószínű, meleg is...” Megálltam egy pihenőn, levettem, és gondosan belesomagoltam védencemet, úgy, hogy emelt jobbjára a hónom alá kerüljön. Jókora csomagnak nézett ki. „Holnapra vissza kell hoznom – nem hiányozhat a déli harangjátékból...”

Alant, az ajtóban, tegnapi félénk kliensembe ütköztem.

– Régóta várom... – kezdte ijedten. Másvalaki szájából számonkérően koppantak volna e szavak.

– Újraprogramálok a jövő hétre. Névjegyemen írja, hogy garanciát vállalok – siettem segítségére.

– Meister Mellbrück – a legényke mondta, hogy itt keressem – hagyta parlagon ajánlatomat. „Leselkedett utánam” – fortyant Miska ellen dühöm. Emberemen látszott, hogy másról akar beszélni, nem a tegnap megjavított óra miatt jött. Ajánlottam neki, kísérjen el: hazafelé tartok, közel az üzlet... Nem mondott nemet, de tétova poroszkálása elárulta, hogy nem szívesen tart velem. Óvatosan körülhézett.

– Mindjárt átadom önnek a dédapám zsebóráját. Halálpontos. Üveglapot esetleg cserélhet neki, bár nem fontos. Egyáltalán nem fontos. Csak a tegnappal kapcsolatosan... Én nem fürkészek maga után... De a Nagy Óra a mindenem. Miatta nem válok meg a várostól, pedig előnyösebb munkahellyel is kecsegtetnek... – suttog-

ta egyszuszra. – Ott voltam vasárnap az ócskasoron – hajolt közelebb. Ösztönös mozdulata a Korlát utcai szitalaposa emlékeztetett. – Láttam, amit láttunk – me-revedett hirtelen méltóságosba. – Nem firtatom, mi köze a Mesternek az egészhez. De hogy azóta... – és sápi-tozott hosszan, stílustalanul, hogy mi mindent jelent szá-mára a pontos idő, az egész Órauniverzum... – Megja-vítható? – bökte ki végül aggodalmasan. Mert nekem... – kezdett gyerekkori élményeinek részletezésébe.

„Lelkes és talán ártatlan” – állapítottam meg magam-ban. Tőlem telhetően megnyugtattam:

– Vasárnapra igyekszem megjavítani – és zseb-re-tettem az ezüstoffedelecsaládi ereklyét. Remélem, értett szavaimból.

Csütörtök

Reggel Miska a szokásosnál korábban érkezett.

– Fél nyolc – közölte oly virgoncan, hogy megütöd-tem. Csak ezután köszönt, és látva szünni nem akaró cso-dálkozásomat, szabadkozva fűzte hozzá: – A Nagyról ol-vastam le... Leseprem a járdát – ajánlkozott, és máris nyakonragadta a cirokseprűt. Kínos volt hamis fűttsza-vát hallgatni; irdatlan porfelhőt csapott.

– Ha az Egyletben mindenki ilyen!... – kiáltottam ki neki, hogy bosszantsam. Becsuktam a boltajtót. Vi-gyorgott.

– Akkor megműemlékvédjük a várost!

Magabiztosságát kávéval akartam jutalmazni.

– Nem kell – jelentette ki, mikor bejött. Hadonász-va nyomatékosította elutasítását. „Kezelhetetlen serdülő” – mentegettem magamban.

– Ma már nem lesz akkora forgalom – terelgettem a magam vizeire a szót.

– Vaj ki tudja – tromfolt ő. – Vasárnap óta meg-bolydultak.

– Hét elején így szokott.

– Azért folytatódhat – akadékoskodott.

– Lejárt a terep. Ketten csak győzzük – csillapí-tottam.

– És vasárnap? Akkor is ketten leszünk?

– Úgy, mint mindig – ráztam meg fejem.

- Egész nap?! – hitetlenkedett.
- Ühüm.
- És az ünnepi nyitvatartás? – érdeklődött meglehetősen szelíden.

Bújkált bennem az ördög:

- Ebédszünetet tartunk – kegyetlenkedtem.
- Ki megy az ócskára? – lendült támadásba.
- Én – válaszoltam csodálkozva az érdeklődésén.
- A Toronyba is? – folytatta fáradhatatlanul.
- Oda is!

Válaszom csattanó volt, elutasító. De lebecsültem Miska merészségét.

– Addig belefárad maga!... – nyelvelt félvállról. Eddig kétnaponként járt – hebegte sietve, hogy ránézem.

- Ma együtt megyünk – közöltem váratlanul.
- Nem.
- De igen.
- Nem... Nem lehet...
- Része a gyakorlatnak. Leszerződöttél... – szorongattam.

– Nem mehetek... Nem mehetek... – ismételve érveimre. Időt nyert, erőt gyűjtött.

– Az apám... vásár van az Alsóvárosban... meglátogathat... vagy üzen... Ha... ma nem lehet... kuncsaftokat rendeltem vissza... Mit mondanak... Nem mehetek... – hajtogatta.

Nem számítottam ekkora ellenállásra. „Nyomós oka van, de nem az, amit összehabart.” Hogy tekintélyemet mentsem, engedtem.

– Maradhatsz – kegyeskedtem. Asztalom és a pult között álltunk. Előbbin állva maradt Áldásosztó Jézus. Azt hittem, megértettem Miska makacosságának okát: igazítani akar valamit a szobron.

Nyílt a boltajtó. Eszeveszetten kalimpált a szemöldökfán függő csengő.

– Indulatos a kedves kuncsaft – morogtam. Vagy csak gondoltam? Korlát utcai ismerősöm, a szitakalapos kezéből kicsusszant a kilincs; vacak fényképezőgépe az ajtófélfának koccant. Szemügyre vettük egymást. Ő engem valamivel hosszabban. Tekintete előbb kényelmesen

végigpásztázta a falakat, s mintha a boltívekről csúszott volna vissza, átkúszott Miskán – „ismerik ezek egymást?!” –, majd megállapodott rajtam.

– Caspar Mellbrück – mondta nyugtázva kilétemet. „Névsorolvasás lesz?” Miskát nem nevezte meg. Én álltam szótlantul. – Mindegyre találkozunk, mégsem volt alkalmunk... elbeszélgetni.

Nyelt, mint aki túl merészet szólt.

– Mit kell csináljak? – tolakodott fontoskodva Miska.

– Hajnalig dolgoztam, nem sok tennivalód maradt... Rutinellenőrzés a mai határidősöknél... És festhetsz pár számlapot, tartalékba – vettem oda. Szolgálatkészen ugrott. De miért igyekezett az ajtó felé?!

– A Nagy Órára én viselek gondot! – állítottam meg. Tüntettem hangsúlyommal. Éreztem, hogy áthúztam számításait. Elképedt, gyorsan leült a helyére, és dolgozni kezdett.

– Nem csoda, ha megafonon kéri segítségét – ismerte el készségesen a szitakalapos. – Hallom, hogy Caspar Mellbrück így... Caspar Mellbrück úgy... Nagy dolgoz... Pláne az órák városában... Az ön szolgáltatásai egyedülállóak a Belvárosban... Ráadásul terep az Alsóban... És naponta feljárni a Kilátóhoz... – cöccögött kétértelműen. Nem hagyta parlagon az alkalmat, alaposan megválaszolta kihívó hangsúlyomat. Fáradhatatlan volt, folytatta:

– Július van, s ma lesz legalább negyven fok.

Az üzletben hűvös volt, zsebéből mégis előrángatta koszos zsebkendőjét, megtörölte vele száraz homlokát. Múlt századi, otromba stopperórát szorongatott: úgy intézte, hogy mozdulatával elejtse. Mindketten lehajoltunk érte. Én emeltem föl. „Az alibije...” – kapcsoltam. Föllélegzett, mikor szemügyre vettem, és közöltem, hogy a jövő hétre megjavítom.

– Hát akkor... – állt sután, tanácstalanul – lesz munkája. – Ekkor vette észre Jézust az asztalon.

– Hogy került ide? – kérdezte ridegen.

– Megsebesítette Mihály arkangyal – közöltem. Miska erre abbahagyta a számlapfestést. Arasznyival az asztallap fölé emelte, és széttárta kezét.

- Mi lesz nélküle az órajátékkal?! – faggatózott to-
lakodóan a kliens.
- Délre a helyére kerül.
- Akkor a legnagyobb a hőség... Pláne a magasban
– hangoztatta.
- Akkor is fölviszem – válaszoltam, és föl kattintot-
tam az órájának a fedelét. Matt helyzetben volt. Hátat
fordított, és köszönés nélkül távozott. Miska megemelke-
dett székéről. „Tisztelete jeléül?”

Péntek

Évek óta reggel hat előtt ébredek. Álmos és mogorva a város e korai időpontban. Csukott zsaluk, zárt redőnyök... A vár sétáló utcáin sehol egy lélek – a belvárosi üzletek később nyitnak. Odalenn, az Alsóvárosban, gyér a forgalom, áruszállítók, kisautók cikáznak csupán. Távolról úgy látszik, hangtalanul. Csend mindenütt. „Mint a teremtés előtt... – gondolom sokszor, míg várakozom. Hatkor ütni-csengeni kezdenek az órák. A boltbeliek hangjára rá kell dönögnie a Toronyóráénak. Ma hiába vártam elégtételelme. Rendre elcsendesedtek a kisórák, a Nagy Óra azonban nem szólt. „Késik...” – reménykedtem nyugtalanul, míg sebtében öltözködtem, hogy a boltajtóból tájékozódjam. Kinyithattam volna a zsalukat, de mert eladdig sose tettem, nem akartam szokást szegni, feltűnést kelteni. „Bizonyára nem én vagyok a környék egyedüli nyugtalan alvója!...” A szitakalapos idegenre gondoltam. Eldöntöttem, hogy máris nyitok, és lesöpröm a járdát, pedig túl tiszta mostanában. Megfigyeltem tegnap a Toronyból, hogy messze világlik a boltom előtti pászma – mintha szőnyeget terítettem volna le. Miska naponta többször szorgoskodik a cirokseprűvel. Egy vérbeli kaszás mozdulataival hadonász, óriási port ver, és nem törődik azzal, amit csinál. „Lám-lám, ürügye a köztisztaság javára válik” – vigyorogtam megfeledkezve az Óra miatti aggodalmamról.

Később találgatni kezdtem, mi történhetett ismét velem. Tegnap magam helyeztem vissza Jézust a Kozmoszba. Elpiszmogtam odafönn a délutánt, igazítottam a szerkezeten, pedig a bádogtető mint forró serpenyő borult a Kialátóra. Enyhe szél lengedezett, de úgy éreztem, Dél-Afri-

kában vagyok. A szitakalapos célzásain rágódtam. Este felé abban a hiszemben támolyogtam le, hogy sikerült helyrebillentennem a megbokrosodott időt. Minden a Rend szerint fog történni. Jézus, Szent Vitus és Grammatika nem maradnak kíséret nélkül, tisztos távolból villognak rájuk kályhafesték-képű krampuszok... Nagy zajjal csattantottam föl a boltajtóról a rolót”.

Karnyújtásnyira, a járdán, teherautó állt. Kicsinyített mása a vártériknek: szidefess és makulátlan. Oldalán felirat: KÖZTISZTASÁG. „Agyrém – hüledeztem – nem hallottam, mikor jött!...”

Helyszűke miatt le kellett mondanom a sepregetésről. A Toronyra sem láttam rá – az Órát eltakarta előlem a kocsitest, melynek lassan kinyílt az ajtaja. A bennülők lába elzsibbadt a hosszas várakozástól; egyikük hangosat ásított, és mielőtt talpraugrott volna, káromkodva masszírozgatta lábszárát. Szemügyre vett, elégedetten nyugtázta meglepettségemet. Végigsimított gyűrött szanitéc-köpenyén, motyogott valamit, és kézfogásra nyújtotta jobbját. Elértettem, hogy bemutatkozik. Hasamnak támasztottam a cirokseprűt, és vártam a fejleményeket. Tudta a nevem, rámolvasta a pontos címet is – ellenőrizte magát.

– Jó helyen álltunk – szólt be kecmegő társainak a fülkébe. Kikerült engem, és belépett a boltba. Csípőre tett kézzel, terpeszállásban nézelődött. Határozottsága fölöslegessé tette jelenlételemet. Seprűmre támaszkodva toporogtam. Elnéztem, amint pumpás festékszórót, több méter hosszú slagot és nagy, színes műanyagpalackokat szedtek elő a koci rakteréből. Szervezettségük az ószer rako-dómunkásait juttatta eszembe.

– Mit álldogál?! Jöjjön, segítsen! – rivallt rám egy fehérköpenyes. Kezembe nyomta az utolsó, átható szagú papírsákot, és biccentett a bolt belseje felé, irányt jelölve. Odabenn a többiek elmozdították a bútorokat, kihúzogatták a fiókokat, felnyitották a szekrények ajtajait, feltekerték a szőnyeget, csak az órahaddal nem tudtak mit kezdeni. Felháborodva hebegni kezdtem valami számonkérésfélét.

– Mi lesz velük?! – hallgattatott el vezérük, a kezdeti szószóló. – Utasításunk van, hogy fertőtlenítsünk.

– Járvány ütött ki? – faggattam ártatlanul. Legyintést sem pazarolt rám.

– Csak hozzánk jött a duba – kotnyeleskedett Miska az ajtóból. Nemrég jöhetett, mégis nagyon ráért: hátát az ajtófélfának vetette, és helyettem hajlongva azt tanácsolta a betolakodóknak, hogy *hordjuk* át a lakószobába missziójuk akadályait. Megtették, aztán beöltöztek. A műanyagmaszkok fújtatva parancsoltak ki a bolt elé.

Miskát sem túrték meg odabenn. Percek alatt végeztek.

– Bemehetnek! – reccsentek felénk távozóban. Miska meghajolt – vigyor torzította arcát. Keserű gázt pöfögött orrunk alá a kocsi. Odabenn különös szag maradt, mely nem emlékeztetett semmilyen fertőtlenítő szerre.

Az Órára néztem: állt. Minden szintjén teljes káosz. Sok ördög az előtérben, a felső korongot két vadállat uralta, az arkangyal sehol, Jézus nyomában ott a Sátán...

– Megalapozott az egyházatyák réműlete – jegyeztem meg fennhangon, és a torony-szcénákra mutattam. – A rossz mindenütt... – fejtegettem, mint aki nem bízik a serdülők ítélőképességében.

Miska szemrehányásnak vélte szavaimat. Kikérte magának! Hiszen az inas kötelessége a... – és elsorolta minden addigi apró megbízatását. Meglepett, mennyire ráérezett sejtéseimre. Ezért tajtékzott oly hosszan? Elragadta feshő indulata, hogy végül otrombaságokat harsozott. Korán volt még... Jól bírta szusszal, attól féltem, hogy az egész Alsóvárost felkiabálja.

– Mars haza! – közöltem vele higgadtan. Érdekes, azonnal megértette. Szájmozgásomból olvasott, vagy fenyegető volt az arckifejezésem. Szót fogadott. Távozása után fellélegeztem.

„Péntek... visszarendelések, igazítgatások... rengeteg munkám lenne...” Bocsánatkérő pillantást vetettem az Órára. Becsuktam magam mögött az ajtót. Kilincsére táblát akasztottam: TECHNIKAI OKOK MIATT ZÁRVA. És nekifogtam rendet csinálni a műhelyben...

Legelőször az órákat hordtam vissza. Néhánynak új helyet választottam. Összehúzott szemmel gyönyörködtem bennük, mint a nagy órajátékban szoktam. Megtörülgettem őket – ettől mintha élénkebben ketyegtek volna. Estefelé jutott eszembe, hogy semmit nem ettem. Miska úgy megszívlelte a leckétetést, hogy átallt a kosztért fáradni. Utólag bántam, hogy elzavartam; sokat segíthetett volna. Ha jó napja van, meghatóan tud mentegetőzni. Képes lelkiismeret-furdalást kelteni a kliensekben, amiért alkalmatlan időpontban zavartak... Nehezemre esett egész nap mosolyogni, hajbókolva magyarázkodni. Főleg miután egy éltes és nyelves hölgy kétségbe vonta szavaimat.

– Találjon ki egyebet – sipítozta – barlangszag van mert szellőzetlen odú ez a kóceráj, de vegyszerrel itt nem dolgoztak, nem is fertőtlenítettek!

Akad, aki felbőszült: „Mi ez, szabad szombat?!” Vagy: „Cseréljen feliratot! Írja ki nyugodtan: „SZÉPÍTGETEK!” „Még hogy Mellbrück – méltatlankodott valaki – a Nagy Óra is összevissza jár!... Máshol ezt nem túrnék a hatóságok!...”

A kedves vendégek megjegyzései csak táplálták gyanúmat, hogy a „köztisztaságiak” ténykedése ürügy volt. Megsétáltatták a vegyszeres palackokat – magam is segítettem cipelni őket –, de egyszerű meszes vizet fecskendeztek a falakra és be a fiókokba... „De miért épp nálam?...”

Szombat

Alig fejeződött be a kisórák reggeli játéka, döngettek a rolót.

– Napirendre tűztek – motyogtam félhangosan. Elkeseredve néztem körül: szinte minden a helyén volt. „Ha megint fölfordítják...”

Derékmagasságig emeltem a rolót. Mire erőt gyűjtöttem, hogy a fejfáig lökjem, előttem termett Miska. Majd felöklelt.

– Jó reggelt – dideregte bizonytalanul. Nem tudta, hogy viselkedjen. Válaszomra lesett, hogy abból tájékozódjék. Addig is csupasz karját dörgölte, sápirozott, micsoda hőmérsékletingadozás a délihez képest! – azt akar-

ta, szánandónak lássék. Mintha mi sem történt volna tegnap, illően furcsállottam korai érkezését. Remélem, örömet szereztem neki. Vette a lapot: azonnal szorgoskodni kezdett.

– Felmosom a földet... Reggelizzék nyugodtan, én már faltam. Apámék küldik... – kotorászott vászontarisznyájában, majd verthajú cipót nyújtott át nekem. – Azt üzenik, holnap is jönnek árulni.

Mély lélegzetet vett, mielőtt nekem szegezte volna döntő kérdését.

– Elenged-e?

– Hova? – adtam az értetlent. – Köszönöm – mondtam még félszegen, kezemben az ajándékkal.

– Áárulni – szívóskodott Miska.

– Vasárnap? – kényelmetlenkedtem.

– Holnap van a piac – állta a sarat. Tudtam, hogy az ünnepi nyitvatartás elől iszkol.

– Sok a munka – köntörfalaztam szemrehányás helyett. – Egyedül tegnap sem győztem. Jó, ha ma délire végzünk. Ez a fertőtlenítés – kezdtem, de meggondoltam, nem merészkedtem csúszós talajra. Kompromisszumot ajánlottam:

– Cseréljünk! Rádbízom az alkatrész-beszerzést, és maradok én „szolgálatban”. De ha az Egylet ülésére mégy!... – fenyegetőztem.

– Meglát a Toronyból?! – villant váratlan indulattal a tekintete. Túrhetetlenül hangsúlyozta a Torony szót.

– Akkor megyek oda, mikor akarok!... Nekem megbízó levelem van! Nem érdekelnek a praktikáitok!... Ezt akár továbbíthatod is. Hallottad?! És nem tűröm, hogy nyelvelj velem! – üvöltöztem, mint valaha a lövészárokban. Akkor éreztem úgy, mintha serény hangyák futkároznának tar koponyámon.

A hangos nyitány után szótlanságban telt napunk. Miska majdnem ideális segéd volt ezen a délelőttön. Gondolataimat megelőzve szorgoskodott. Tüntetően jól végezte dolgát, de körülöttünk a csend oly nyugtalan volt, hogy szerencsés fickónak érezhettem magam, mert ha légyemnek ma kellett volna jót állania értem az Erkölcsbizottmány előtt, kevesebb közérdekű megbízatást kapok. Pár perccel ebédszünet előtt végeztünk.

– Csak délután nyitunk – szögeztem le, nehogy buzgalmában máris ránk szabadítsa a klienseket. Szólnom sem kellett, fél egykor elcsörömpölt a menzára. Egymás egészségére kívántuk a hagymás szósz, melynek békéltető hatása volt: hitványsága enyhített feszes viszonyunkon.

Szieszta előtt előmbe állt „ellenzékem”, és közölte, hogy házigazdájánál ma fertőtlenítenek, ugyancsak álmilag. Holmiját tegnap hordatták ki vele a fásszínbe, különben visszatért volna, vissza bizony, amint lecsillapodott. Nem értettem, miért untat részletes beszámolóval Hebegve bizonygatta, hogy nemcsak hozzánk szálltak ki, gondoljam meg!...

– Nemsokára nyitunk – próbáltam lerázni.

– Sze’ ez az... nincs hova menjek a szieszta alatt, de zárás után se. A bérházakkal több baj van, mint...

– Mint egy órásodúval.

– Tudja maga – örvendezett, hogy végre szót értünk. – Estére is maradnék... Apáméknak megüzenetem, hol keressenek... Meggondoltam, holnap nem megyek sehova, úgylis nagy lesz a forgalom... Ketten csak győzzük...

– Holnap vasárnap – figyelmeztettem, mert furcsállottam áldozatát: máskor duzzog az ünnepi munkarend! miatt.

– Persze. De sokan lesznek, kánikulában pláne szívesen térnek be hozzánk, ha csak érdeklődni is.

Emlékszem türelmetlen unszolására:

– Na, mit szól?! Ugye, befogad? elalszom itt a műhelyben... Egy éjszakáról van szó!

Bólintottam. Láthatóan megkönnyebbült.

Délután átlagforgalom volt. Apró munkák: néhány elemcsere, hibabejelentések, előjegyzések terepre. Félnék kuncsaftom, a Korlát utcai mániákus is eljött zsebórájáért. Nagy bosszúságára a Miska asztalánál került rá sor, ő szolgálta ki. Kínosan köhécselt pedig szegény balszerencsés, hunyorgott nekem, és minduntalan felém nézett. Nem vettem tudomást jeladásáról, melyet azért szemfüles legényem nyomban észrevett. Meg sem várta, hogy távozzék a kétségbeesett konspiráló, fojtottan kun-

cogni kezdett. Viszont igen csendes volt, míg a szitakalapos idegen kiváltotta az óráját.

Szürkületkor magára hagytam Miskát. Bizonyított már, elboldogul – dicsértem biztatóan, nehogy közbeszóljon, és meg kelljen állnom. Szóvá tehetné, hogy minek a felöltő a töppedt nyárban vagy szerszámtáska kora esti gyógyászatához. Ám hallgatott... Úgy tett, mintha észre sem venné távozásomat. Tudtam pedig, hogy tudja, hova igyekszem. Előzőleg elhatároztam, hogy ha szóval tart, vagy megpróbál lebeszélni, műemlékvédő passziójára, lokálpatrióta önérzetére fogok hivatkozni. Kész voltam fiktív statisztikai adatokat, légbőlkapott példákat blöffölni, hogy a műemlékvédő egyesületek elsődleges céljára emlékeztessenem: a turizmus fellendítésének szükségességére. Még a délutáni szieszta alatt kiterveltem, hogy általánosításaimról fokozatosan rátérek városunk látványosságainak és a kettőnk hivatásának a részletezésére. Nem került rá sor. Harangszókor kiosontam a nyitott ajtón. Két napja nem jártam odafönn. Siettem pótolni mulasztásomat.

Mire a Vártérre értem, bepárasodott szemüvegem. Behúzódtam a boltívek alá, hogy megtöröljem. A fal tövében meszes gödrök sorakoztak. Odébb homok- és mészkupac; pár szál széles deszka, palánknak valók. Elismeréssel gondoltam Miskáék, az Egylet ténykedésére: „újabb restauráció...” Egyszerre én is fontosnak éreztem magam. Már nem siettem. Semmin és az Órán tűnődve balra tértem, a Tímár-bástya felé. Kikerültem a Korlát utcát. Nem tűnt fel nekem a városrész sivársága, pedig szombat este volt, nyári időszámítás szerint nem is késő. Felpillantottam: a Toronyban a világ mozdulatlan, de kaotikus. Eltűnt Grammatika és el az anyák. Velük is végeztek volna Heródes katonái? Mert ők ott állnak a bárány körül, mint a vadállatok. Szent Vitus sem látszik az ördögöktől. Meghajoltak az angyalok a Sátán hatalma alatt... Az Áldásosztó Jézus sehol. A mozdulatlan korongokon eluralkodott a rossz... Nap és Hold oly furcsán tündököltek, szinte hamisan.

Meggyorsítottam lépteim. Elgondolkoztattott, hogy gondnokságom ideje alatt összesen nem tapasztaltam any-

nyi rendellenességet – a történeteket nem tekinthettem meghibásodásnak –, mint az elmúlt héten.

Áthaladtam a Tímár-közön. Lehajoltam, hogy a térédemre támasztott szerszámtáskából előkeressem a toronykulcsot. Bár nem volt rá szükségem: vandál módon be-deszkázták a feljárót; otromba szegeket vertek a faragott ajtóba, hogy a tok körül le is omlott a vakolat. „A restaurátorok...” Fejem fölött reflektorfény gyulladt. Mindjárt tudtam, hogy a Tischer-ház homlokzatára szerelheték, mert az a legmagasabb a környéken. Ott lakik Miska is. Először a tarkómra irányították: glóriás árnyékom a deszkára vetült. Megfordultam. Hunyorogva néztem szembe a fényforrással: elvakítottak. Hogy jobban lássak, tenyeremmel ernyőt tartottam szemem elé. Aztán lassan elmozdult rólam a sugár, kiestem fényköréből. Fölszaladt a Tornyon, és megállapodott a korongokon. Micsoda látvány! Megsápadtak a figurinók. Tehetetlenül álltak: ők nem hunyoroghattak.

Hazaindultam. Alábbhagyott a hőség, mégis verejtégyöngyöket éreztem homlokomon, tarkómon.

A Várteret is kivilágították. Közepén ott állt a két teherautó és a rámpa, emellett a „Ráhajtani tilos!” Egyenruhás munkások dolgoztak. Füttyszóra emelték és cipelték az ószer dróthálós kerítésének darabjait. „Jön a vásárnap...” A sétáló utcákon vaksötét volt. Seholy egy lélek. Bár a Várfok lépcsőjén, és az ódon házak boltívei alatt is árnyakat véltem látni. Egyre jobban siettem, mert mind közelebb jöttek. Hallani véltem lépteik zaját.

– Meister Mellbrück! – szólított meg hirtelen valaki. Miska volt. A hátam mögül került előmbe. Lehet, ő volt az egyik árnyék. Azt hadarta, utánam jött, a keresésemre indult. Erélyes hangja zavart volt:

– Kérem, jöjjön haza!... Már azt hittem, felszívódtott...

Nem válaszolhattam. Belémkarolt, magával vonszolt, de ellenkező irányba, a Korlát utca felé.

– Jöjjön haza! – unszolt remegve. – Tudja maga, hány óra?... Tudja maga, hány óra?!

TARTALOM

Az utolsó vagon	5
Ararát-expressz	20
Öroklakás kiadó	40
Gábriel	45
A mészáros is hazamegy?	55
Jézuskiáltó	64
Patkányosdi	72
Haj, Mikulás, Mikulás!	99
Matyorka densz .	103
Pontos idő	140